สัตวแพทยสาร

สัตวแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

JOURNAL OF THE THAI VETERINARY MEDICAL ASSOCIATION
UNDER ROYAL PATRONAGE

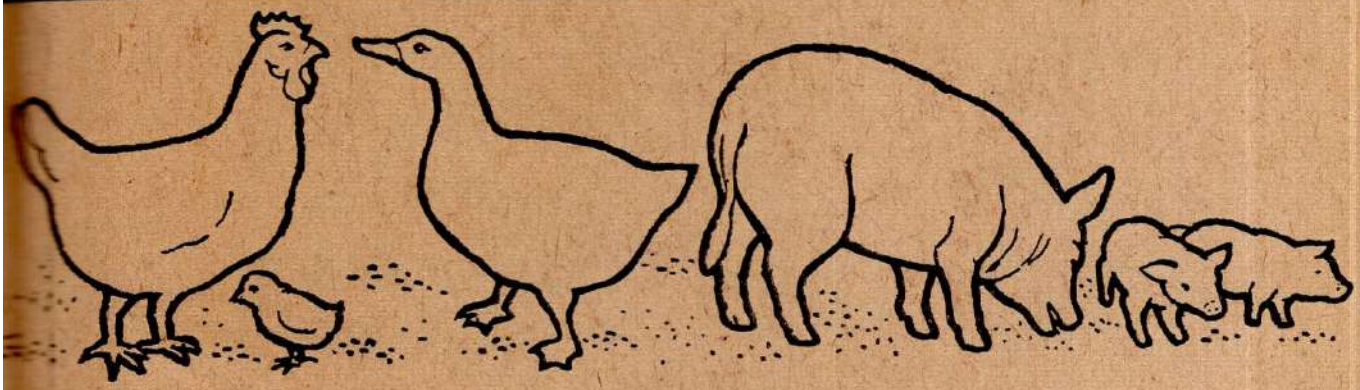
สารบาญ

1. *บรรณาธิการแถลง* 1
2. *โรคตาที่เกิดจากเชื้อรา* ... ... ยงยุทธ ชูเกียรติ, พจน์ อ่อนพุทธา 4
3. *การจับและควบคุมสัตว์ป่า* ... ... สมาน พิพิธกุล 10
4. *การศึกษาเบื้องต้นเรื่องการเลี้ยงกระบือในภาคอิสาณ* ดร. ทิม พรรณศิริ 17
5. *ข้อสังเกตุในการใช้กากเมล็ดนุ่นในอาหารสุกรขุน* เสาวคนธ์ โรจนสถิตย์, วิเชียร ขำนวลทอง, ภาณุเดช สุทัศน์ ณ อยุธยา 46
6. *หารายได้โดยปลูกหญ้าในสวนยาง* ... ... วิโรจน์ วีระเปรม 51
7. *การฝึกลูกช้าง* ... ... เชื้อ ว่องส่งสาร 72
8. *ย่อเอกสาร* ... ... สมาน พิพิธกุล 78
9. *ข่าวสมาคม* 82
10. *รายชื่อและที่อยู่สมาชิกวิสามัญ* 88
11. *ข้อบังคับสัตวแพทยสมาคม ฯ* 99
12. *บันทึกท้ายเล่ม* 108

ปีที่ 21 เล่ม 2 เดือนมิถุนายน 2513 ■ Vol. 21 No. 2 June 1970

ไก่ เป็ด สุกร เจริญเติบโตดี
มีสุขภาพสมบูรณ์ การผสมพันธุ์และ
การผลิตสูงเพราะได้รับวิตะมิน เอ,
บี2, ดี3, และวิตะมินอีอย่างเพียงพอ

โรวิมิกซ์ เอ + บี$_2$ + ดี$_3$ + อี
Rovimix A + B$_2$ + D$_3$ + E

วิตะมินผงชนิดคงทนสำหรับผสมอาหารสัตว์ ใช้ผสมในอาหารเพียงเล็กน้อย ให้วิตะมินเอ, บี2, ดี3 และวิตะมินอี ซึ่งเป็นวิตะมินที่จำเป็นสำหรับไก่, เป็ด, สุกรและปศุสัตว์อื่น ๆ อย่างเพียงพอ

ROCHE

ผลิตภัณฑ์ บริษัท เอฟ ฮอฟฟ์มัน-ลาโรช จำกัด,
บาเซิล, สวิทเซอร์แลนด์

บริษัท ดีทแฮล์ม จำกัด
ผู้แทนจำหน่าย

สัตวแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

△ △

คณะกรรมการอำนวยการสัตวแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย
ประจำปี พ.ศ. 2512

1. นายจักร พิชัยรณรงค์สงคราม	นายกสมาคม ฯ
2. ร.ต. ศิริ สุภางคเสน	อุปนายก
3. พ.อ. (พิเศษ) พนัส เกษแม่นกิจ	เลขาธิการ
4. นายเมธี สิมะเสถียร	ผู้ช่วยเลขาธิการ
5. นายละเอียด ดวงดี	เหรัญญิก
6. ศาสตราจารย์มานิตย์ พยัคฆนันท์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
7. พ.อ. พจน์ บียะรัตน์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
8. นายจำลอง ภุชงค์สมุทร	ปฏิคม
9. นายเชื้อ ว่องส่งสาร	นายทะเบียน
10. ดร. ทิม พรรณศิริ	บรรณารักษ์
11. นายรำพึง ดิสสะมาน	กรรมการกลาง
12. นายทศพร สุทธิคำ	,,
13. นายพจน์ พุฒรังษี	,,
14. ร.ท. ประสิทธิ์ โพธิปักษ์	,,
15. ม.ร.ว. อำนวยพร เกษมสันต์	,,

วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ และส่งเสริมการศึกษาวิชาสัตวแพทยศาสตร์ เพาะความนิยมในการเลี้ยงสัตว์

ระเบียบการ ออกทุก 3 เดือน ปีละ 4 เล่ม

ค่าบำรุง ในประเทศปีละ 30 บาท ชำระล่วงหน้า ค่าส่งไม่คิด ขายปลีกเล่มละ 8 บาท ส่งเงิน ป.ณ. บางลำภูบน (สั่งจ่ายในนามเลขาธิการสัตวแพทยสมาคม ฯ)

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา } นายสมาน พิพิธกุล

สำนักงาน กรมปศุสัตว์ ถนนพญาไท โทร. 818328

พิมพ์ที่ เกื้อกูลการพิมพ์ 231 ถนนราชวิถี พระนคร โทร. 814290

สัตวแพทยสาร

วิทยาสารของสัตวแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

The Journal of The Thai Veterinary Medical Association

Published Quarterly

บรรณาธิการ	นายสมาน พิพิธกุล	Editor: S. Pipithkul D.V.M.
บรรณาธิการผู้ช่วย	นางทิพา ทันติเจริญยศ	Assist. Editor: T. Tontichareonyos D.V.M.
	นายนิกรม จันทโรจวงศ์	N. Chandarochvongsa Dip. in Vet. Sc., Cert. in Animal Health (Japan).

กองบรรณาธิการ	Editorial Board
นายเชื้อ ว่องส่งสาร	C. Wongsongsarn D.V.M., Dip. Bact.
นายรำพึง คิสสะมาน	R. Dissamarn Dip. in Ed., D.V.M.
นายพจน์ พุฒรังษี	P. Putarungsi D.V.M.
ดร. อาจิศ โชติเสน	A. Chotisen D.V.M., M.S., Ph.D.
พ.อ. (พิเศษ) พนัศ เกษแม่นกิจ	Col. P. Gesmankit D.V.M., M.S.
นายเมธี สิมะเสถียร	M. Simasathien D.V.M.
ดร. อายุส พิชัยชาญณรงค์	A. Pichaicharnarong D.V.M., M.S., Ph.D.
ดร. ทิม พรรณศิริ	T. Bhannasiri D.V.M. (Hon.), M.S., Ph.D.

บรรณาธิการแถลง

ในที่สุดสัตวแพทยสารเล่ม 2 เดือนมิถุนายน 2513 ก็ออกมาได้อีก โดยไล่หลังเล่ม 1 เดือนมีนาคม 2513 มาติด ๆ แม้จะมีเหตุขลุกขลักหลายประการกว่าจะทำให้เป็นรูปเป็นเล่มออกมา และเมื่อออกมาได้ก็โล่งใจไปมาก

ความบกพร่องประการแรกในสัตวแพทยสารเล่ม 1 เดือนมีนาคม 2513 ก็คือมีคำผิดมากเหลือเกิน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าได้กระทำกันอย่างรีบเร่งเพื่อให้หนังสือออกมาเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ โดยที่มีการล่าช้ามานานแล้ว ความบกพร่องประการต่อมาก็คือรายชื่อและที่อยู่ของสมาชิกโดยที่ชื่อ นามสกุล และที่อยู่ ผิดคลาดเคลื่อนอยู่หลายท่าน รวมทั้งชื่อของสมาชิกบางท่านอาจตกหายไปเฉย ๆ ข้าพเจ้าจะไม่ขอแก้ตัวใด ๆ ทั้งสิ้น โดยขอรับผิดและขออภัยความผิดพลาดไว้ในที่นี้ด้วย ข้าพเจ้าพร้อมที่จะปรับปรุงและแก้ไขในโอกาสต่อไป

ในสัตวแพทยสารเล่มนี้ได้พยายามระมัดระวังเรื่องการตรวจปรู๊ฟมากที่สุด จึงหวังว่าจะได้เห็นคำผิดน้อยที่สุด ส่วนเนื้อหาในเล่มนั้นได้พยายามรักษาคุณภาพและปริมาณเอาไว้ให้มีทั้งเรื่องทางสัตวแพทย์และสัตวบาล ยิ่งกว่านั้นคราวนี้ยังมีเรื่องสารคดีซึ่งนายสัตวแพทย์พิเศษ เชื้อ ว่องส่งสารได้กรุณามอบให้ ส่วนที่ว่าเป็นเรื่องอะไรนั้นขอได้โปรดติดตามเอง สำนวนและลีลาการเขียนของท่านให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปในตัว ส่วนคอลัมน์ตอบจดหมายนั้น คราวนี้ไม่มีคนถาม แต่ก็มีข่าวสมาคมคือข่าวการประชุมมาแถมพอให้ชื่นใจหน่อยว่าสมาคมของเรายังมีการบริหารกิจการโดยสม่ำเสมอ

สำหรับสัตวแพทยสารเล่ม 3 เดือนกันยายน 2513 นั้น ก็คิดว่าจะออกได้ทันเพราะมีเวลาเตรียมการพอสมควร แต่ก็ยังหนักใจอยู่เพราะเรื่องชักร่อยหรอลงทุกที พบหน้าใคร ๆ ก็ขอไปเรื่อย บางท่านก็รับปากและกำหนดเวลาให้พร้อม พอถึงคราวจริง ๆ กลับเฉยเสีย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลงลืมหรือไม่ว่าง ครั้นจะทวงบ่อยก็ชักเกรงใจ เพราะจะเคียวเข็ญเอากับท่านยังไงได้ ก็ได้แต่รอความเมตตาปราณีว่าจะได้เรื่องสักวันหนึ่ง บางท่านก็อาจปฏิเสธออกมาเลยว่าเขียนไม่เป็นหรือไม่มีเวลาเขียน แม้จะเขียนไม่เป็นก็ขอให้ลองดูและไม่รับปากจะเขียนเสียด้วยก็เลยหมดความหวัง ส่วนท่านที่บอกว่าไม่มีเวลา ก็ได้แต่ขอร้องท่านว่าทำเวลาให้มีสักทีเถิดเพื่อสัตวแพทยสารของเรา และก็ด้วยการขอเรื่องคะไปนี่เองก็คงได้เรื่องเข้าสักวัน ส่วนเล่ม 4 เดือนธันวาคม 2513 นั้น ยังพอมีเวลาเตรียมตัวนานหน่อย และเชื่อว่าท่านผู้รู้นักวิชาการของเราคงไม่ทอดทิ้ง เพราะทุกคนก็ย่อมอยากให้สัตวแพทยสารอันเป็นสมบัติของสัตวแพทยสมาคม ฯ ของเรามีความดีอย่างสมบูรณ์

มีเรื่องบ่นจากสมาชิกเสมอว่าไม่ค่อยได้รับหนังสือ บางรายได้รับบ้างไม่ได้รับบ้าง บางรายไม่ได้รับเลยนับเป็นสิบปีจนคิดว่าสมาคม ฯ เลิกออกสัตวแพทยสารไปแล้วบางท่านยิ่งหนักไปกว่านั้นคิดว่าสัตวแพทยสมาคม ฯ ล้มเลิกไปแล้วเสียอีก ทั้งนี้และทั้งนั้นไม่ทราบจะโทษใครดี จะโทษว่าทางสมาคมปล่อยปละละเลยก็ไม่ถูก เพราะเมื่อก่อนนี้เราต้องอาศัยข้าราชการของกรม ฯ ให้ช่วยทำให้ บางทีตัวเขาเองก็มีงานราชการในหน้าที่ประจำต้องปฏิบัติอยู่ บางครั้งจึงอาจมีการบกพร่อง ตกหล่น หรือหลงลืมไปบ้าง ยิ่งนานเข้าก็ยิ่งลืมเอาจริง ๆ ไม่มีการทวงค่าบำรุง ไม่มีการส่งหนังสือ ส่วนท่านสมาชิกเมื่อไม่ได้รับหนังสือก็ขี้เกียจทวง เมื่อไม่ทวงก็เลยไม่ได้รับอยู่เรื่อย ๆ จนกระทั่งลืมว่าน่าจะต้องมีวารสารของสมาคม ฯ ออกมา ในที่สุดก็ลืมชำระค่าบำรุงเสียเลย เมื่อลืมไปนาน ๆ ต่างคนต่างลืมก็เลยคิดเอาเองว่าสมาคม ฯ คงเลิกกิจการไปแล้ว เรื่องข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วนั้นทางสมาคม ฯ ก็กำลังแก้ไข โดยจ้างเจ้าหน้าที่ประ-

จำสำหรับทำงานให้สัตวแพทยสมาคมโดยเฉพาะ ต้องสะสางบัญชีและทะเบียนกันใหม่ สอบหลักฐานต่าง ๆ เริ่มทวงค่าบำรุง เริ่มตรวจสอบและระมัดระวังในการส่งสัตวแพทยสารให้สมาชิก ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความหวังขึ้นมาว่า ทุกสิ่งทุกอย่างจะได้เข้ารูปเข้ารอยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ด้วยดี เมื่อการติดต่อประสานงานดีขึ้นก็จะทำให้สมาชิกที่อยู่ห่างไกลมีความรู้สึกว่าใกล้ชิดกับสมาคม ฯ และบทความทางวิชาการ รวมทั้งข้อเขียนต่าง ๆ ตลอดจนข่าวของสมาคม ฯ ซึ่งลงพิมพ์เป็นระยะ ๆ ใน สัตวแพทยสาร ก็จะเป็นสื่อกลางว่า สมาชิกได้ร่วมกันปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ของแต่ละบุคคลด้วยความอุ่นอกอุ่นใจว่า เราไม่ได้ยืนหยัดอยู่คนเดียว หรือด้วยคนกลุ่มน้อยเพียงกลุ่มเดียว หากแต่มีเพื่อนร่วมอาชีพยืนหยัดอยู่เคียงข้างพร้อมที่จะสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา.

โรคตาที่เกิดจากเชื้อรา

โดย

ยงยุทธ ชูเกียรติ สพ.บ., M. S.

พจน์ อ่อนพุทธา สพ.บ., F.R.V.C.S.

สถานีผสมเทียมหาดใหญ่ จ. สงขลา

□

โรคตามักพบบ่อย ๆ ในสัตว์เลี้ยง เช่น ม้า โค กระบือ แพะ แกะ สุกร สุนัข แมว สัตว์ปีก และสัตว์อื่น ๆ การรักษาส่วนใหญ่ประกอบด้วย สารคอร์ติโคสเตอรอยด์, ไวตามิน–เอ, อมนาดิน (non–specific lipoprotein preparation) หรือ นม กับพวกยาปฏิชีวนะสาร เช่น เพนนิซิลิน นีโอมัยซิน บาซิเตซิน คลอแรมพีนิคอล คลอเตทตราไซคลิน อ๊อกซิเตทตราไซคลิน และอื่น ๆ

Berson et al.; Ley, and Burda et al. กล่าวว่า การใช้ยาป้ายตา หรือฉีดพวกคอร์ติโคสเตอรอยด์นาน ๆ จะทำให้มีเชื้อราเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะมียาพวกปฏิชีวนะสารชนิดต่าง ๆ ปนอยู่ด้วยก็ตาม

เชื้อราที่แยกพบในโรคตา ได้แก่ Candida, Blastomyces, Cryptococcus etc. และอื่น ๆ อีก สำหรับพวก Saprophytic และ non–pathogenic fungi จะแยกพบบ้างในบางครั้ง

ยาที่นำมารักษาโรคตาที่ติดเชื้อรามีน้อยมาก เพราะยาส่วนใหญ่มักระคายเคืองเป็นอันตรายกับเนื้อเยื่อ เพราะเยื่อตาบอบบางมาก ฉะนั้น จึงเป็นการยากที่จะหายาที่สามารถแทรกซึมเข้าไปได้ลึก ๆ และไม่เป็นอันตรายกับกระจกตา แต่สัตวแพทย์ผู้ทำการบำบัดโรคสัตว์ ก็พยายามหาวิธีรักษาโรคตาที่ติดเชื้อราให้ ได้ผลดี

สาเหตุ

โรคตาเกิดจากการติดเชื้อได้หลายชนิด เช่น เชื้อแบคทีเรีย เชื้อไวรัส และเชื้อราเป็นต้น แต่โรคตาที่ติดจากเชื้อราส่วนใหญ่มักเกิดจากตาได้รับอุบัติเหตุ เช่น มีเศษหิน เศษดิน หญ้าบาดตา กัดกัน ขวิดกัน ซึ่งจะเป็นพาหะนำสปอร์ (spores) ของเชื้อราเข้าตา หรืออาจเกิดขึ้นระหว่างการผ่าตัด หรือ โรคตาอย่างอื่นๆ เช่น โรคตาต้อตาแดง ตาผ้า หรือการใช้สารคอร์ติโคสเตอรอยด์เป็นเวลานานๆ

การสันนิษฐานว่าโรคตาที่เกิดจากเชื้อรา

1) การใช้ยาปฏิชีวนะสารรักษาแล้วไม่ได้ผล ยาปฏิชีวนะสารส่วนใหญ่มักไม่มีผลในการกำจัดเชื้อรา ยกเว้นยาปฏิชีวนะสารชนิด Amphotericin B, Nystatin, Griseo–fulvin, Penicillin. และ Chloramphenicol ที่ให้ในขนาดสูงๆ

2) การตรวจไม่พบเชื้อแบคทีเรีย เมื่อนำอาสิ่งที่ขับออกมาจากวิการหรือเยื่อวิการมาเพาะเชื้อ

3) การเพาะเชื้อรา ขุดวิการและนำมาทำดังวิธีต่อไปนี้

ก) ป้ายสไลด์ ใส่ Potassium hydroxide–ink mixture หรือ Lacto–phenol blue จะย่อยเนื้อเยื่อออก ทำให้เชื้อราแยกออกมา นำมาอังไฟเล็กน้อย ย้อมสีแกรม (Gram stain) จะติดสีแกรมบวก (สีน้ำเงิน)

ข) เพาะเชื้อใน Sabouraud's glucose agar เชื้อราบางชนิดอาจต้องใช้การเพาะพิเศษ เช่น

เชื้อ Candida เพาะใน Corn meal and Chlamydosphore agar เมื่อเชื้อราขึ้นดีแล้ว นำมาป้ายสไลด์และย้อมสี lactophenol blue และตรวจดูด้วยกล้องจุลทรรศน์

ค) นำเนื้อเยื่อมาตัดและตรวจวิการ (Histopathology)

ง) อาจตรวจดูด้วยวิธี Fluorescein Technique

จ) โดยวิธีฉีดเข้าในสัตว์ทดลอง (Animal Inoculation) และวิธีอื่นๆ อีก

การรักษา

ยาป้ายตาที่มีผลต่อเชื้อรา อาจระคายเคืองเยื่อตาและแทรกซึมเข้าไปไม่ได้ ลึกได้แก่ Phenols, Glycols, The oxidizing agents, the halogens and halogen containing compounds, the fatty acids, & the heavy metals ..... และเกลือต่าง ๆ แต่อาจเป็นพิษกับกระจกตา

ยาปฏิชีวนะสารที่ใช้กำจัดโรคตาติดเชื้อราและยาซัลโฟนาไมด์ ไม่สามารถแทรกซึมเข้าในลูกตาได้ดี และไม่สามารถให้ในขนาดสูงๆได้ เพราะอาจเป็นอันตรายกับตา แต่สัตวแพทย์ก็พยายามหายามาใช้รักษา ดังต่อไปนี้

1 ไอโอดิน(Iodine)

Schamberg et al. & Emmons อ้างว่า "ไอโอดินเป็นยาทำลายเชื้อราโดยตรง" จึงนำมารักษาโรคตาที่ติดเชื้อราได้ แต่ต้องให้ในขนาดเพียง 1%

2 ปรอท มันจะไปยับยั้งการเปลี่ยนน้ำย่อยอาหาร sulfhydril การใช้ปรอทในรูปอินทรีย์ (organic form) มีประสิทธิภาพและเกิดความระคายเคืองลูกตาน้อยกว่าปรอทในรูปอนินทรีย์ (inorganic form)

Sigtenhorst et al อ้างว่าปรอทในรูปอินทรีย์ เช่น เมอไทโอเลต (merthiolate or thimerosal) ขนาดความเข้มข้น 0.0003—0.01 มก/มล สามารถยับยั้งเชื้อราได้ 25 ชนิด จะใช้อย่างเดียวหรือรวมกับยากำจัดเชื้อราอย่างอื่นอีกก็ได้ ใช้ในรูปขี้ผึ้งหรือน้ำยาป้ายตา 1: 1,000

3 ทองแดง (Copper sulfate) ประจุไฟฟ้าของทองแดงคล้ายปรอท สามารถทำลายเชื้อราได้โดยวิธี oxidizing พวกน้ำย่อยอาหาร sulfhydril ที่จำเป็นต่อการย่อยอาหารของเชื้อรา, ใช้ในขนาด 0.12%, สำหรับเชื้อราที่ผิวกระจกตาใช้ขนาด 0.08% ก็เพียงพอ

4 เงิน (Silver) ใช้ขนาด 1: 1,000,000 เพียงพอสำหรับกำจัดเซลล์ที่มีสปอร์ของเชื้อราอยู่ และไปยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อราด้วยได้แก่ Argyrol

5 ซัลฟาเซตตาไมด์ (Sulfacetamide)

ไม่มีใครทราบแน่นอนว่าลูกกระบือที่ออกมานั้นเกิดจากพ่อกระบือตัวใด เพราะชาวนาบางคนมีแต่กระบือเมีย ไม่มีกระบือผู้ (หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าควายถึก) เลยแต่ก็ได้ลูกได้ โดยอาศัยกระบือรุ่นหนุ่มของชาวบ้านที่ปล่อยฝูงรวมกัน

กระบือผู้ที่มีอายุเกินกว่า 3 ปี จะได้รับการตอนโดยการใช้ ไม้ทุบ เม็ดอัณฑะ แต่การทุบบางครั้งก็ไม่ทั่วถึงจึงทำให้บางส่วนของอวัยวะเพศยังทำงานได้ และสามารถให้ลูกได้

จากการสอบถามโดยทั่ว ๆ ไปกระบือได้ลูก 2 ตัวในระยะ 3 ปี แต่ก็มีหลายบ้านที่พบว่ากระบือให้ลูกได้ปีละ 1 ตัว โดยผู้เลี้ยงเชื่อว่าเกี่ยวกับพันธุ์ของกระบือด้วย คือกระบือบางพันธุ์ (ซึ่งความจริงยังไม่อาจจำแนกได้ว่า กระบือไทยมีหลายพันธุ์ และควรจะถือว่าเป็นสายเลือดหรือเฉพาะตัวมากกว่า) ก็ให้ลูกดก บางพันธุ์ก็ให้ลูกห่าง จึงมีการพยายามคัดเลือกกระบือที่ให้ลูกดก และมีลักษณะดี (ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป) อยู่ตลอดเวลา

แต่ข้อที่เสียที่สำคัญก็คือมีการคัดเลือกเฉพาะแม่พันธุ์ แต่ไม่มีการคัดเลือกพ่อพันธุ์เลย ชาวภาคอิสาณเชื่อว่าถ้าแม่กระบือดีแล้ว ลูกกระบือก็ดีเอง โดยไม่คำนึงว่ากระบือพ่อจะเป็นอย่างไร หากชาวอิสาณให้ความสำคัญของพ่อกระบือ เช่นเดียวกับแม่กระบือก็จะทำให้กระบือในภาคอิสาณดีกว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้มาก แต่จากการสังเกตุโดยทั่ว ๆ ไปจะพบว่ากระบือในภาคนี้มีขนาดเล็กลงเรื่อย ๆ เพราะใช้พ่อพันธุ์ที่มีอายุน้อย และใช้พ่อพันธุ์โดยมิได้รับการคัดเลือกพันธุ์ที่ดีและที่ซ้ำร้ายกว่านั้น ก็คือกระบือตัวผู้ที่ลักษณะไม่ดีมักจะได้รับปล่อยฝูงโดยมิได้ทำการตอน กระบือดังกล่าวซึ่งส่วนใหญ่มีลำตัวและขนาดเล็ก จึงผสมกับแม่กระบือในฝูง จึงทำให้ขนาดของกระบือมีขนาดเล็กลงเรื่อย ๆ

เป็นที่น่าสังเกตุจากการสำรวจว่ากระบือโดยทั่วไปให้ลูก 2 ตัว ใน-3 ปี แต่ก็อาจทำให้ออกลูกปีละตัวได้ถ้ามีการคัดเลือกแม่กระบือและได้การเลี้ยงดูและได้อาหารดี ดังนั้น หากกระบือที่เลี้ยงได้รับอาหารดีขึ้น ก็คงจะไม่เป็นการยากที่จะให้กระบือได้ลูกปีละ 1 ตัว

จากการสำรวจดูกระบือของสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ และศูนย์แพร่พันธุ์สัตว์ที่มีการเลี้ยงกระบือในภาคอิสาณแล้วปรากฏว่า กระบือที่เลี้ยงไว้มีเปอรเซ็นต์การให้ลูกต่ำมาก จึงมีปัญหาที่น่าคิดว่ากระบือของสถานี ฯ หรือศูนย์ ยังมิได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดูที่ดีหรือเป็นเพราะกระบือที่ซื้อมาเลี้ยงมิได้มีการคัดเลือก หาพันธุ์ที่ดีมีลูกดกมาเลี้ยง เพราะการซื้อกระบือของหน่วยราชการเป็นการซื้อแบบประมูลทั้งฝูง โดยผ่านพ่อค้าที่รวบรวมกระบือนำมาขายให้ทางราชการ พ่อค้าที่ออกไปกว้านซื้อ กระบือมาขายให้ก็คงไม่ได้ซื้อกระบือที่มีลักษณะดีและให้ลูกดกมาขายได้เพราะกระบือดังกล่าวชาวนาคงไม่ยอมขายให้และถ้าจะขายก็คงคิดราคาแพง ซึ่งพ่อค้าก็คงไม่ซื้อเพราะไม่ได้กำไรหรือได้กำไรน้อย ดังนั้นเพื่อที่จะให้หน่วยงานของกรมปศุสัตว์มีกระบือดีเลี้ยง จึงควรจะขออนุมัติใช้วิธีการซื้อแบบพิเศษ คือออกไปตระเวณหาซื้อจากชาวบ้าน โดยอาศัยความร่วมมือของสัตวแพทย์ในท้องที่ และยอมรับซื้อในราคาสูงกว่าในตลาด จึงจะทำให้สถานี ฯ และศูนย์ ฯ ของกรมปศุสัตว์มีกระบือดีมาเลี้ยงไว้เพื่อขยาย หรือทำพันธุ์

อายุการผสมพันธุ์ของกระบือ

ก. กระบือผู้:— ชาวอิสาณคงเป็นเช่นเดียวกับชาวไทยในภาคอื่น ๆ ของประเทศนิยมตอนควายตัวผู้เสียก่อน ก่อนจะนำไปใช้งาน ซึ่งอายุเมื่อตอนดังกล่าวเป็นอายุที่จะใช้ผสมพันธุ์ได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือควายตัวใดที่มีรูปร่างใหญ่ แข็งแรงและเข้าลักษณะของกระบือดี จะได้รับการตอนเสียหมดเพื่อนำไปใช้งาน จึงคงเหลือแต่กระบือที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งเป็นกระบือขนาดเล็กมากที่คุมฝูง

ด้วยเหตุนี้ กระบือที่ออกลูกมาจึงมักจะเกิดจากการผสมพันธุ์ของกระบือที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กระบือมีขนาดเล็กลงทุก ๆ ปี เพราะกระบือพ่อพันธุ์ที่ใช้ยังมีอายุน้อยอยู่

ข. กระบือเมีย:— กระบือเมียส่วนใหญ่เลี้ยงแบบปล่อยฝูงร่วมกับกระบือตัวผู้อายุต่ำกว่า 3 ปี และจะได้รับการผสมพันธุ์จากกระบือพ่อพันธุ์ขนาดเล็กดังกล่าว

โดยไม่ทราบว่าเกิดจากพ่อตัวใด เพราะไม่มีการสังเกตุหรือตรวจได้แน่นอนว่าผสมกับกระบือผู้ตัวใด

ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีใครทราบว่ากระบือตัวใดเป็นพ่อ ทำให้ชาวบ้านที่เลี้ยงกระบือให้ความสำคัญแก่แม่กระบือมากเกินไป ถือตัวว่าแม่ดีแล้วลูกก็คงดีเหมือนแม่ ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้ว ความดีที่ลูกจะมีหรือได้รับย่อมจะมาจากแม่ 50 เปอร์เซ็นต์ จากพ่อ 50 เปอร์เซ็นต์จึงเป็นการสมควรที่จะแนะนำให้เกษตรกรได้เข้าใจในความสำคัญของพ่อพันธุ์ให้มากขึ้น เพราะกระบือตัวเดียวสามารถให้ลูกได้ถึงปีละ 50—80 ตัว แต่แม่กระบือตัวหนึ่งให้ลูกได้อย่างมากปีละ 1 ตัว เท่านั้น

สำหรับอายุการให้ลูกของแม่กระบือเชื่อว่าอาจให้ลูกได้ครบโดยที่ยังมีชีวิตอยู่ จากการสำรวจครั้งนี้พบว่าแม่กระบือตัวหนึ่งอายุถึง 24 ปีแล้ว แต่ก็ยังให้ลูกได้

ในชั่วชีวิตของแม่กระบือตัวหนึ่งเชื่อกันว่าจะให้ลูกได้ประมาณ 10–15 ตัว

การให้ลูกของแม่กระบือได้สังเกตุพบว่าลูกที่ออกมาตัวแรก มักมีขนาดเล็กและค่อยเริ่มใหญ่ขึ้นในท้องที่สอง และโตเต็มที่เมื่อท้องสาม ต่อจากนั้นน้ำหนักจะคงที่ไปจนถึงตัวที่ 5 หรือ 6 หรือเมื่ออายุได้ประมาณ 8–9 ปี ลูกก็จะเล็กลงเรื่อย ๆ

กระบือที่ได้รับการเลี้ยงดูดี มีหญ้าให้กินโดยสมบูรณ์อาจให้ลูกได้ปีละ 1 ตัว แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว จะให้ลูก 2 ตัวต่อ 3 ปี

ฤดูการผสมพันธุ์ของกระบือในภาคอิสาณ

กระบือในภาคอิสาณมีการผสมพันธุ์ในฤดูใดมากยังไม่มีผู้ทำการศึกษาแน่นอน และจากการสอบถาม และศึกษาสถานการทั่ว ๆ ไปจะพบว่ากระบือในภาคอิสาณส่วนใหญ่ ออกลูกในเดือนอ้าย เดือนยี่ และเดือนสามเป็นส่วนใหญ่ (คือราวปลายเดือนพฤศจิกายน ธันวาคม มกราคม และ กุมภาพันธ์) การที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ในภาคอิสาณจะเริ่มทำการไถนาประมาณเดือนเจ็ด (ราวมิถุนายน) และจะเก็บเกี่ยวเสร็จเรียบร้อยราวเดือนสิบเอ็ดถึงสิบสองสุดแล้วแต่ใครจะปลูกก่อนปลูกหลัง

ดังนั้นในระหว่างฤดูการทำนากระบือจะถูกกักขังในคอกหรือถ้าจะนำไปเลี้ยงตามข้างถนนหรือในป่าก็จะต้องมีคนเลี้ยงตามไปด้วย เพราะไม่เช่นนั้นกระบืออาจจะไปทำความเสียหาย แก่นาของชาวบ้าน ส่วนตอนกลางคืนจะขังคอกตลอดเวลา ในระยะดังกล่าวนี้อาจจะเรียกว่าระยะกักขัง ดังนั้นกระบือจึงมิได้รับการผสมพันธุ์

เมื่อสิ้นฤดูการทำนา คือประมาณเดือนอ้าย (ประมาณธันวาคม) กระบือจะถูกปล่อยฝูงให้ออกไปหากิน ตามท้องนาหรือในไร่ในป่าตามสบายใจ ในระยะระหว่างเดือนอ้ายถึงเดือนสามหรือเดือนสี่ กระบือที่ปล่อยฝูงก็จะได้รับการผสมพันธุ์ และจะตั้งท้องประมาณ 10 เดือน เศษ ดังนั้นกระบือที่ผสมพันธุ์ในเดือนยี่ก็จะออกลูกในเดือนอ้ายส่วนที่ผสมในเดือนสามและเดือนสี่ก็จะออกลูกในเดือนยี่และเดือนสามตามลำดับ

อย่างไรก็ดีจากการสำรวจก็ยังพบว่ากระบือบางตัวอาจออกลูกในเดือนอื่น ๆ ได้เช่นเดือนหกหรือเดือนแปด เป็นต้นแต่ก็มีน้อยมาก

การที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะกระบือได้รับการกักขังระหว่างฤดูการทำนาดังที่ได้กล่าวแล้ว และหลังจากปล่อยออกมาหากินได้ประมาณ 1 เดือน กระบือก็มีสุขภาพสมบูรณ์ และแสดงการเป็นมิตรรับการผสมพันธุ์จากกระบือตัวผู้ได้จึงทำให้กระบือส่วนใหญ่มีระยะการผสมพันธุ์ระหว่างเดือนยี่เดือนสามและเดือนสี่ (หรือในระยะ 90 วัน) และออกลูกในเดือนอ้าย เดือนยี่และเดือนสามดังได้กล่าวมาแล้ว

การออกลูก

กระบือที่เลี้ยงในภาคอิสาณบางบ้านให้ลูกปีละ 1 ตัวแต่โดยทั่ว ๆ ไปให้ลูก 2 ตัวในระยะ 3 ปี ลูกกระบือที่ออกมาเป็นตัวผู้ประมาณ 50 เปอรเซ็นต์ ตัวเมียประมาณ 50 เปอรเซ็นต์ เช่นสัตว์เลี้ยงทั่ว ๆ ไป

การงอกของฟัน

กระบือที่คลอดออกมาบางตัวก็มีฟันออกมาเมื่อคลอด บางตัวหลังจากคลอดแล้วประมาณ 1—3 เดือนจึงจะมีฟันออกมาครบ ฟันชุดนี้เรียกว่าฟันน้ำนมซึ่งมีอยู่ 8 ซี่ หรือ 4 คู่ด้วยกัน

ผู้เลี้ยงเชื่อว่ากระบือที่คลอดออกมาแล้วถ้าไม่มีพั่นจะเลี้ยงง่ายกว่ากระบือที่คลอดออกมาแล้วมีพั่น เพราะกระบือที่มีพั่นเมื่อคลอดออกมามักจะตายเสียเป็นส่วนมาก เนื่องจากแม่ไม่ยอมให้ดูดนม เนื่องจากพั่นทึงอกออกมาไปทำให้เต้านมเจ็บเวลาลูกกระบือดูดนม

ส่วนลูกกระบือที่ออกมาแล้วยังไม่มีพั่น นอกจากเลี้ยงง่ายแล้วยังโตเร็วกว่ากระบือที่เกิดแล้วมีพั่นเพราะได้กินนมแม่อย่างเต็มที่

พั่นน้ำนมจะเริ่มหลุดเมื่ออายุประมาน 3 ปี แต่บางครั้งจะพบว่าเริ่มหลุดเมื่อ 2 ปี เศษ พั่นแท้ขึ้นเมื่ออายุ 3½—4 ปี ซึ่งในระยะหนึ่งพบว่ากระบือจะทรุดโทรมลงพั่นแท้เหล่านี้จะยังคงอยู่อย่างสมบูรณ์จนถึงอายุ 8–9 ปี ต่อจากนั้นพั่นบางซี่อาจจะผุ และหักไปได้ ทั้งนี้สุดแล้วแต่การเลี้ยงดูว่าจะดีเลวอย่างไร

การผลัดขนของลูกกระบือ

ลูกกระบือที่คลอดออกมาจะมีขนตัวค่อนข้างยาวซึ่งเป็นขนที่ผิดกับลูกวัวออกมาจากในท้องแม่ ขนดังกล่าวจะอยู่กับลูกกระบือจนอายุประมาน 3 เดือนก็จะค่อย ๆ ผลัดขน หรือขนเก่าร่วงไป และจะหมดไปเมื่อกระบืออายุได้ประมาน 6—8 เดือน แต่บางตัวอาจล่าถึง 10 หรือ 12 เดือน

ต่อจากนั้นขนใหม่ก็จะงอกขึ้นแทนและมีลักษณะสั้นกว่าขนที่มีอยู่ขณะคลอดออกมา ขนมีลักษณะสีค่อนข้างเทาซึ่งผิดกับขนที่ติดตัวออกมามีลักษณะยาวและสีเหลืองเข้ม บางครั้งอาจจะมองเห็นเกือบแดง

การดูอายุกระบือ

การดูอายุกระบือของชาวอิสาณ ยังไม่มีวิธีการดูอายุที่แน่นอน บางคนก็บอกว่าใช้ดูผิวหนัง เช่นเดียวกับการดูอายุคน ผิวหนังเต่งตึงตัวยังเล็กก็อายุน้อย ถ้าหนังเหี่ยวย่น ตกกระก็อายุมาก

นอกจากนั้นก็มีการดูบั้งเขาว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด ถ้าน้อยบั้งก็มีอายุน้อยถ้ามากบั้งเขายาวก็อายุมาก

ส่วนการดูพั้น และดูขนที่หู เช่นชาวปักษ์ใต้ ทางอิสาณไม่มีใครทราบเรื่องนี้แน่นอน

มีบางคนบอกให้ดูขนหาง ถ้าขนเกรียนมากก็แสดงว่าแก่มาก และบางคนก็รวมไปถึงขนตามตัวด้วย

อายุการใช้งานของกระบือในภาคอิสาณ

กระบือในภาคอิสาณจะใช้งานเมื่ออายุประมาณ 4 ปี แต่ถ้าเจ้าของมีความจำเป็นเพราะไม่มีกระบือจะใช้ก็จะเริ่มฝึกใช้งานตั้งแต่อายุ 3–3½ ปี

กระบือที่จะนำมาใช้งานจะได้รับการตอนเสียก่อนโดยการใช้ท่อนไม้ทุบเม็ดอัณฑะให้แตกละเอียด เพราะถ้าไม่ตอนจะควบคุมยาก ควายจะเปลี่ยวและใช้งานได้ไม่เต็มที่ แต่การทุบเม็ดอัณฑะบางครั้งก็พบว่ากระบือตัวนั้นยังทับตัวเมีย และให้ลูกได้ เพราะการตอนไม่สมบูรณ์ ยังมีบางส่วนของเม็ดอัณฑะใช้งานได้และสามารถผลิตน้ำเชื้อหรือตัวเชื้อผสมพันธุ์ (spermatozoa) ได้

ดังนั้นในบางครั้งจึงพบว่าแม้กระบือที่ตอนแล้วก็ยังให้ลูกได้

หลักการในการคัดเลือกกระบือของภาคอิสาณ

การคัดเลือกกระบือของภาคอิสาณจากการสอบถามผู้ที่รู้ในเรื่องนั้นปรากฏว่ามีวิธีการคัดเลือกหลายอย่างด้วยกัน และเพื่อสะดวกแก่ผู้อ่านจึงขอแบ่งแยกกล่าวเป็นข้อ ๆ ดังนี้ :–

1. **ลักษณะของส่วนหัว**

ชาวอิสาณนิยมควายที่มีลักษณะของส่วนหัวแคบยาว และเรียวเล็กจากบริเวณกะโหลกศีรษะไปยังบริเวณปาก ยิ่งปากยิ่งเล็กก็ยิ่งชอบ และบริเวณจมูกจะต้องนูนกลม รูจมูกเล็ก โดยเชื่อว่ากระบือลักษณะดังกล่าวเป็นกระบือที่ทำงานเก่ง

ส่วนกระบือที่มีใบหน้าสั้น รูจมูกใหญ่ ปากใหญ่ และกระดูกกรามใหญ่ ถือว่าเป็นกระบืองานที่ไม่ดี แต่เป็นกระบือที่กินเก่ง และเลี้ยงอ้วนได้ง่ายกว่าลักษณะข้างบน

ดังนั้นในการคัดเลือกกระบือจึงจำเป็นต้องแยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. กระบืองาน จะต้องมีใบหน้าค่อนข้างเล็กและยาว ปลายจมูกเล็ก รูจมูกเล็ก และปากเล็ก กระดูกขากรรไกรต้องมีขนาดค่อนข้างเล็กด้วย จึงจะจัดเป็นกระบืองานที่ดี

2. กระบือขุนหรือกระบือเนื้อ:– กระบือชนิดนี้จะมีใบหน้าสั้น และค่อนข้างใหญ่ กระดูดกรามใหญ่ ปากใหญ่ จมูกใหญ่ และนัยน์ตานูนโตเป็นวงกลมยื่นออกมาจากเบ้าตาเห็นได้ชัดเจน

2. ลักษณะของเขา

เขาในกระบือที่ชาวอิสาณจัดแบ่งออกแตกต่างกัน ดังนี้

(1) เขากรอม– คือเขาที่ลักษณะกางออกสองข้างของศีรษะและโค้งเป็นวงแหวน ปลายเขามีลักษณะโค้งขึ้นข้างบน ซึ่งจัดว่าเป็นกระบือที่มีเขาลักษณะดี

(2) เขาตั้งกาง– มีลักษณะคล้ายกับเขากรอม และบางคนก็บอกว่าเป็นเขาที่มีลักษณะเดียวกัน แต่ปลายเขาที่โดงขึ้นข้างบนโค้งเป็นมุมฉากกว่าเขากรอม. เขาชนิดนี้ก็ถือว่าเป็นเขาที่เข้าลักษณะดีเช่นกัน

(3) เขาอุ้มบาตร– คือเขาที่มีลักษณะโค้งเป็นวงแหวนคล้ายบาตร ปลายเขาโค้งจดกัน เป็นลักษณะของเขากระบือทั่ว ๆ ไป ไม่จัดว่าเป็นเขาที่มีลักษณะดีนัก

(4) เขาตกขันซ้อน– คือเขาที่งอกออกมาแล้วโค้งขึ้นบนปลายเขาชี้ไปไปข้างหน้า ไม่จัดว่าเป็นเขาที่มีลักษณะดี

(5) เขาตาก- - คือเขากางออกเป็นแนวตั้งฉากกับศีรษะ ตอนปลายเขาอาจจะโค้งไปข้างหลังบ้างเล็กน้อย นับว่าเป็นลักษณะที่ไม่ดี

(6) เขาตู้— คือควายที่มีเขาโผล่ออกจากศีรษะสั้น ๆ เขามีขนาดใหญ่ ซึ่งคนในภาคกลางเรียกว่าควายทุย

ควายที่มีเขาชนิดนี้ในแง่ของการทำงานนับว่าไม่เข้าลักษณะควายดี แต่ในแง่การเจริญเติบโต เชื่อว่าจะมีการเจริญเติบโตดี คือกินอาหารเก่ง และอ้วนเร็ว จึงเป็นที่เสาะหาของผู้ซื้อกระบือส่งโรงฆ่า

(7) เขาแก้ว— คือควายที่มีตอนปลายของเขาเป็นสีขาว อาจจะเป็นสีขาวคล้ายแก้ว หรือสีงาช้างก็ได้ ควายดังกล่าวนับว่าเป็นความต้องโฉลกเป็นควายให้คุณและไม่ควรขาย

3. ลักษณะของคอ

ชาวอิสาณมีความต้องการควายที่มีลำคอเรียว และค่อนข้างยาวไม่เทอะทะสะดวกต่อการจะหันหรือเลี้ยวไปมาจัดว่าเป็นกระบือที่ดี

ควายที่มีลำคอใหญ่ หนาทึบ หรืออ้วนกลม และมีลักษณะค่อนข้างสั้นจัดว่าเป็นกระบือที่เลี้ยงแล้วอ้วนดี ทำน้ำหนักเพิ่มได้มาก ในระยะการเลี้ยงขุนเท่า ๆ กัน

4. ลักษณะของลำตัว

โดยทั่วไปนิยมลำตัวใหญ่และยาว มากกว่าลำตัวเล็กและสั้น ซึ่งเป็นลักษณะโดยทั่ว ๆ ไป ที่ใช้คัดเลือกกันในภาคอิสาณและภาคอื่น ๆ

5. ลักษณะของหน้าอก

กระบือที่มีลักษณะหน้าอกใหญ่ และมีมะพร้าว (ยอดอก) ใหญ่ แผ่กว้างออกด้านข้างทั้งสองข้างและนูนเด่นชัดเจน จัดว่าเป็นกระบือดีเป็นที่ต้องการของชาวอิสาณโดยทั่วไป โดยเชื่อว่ายิ่งอกใหญ่มะพร้าวใหญ่ ลำตัวก็จะใหญ่ตามไปด้วย และทำงานได้เก่งกว่า กระบือที่มีหน้าอกเล็กและมะพร้าวเล็ก ยิ่งกว่านั้นจะพบว่ากระบือดังกล่าวจะสมบูรณ์ดีกว่ากระบืออกเล็ก จึงเป็นที่นิยมของชาวอิสาณโดยทั่วไป

6. ลักษณะของขา

ชาวอิสาณชอบกระบือสูงขาเล็ก และกีบเล็ก แต่กีบควรตั้งตรงแบบกีบม้า ไม่นิยมกระบือขาใหญ่และแบน โดยอ้างว่ากระบือขาเล็กกีบเล็กและตั้งตรง ทำงานได้ดีกว่า และเดินได้เร็วกว่ากระบือที่มีขาใหญ่, กีบใหญ่ และกีบแผ่ออก

ยิ่งพวกต้อนกระบือขายยิ่งไม่นิยมขาใหญ่ เพราะพบว่ากระบือดังกล่าว เดินช้ามาก และมักจะล้มป่วยระหว่างทาง หรือล้มตายเสียก่อนจะมาถึงกรุงเทพ ฯ

7. ลักษณะของผิวหนัง

ชาวอิสาณโดยทั่วไปนิยมควายที่มีหนังหนามากกว่าควายที่มีหนังบาง โดยเชื่อว่าควายหนังหนาเลี้ยงง่าย อ้วนเร็ว และไม่ดื้อ เช่นควายหนังบาง ซึ่งมีการเจริญเติบโตช้าและดื้อ

นอกจากนี้ชาวอิสาณไม่นิยม กระบือที่มีหนังสีดำหรือกระบือที่มีหนังสีขาว (เผือก) แต่นิยมควายที่มีสีเทา ๆ (ไม่ดำ) หรือควายที่มีหนังค่อนข้างเหลือง โดยเชื่อว่ากระบือสีเทาหรือสีค่อนข้างเหลืองจะมีการเจริญเติบโตดีกว่ากระบือสีดำจัด หรือกระบือเผือก

8. ลักษณะท้อง

กระบือที่มีลักษณะเป็น "ท้องแร่" คือที่ท้องมีสีดำกว่าส่วนอื่นของร่างกาย และชอบกินดินเสมอ กระบือดังกล่าวเลี้ยงไม่ค่อยรอด จึงจัดว่าเป็นกระบือที่ไม่ดี

9. ลักษณะของขน

ชาวอิสาณนิยมกระบือขนดกมากกว่ากระบือที่มีขนยาว เพราะเชื่อว่ากระบือขนดกเลี้ยงง่ายกว่า และโตเร็วกว่ากระบือขนบาง

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระบือที่มีขนมาก ๆ อาจใช้ป้องกันแมลงพวกเหลือบ ริ้น แมลงวัน และยุง ได้ดีกว่ากระบือที่มีขนบาง และคงเข้าลักษณะเดียวกันกับกระบือหนังหนาและหนังบาง

10. ลักษณะของหาง

ชาวอิสาณถือกันมากเรื่องกระบือหางด้วน กระบือชนิดนี้ไม่เป็นที่นิยมเลี้ยงกันของชาวบ้าน ควายที่ดีจะต้องมีหางยาวถึงข้อเท้าหลังและปลายหางมีลักษณะเป็นพู่ใหญ่ และถ้าปลายหางเป็นสีขาว และมีเท้าสีขาว หน้าแด่นด้วยจะจัดว่าเป็นกระบือที่เข้าโฉลกมาก คือจะให้คุณแก่ผู้เลี้ยง ทำมาค้าขึ้น และอยู่อย่างเป็นสุข มั่งมีเงินทอง

หางที่ดีต้องมีโคนหางใหญ่ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าหาง "ปลาดุก" แล้วค่อยเรียวลงมา หางชนิดนี้แข็งแรงมาก สามารถใช้บั่ดแมลงที่มารบกวนได้ดีกว่ากระบือที่มีโคนหางเล็ก บั่ดไม่กี่ทีเมื่อย หรือบั่ดไม่แรงเท่ากระบือที่มีโคนหางใหญ่

11. สันหลัง

ชาวอิสาณนิยมกระบือที่มีสันหลังแบนและเรียบไปตามลำตัว โดยเชื่อว่ากระบือดังกล่าวจะอ้วน และสมบูรณ์กว่ากระบือที่มีสันหลังโก่งและแคบ

12. อุ้งเล็บและเล็บเท้า

กระบือที่มีเล็บเท้าเล็กและตั้งตรง เป็นที่นิยมของชาวอิสาณมากกว่ากระบือที่มีเล็บเท้าใหญ่ และแผ่กว้างออกมา โดยถือว่ากระบือพวกแรกเดินและทำงานได้คล่องกว่ากระบือพวกหลัง ซึ่งตรงกันข้ามกับภาคกลางที่ต้องการกระบือที่มีอุ้งเท้าเล็บใหญ่ การที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะดินภาคกลางเป็นดินเหนียวเป็นส่วนใหญ่ ถ้าอุ้งเท้าเล็กจะจมลึกลงในโคลนลึกจนถอนขาไม่ขึ้น แต่ดินทางภาคอิสาณร่วนกว่าและมีทรายปนมาก กระบือที่มีอุ้งเท้าเล็กจึงเดินและทำงานได้ดีกว่ากระบืออุ้งเท้าใหญ่ ซึ่งเก้งก้างกว่า

13. ลักษณะของพื้น

ชาวอิสาณเชื่อว่ากระบือที่มีพื้นขาวมีการเจริญเติบโตดีกว่ากระบือที่มีพื้นเหลือง เพราะกระบือพวกนี้กินอาหารเก่ง หญ้าที่กินเข้าไปคงจะขัดพื้นให้ขาวมากกว่าพวกกระบือที่กินหญ้าน้อย พื้นจึงเหลือง

14. ลักษณะของขา

ชาวอิสาณนิยมกระบือขาเล็กมากกว่าขาใหญ่ และเวลายืนขาจะต้องอยู่ห่างจากกัน เมื่อกระบือเดินขาก็จะต้องห่างจากกันด้วย ถ้าขาไปโดนกัน (ชาวบ้านเรียกว่าขาต่อยกัน) นับว่าไม่ดี

ช่วงก้าวขาควรต้องยาว คือก้าวหน้าไปแล้วเท้าหลังที่ก้าวตามควรจะมีช่วงก้าวใกล้กับรอยเท้าหน้า แต่ต้องไม่ใกล้ชิดกับรอยเดิม เพราะจะเตะขากันเวลาเดิน ซึ่งนับว่าเป็นลักษณะที่ไม่ดี

ลักษณะที่ดีและไม่ดีของกระบือตามการคัดเลือกของภาคอิสาณ

ลักษณะ ของกระบือ ที่ชาวอิสาณถือว่าเป็น กระบือดีที่สำคัญที่สุดและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปก็คือ:-

1. **"ตีนชาง หางดอก หน้าเหลือง"** คือกระบือที่มีขาทั้งสี่ขาว หรือเข้าลักษณะที่สวมถุงขาวเช่นในม้าซึ่งชาวอิสาณเรียกว่า "ตีนซาง" ลักษณะพู่หางเป็นดอกสีขาว หรือที่เรียกว่า "หางดอก" และหน้าแด่น ซึ่งตรงกับภาษาอิสาณว่าหน้าเหลือง

ควายลักษณะข้างบนถือว่าเป็นควายที่ ให้คุณ และคุ้มบ้านคุ้มเรือน ใครมีไว้ต้องเก็บเลี้ยงไว้จนตายจะขายไม่ได้ ผู้ใดขายไปครอบครัวนั้นจะเจ็บไข้ได้ป่วย ทำมาค้าไม่ขึ้น หรืออาจต้องสูญเสียสิ่งที่ตนรัก หรือทรัพย์สมบัติ อาจต้องขายบ้านขายช่องจนถึงที่สุด

ควายลักษณะดังกล่าวชาวนาบางคนกลับถือว่าเป็นลักษณะไม่ดี แทนที่จะเรียกว่าลักษณะดี เพราะมีแล้วก็ขายไม่ได้ จึงทำให้ผู้เลี้ยงไม่มีรายได้ที่ควรจะได้และต้องทนเลี้ยงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งตายไปเอง

แต่ถ้ามีเพียงลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือสองลักษณะคือไม่ครบสามลักษณะก็ไม่ถือตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว

2. **"ขาถกขาถอน"** – คือควายที่เวลาเดินเมื่อยกขาขึ้นมาแล้ว แทนที่จะค่อย ๆ ปล่อยลงไปกับพื้นขามักจะกระตุกหรือมีลักษณะคล้ายกระทืบเท้า ไม่เดินเนิบนาบเช่นควายปกติ ลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นควายที่ไม่ดีไม่ควรหาซื้อมาเลี้ยง เป็นควายที่ทำงานไม่ดี

3. **"นอนกรน นอนคราง สี่ปาก กินหาง ควายตูม คุมผี"** – ควายที่มีลักษณะนอนกรน คือควายเมื่อนอนหลับแล้วเวลาหายใจจะมีเสียงดังคล้ายคนนอนหลับแล้วกรน ส่วนควายที่นอนแล้วมีการครางออกมาเป็นเสียงแหลมเล็ก ควายที่นอนหลับมีลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นควายที่ไม่ดี

ควายที่มีลักษณะ "สี่ปาก" คือควายที่เวลานอนเมื่อลุกขึ้นมาแล้วอวัยวะเพศผู้จะโผล่ออกมาจากหนังหุ้มอวัยวะเพศแสดงอาการหื่นกระหายและเป็นสัดอยู่เสมอ ควายเช่นนี้ ไม่นิยมเลี้ยงกัน

ควายที่มีลักษณะ "กินหาง" ก็คือควายที่กินหางตัวเองหางด้วน ไม่มีพู่หาง ควายดังกล่าวจัดว่าเป็นควายที่ไม่ดี ส่วน "ควายตูม" คือควายที่เวลาร้องสวาบจะโป่งขึ้นมาคล้ายลูกโป่ง ส่วน ลักษณะที่เรียกว่า "คุ้มผี" ก็คือควายที่สวาบปุ่มลึกมาก ลักษณะดังกล่าวจัดว่าเป็นควายไม่ดี

4. **"สี่ตา สองปล้อง"**

ควายสี่ตา:– คือควายที่มีบริเวณที่เป็นจุดขาว ๆ (ขนสีขาว) ที่อยู่ตรงบริเวณด้านล่างของตาทั้งสองข้าง

สองปล้อง:– คือควายที่บริเวณด้านล่างของลำคอมีปล้องสีขาว สองปล้องซึ่งชาวบ้านเรียกว่า "สพายอ่อง"

ควายตัวใดที่เข้าลักษณะดังกล่าวข้างบนทั้งสองลักษณะถือว่าเป็นลักษณะที่ดีควรจะหาซื้อมาเลี้ยง จัดได้ว่าเป็นควายที่ขยันงาน

5. **"ข้างทรุด ข้างรอด"**

ข้างทรุด:– คือควายที่มีกระดูกซี่โครงคู่สุดท้ายหายไปครึ่งหนึ่งไม่เต็มเช่นควายปกติ

ข้างรอด:– คือควายที่มีกระดูก 2 ซี่ สุดท้ายติดกัน

ควายตามลักษณะดังกล่าวข้างบนคือว่าเป็นควายที่มีลักษณะไม่ดี

การดูขวัญ

ชาวนาไทยทั้งภาคอิสาณและภาคอื่น ๆ ของประเทศยังนิยมวิธีการดูขวัญและถือลักษณะบางอย่างของขวัญที่มีในกระบือเป็นการคัดเลือกกระบือตามความเชื่อถือที่มีมาแต่โบราณกาล

สำหรับลักษณะของขวัญที่มีความสำคัญในการคัดเลือกกระบือในภาคอิสาณที่สำคัญมีดังนี้

ก. ลักษณะขวัญที่ดี

(1) ขวัญก้อนซาวแก้ว:– คือขวัญสามเศร้าที่อยู่ที่บริเวณหน้า ขวัญอันหนึ่งอยู่ตรงบริเวณหน้าผาก และอีก 2 ขวัญอยู่ด้านข้างของส่วนบนของจมูก ชาวบ้านถือว่าขวัญดังกล่าวเป็นขวัญที่เข้าลักษณะดีมากเป็นพิเศษ และเป็นสิ่งที่หายากจึงมีการเสาะหาอยู่ตลอดเวลา

(2) ขวัญกางหม:– คือขวัญที่อยู่ตรงบริเวณตรงตะโหนก (wither) ซึ่งนับว่าเป็นขวัญที่ดี

(3) ขวัญห้อยหิ่ง:– คือขวัญที่อยู่ตรงด้านล่างของคอซึ่งจัดเป็นพวกขวัญที่ดีประเภทหนึ่ง

(4) ขวัญ แอก แตก:– คือขวัญที่อยู่บริเวณด้านบนของลำคอบริเวณที่จะใช้เทียมแอก

ลักษณะขวัญที่ไม่ดี

1. **ขวัญทัดดอกไม้:**– คือขวัญที่อยู่ 2 ข้างตรงบริเวณด้านบนของกกหู
2. **ขวัญกะบาน:**– คือขวัญที่อยู่ตรงหน้าผาก และมีขวัญเดียวไม่มีขวัญขนาบอีก 2 ข้างของบริเวณจมูกด้านบน

3. **ขวัญนั่งทับ หรือขวัญที่นั่งโจร**—คือขวัญที่อยู่ประมาณด้านหน้าของกลางหลัง แต่อยู่หลังบริเวณที่เป็นโหนกสูง (wither) ชาวบ้านถือว่าควายดังกล่าวถ้าซื้อมาใช้จะถูกคนขะโมยหรือหนีหายไปจากบ้าน ไม่สมควรจะเลี้ยงไว้
4. **ขวัญกระทาบหน้า**– คือขวัญที่อยู่ด้านข้างถัดลงมาจากขวัญที่นั่งทับตามด้านข้างของลำตัว นับว่าเป็นขวัญไม่ดี ประเภทเดียวกับขวัญนั่งทับ
5. **ขวัญกระทาบหลัง**– คือขวัญที่อยู่ 2 ข้างของด้านหน้าสวาบ ซึ่งเวลาคนนั่งด้านหลังของควายขวัญทั้งสองจะอยู่ตรงโคนขาของผู้นั่ง ซึ่งคนโบราณถือว่าเป็นควายที่ไม่ดีเช่นเดียวกับขวัญนั่งทับ
6. **ขวัญลิงค์พัง**– คือขวัญที่อยู่ตรงบริเวณด้านหน้าของอวัยวะเพศผู้ นับว่าเป็นควายผู้ที่มีลักษณะไม่ดี
7. ขวัญที่บริเวณขาทั้งสี่ก็จัดเป็นลักษณะขวัญที่ไม่ดีผู้ใดเลี้ยงไว้มักจะถูกขะโมยหรือหนีออกจากบ้านไป

การใช้งานของกระบือ

กระบือในภาคอิสาณ นอกจากการจำหน่ายให้โรงฆ่าเนื้อใช้เนื้อเป็นอาหารแล้วก็จัดว่าเป็นสัตว์ที่ใช้งานซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์หลักของกระบือ การใช้งานของกระบือในภาคอิสาณจัดแบ่งออกเป็น 2 พวกใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ:—

1. ใช้ไถนา นับว่าเป็นประโยชน์ที่สำคัญของกระบือ ซึ่งรวมถึงการไถ การคราด ตลอดจนการเก็บเกี่ยวข้าวด้วย

2. ใช้เทียมล้อหรือเทียมเกวียน ซึ่งยังใช้กันทั่วไปในภาคอิสาณ สำหรับขนของ หรือขนข้าวเมล็ด และอื่น ๆ

จากการสอบถามชาวนาในภาคอิสาณที่มีความสนใจในเรื่องกระบือพบว่ากระบือ 1 ตัวจะทำการไถและคราดเนื้อที่นาได้ 22 ไร่ต่อระยะเวลาประมาณ 3 เดือน โดยกระบือจะต้องทำงานตั้งแต่ 6.00 น — 10.00 น และจาก 15.00 – 18.00 น รวมเวลาทำงานประมาณวันละ 7 ชั่วโมง หรือประมาณ 630 ชั่วโมงงาน ในระยะการทำนา

3 เดือน ในเนื้อที่ 22 ไร่ หรือต้องใช้แรงงานประมาณ 28.5 ชั่วโมงงานต่อเนื้อที่นา 1 ไร่ จะต้องทำงานประมาณ 4 วันจึงจะแล้วเสร็จทำการปลูกข้าวได้

ผู้ที่เคยต้อนวัวขายและเคยใช้วัวเทียมขนของกล่าวว่า กระบือจะเดินทางไกล 15 ก.ม ต่อ 3 ชั่วโมง ในการต้อนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง หรือประมาณชั่วโมงละ 5 ก.ม และปกติแล้วการต้อนกกระบือจะเริ่มตั้งแต่ 6.00 – 10.00 น และจาก 15.00 – 18.00 น ดังนั้นกระบือจะเดินทางในประมาณวันละ 35 ก.ม

ส่วนกระบือที่ใช้เทียมล้อหรือเกวียนจะเดินทางในประมาณชั่วโมงละ 3 ก.ม ทั้งนี้สุดแล้วแต่ของบันทุกจะหนักเบาแค่ไหน และถนนหนทางจะเรียบร้อยแค่ไหน แต่เชื่อกันว่าระยะทางเดินได้คงไม่เกินชั่วโมงละ 5 ก.ม

สำหรับ ตัวเลข ที่ให้มา นี้เป็น ตัวเลข สอบถาม จึงมิใช่เป็น ตัวเลข แน่นอน เพราะชาวนาบางคนที่ขยัน ๆ แล้วว่า ในเนื้อที่นา 1 ไร่ เขาจะไถเสร็จภายใน 2–4 ช.ม และจะคราดอีกราว 3–6 ช.ม รวมเป็นเวลาประมาณ 5–10 ชั่วโมง ถ้าคิดเป็นชั่วโมงทำงานก็จะแล้วเสร็จภายโน 1–2 วัน ต่อไร่

ควายเผือก–ควายดำ

ชาวอิสาณ มีความเชื่อเช่น ชาวภาคอื่น ๆ ว่ากระบือ ดำและ กระบือ เผือก (ชาวบ้านเรียกว่าควายด่อน) ทำงานได้ดีพอ ๆ กัน แต่บางคนก็บอกว่ากระบือเผือกก้าวหรือเดินช้ากว่าควายดำ จึงทำงานล่าช้ากว่า

สิ่งที่กระบือเผือกได้รับการรังเกียจจากชาวนาก็คือกลิ่น ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ามีกลิ่นคาวจัด และบางคนก็เรียกว่า “กลิ่นเหม็นเขียว” กลิ่นนี้จะสังเกตุได้ชัดเวลามีฝนตก หรือเมื่อฆ่าใหม่ ๆ

นอกจากนี้บางคนก็ถือว่ากินแล้วไม่ดีเป็นพิษกับผู้กินหรืออาจทำให้ไม่สบายได้ จึงมีการรังเกียจการบริโภคเนื้อกระบือเผือกในบางหมู่ แต่ถ้าไม่ทราบมาก่อนก็คงกินกันโดยไม่อาจแยกได้ว่าเป็นกระบือดำหรือกระบือเผือก

จากการศึกษาดูของผู้เขียน พบว่ากระบือเผือกมีเนื้อหยาบกว่ากระบือดำ และเนื้อมีไขมันแทรกมากกว่ากระบือดำ ด้วยเหตุนี้เมื่อทานแล้วมักจะพบว่าเนื้อกระบือดำ เหนียวกว่ากระบือเผือก

กลิ่นของกระบือเผือกและกระบือดำนี้ ถ้านำไปเก็บไว้ในตู้เย็น เป็นเวลาประมาณ 12–24 ชั่วโมงจะทำให้กลิ่นหายไปได้ ดังนั้นผู้ที่รังเกียจกลิ่นกระบือจึงควรจะซื้อมาเก็บไว้ในตู้เย็นก่อนจะนำไปบริโภค

สำหรับการซื้อขายทราบว่ามีราคาเท่า ๆ กันอาจแตกต่างกันประมาณ 100–200 บาท สำหรับผู้ที่ถือเรื่องผิว

จากการสอบถามชาวนาพบว่ากระบือเผือกไทยปกติกินเก่งกว่ากระบือดำ ดังนั้นจึงอ้วนท้วนและสมบูรณ์กว่ากระบือดำ ดังนั้นโดยการศึกษาเรื่องกระบือเนื้อจึงควรจะได้รับการศึกษาเปรียบเทียบของกระบือทั้งสองพวกว่า พวกใดมีการเจริญเติบโตกว่ากัน หรือมีประสิทธิภาพการใช้อาหารดีกว่ากัน ตลอดจนกระบือตัวใดให้เปอร์เซ็นต์ของทรากและคุณภาพของเนื้อเป็นอย่างไร พร้อม ๆ กันไปด้วย

เศรษฐกิจของกระบือไทย

ก. ควายงาน ราคาควายงานที่ซื้อกันในภาคอิสาณมีราคาตั้งแต่ 1400–1600 บาทเป็นส่วนใหญ่ แต่บางตัวทีงาม ๆ ก็อาจมีราคาถึง 2000 บาทหรือกว่านั้น สุดแล้วแต่จะมีลักษณะดีเด่นมากน้อยเพียงใด

ข. ควายนาง คือควายที่ซื้อเอาไว้ทำพันธุ์ โดยปกติแล้วราคาประมาณ 1200–1300 บาท แต่ก็เช่นเดียวกับควายงานด้วย บางตัวก็อาจมีราคาแพงกว่าที่กล่าวนี้

ในฤดูการทำนาประมาณ 4 เดือน (ตั้งแต่เดือนเจ็ดถึงเดือนสิบเอ็ด) ปรากฏว่ามีการเช่ากระบือทำนากันราคาตัวละประมาณ 200–300 บาท ต่อนา 20–30 ไร่ ถ้าสูงกว่านี้ราคาก็จะแพงกว่านี้ แต่ส่วนใหญ่มักจะใช้แลกข้าวกันเป็นส่วนใหญ่ และมีอัตราประมาณ 20 หมื่นต่อตัว (1 หมื่น = 12 ก.ก) ซึ่งถ้าเป็นข้าวสาร 1 หมื่นราคาราว

10 บาท ก็เป็นเงิน 200 บาท แต่ถ้าเป็นข้าวเหนียว 1 หมื่นราคา 7 บาท ก็เป็นเงิน 140 บาท ทั้งนี้สุดแล้วแต่กระบือจะดีหรือไม่ดี หรือปริมาณนาจะมีมากหรือน้อย

โรคของกระบือในภาคอิสาณ

ปัญหาเรื่อง การป่วยตาย ของ โรคของกระบือ ที่สำคัญ ในภาคอิสาณก็คือโรค Haemorrhagic Septice mia และโรคอันเนื่องจากพยาธิภายในของลูกกระบือ แต่ชาวบ้านยังไม่เข้าใจถึงเรื่องการใช้วัคซีนเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ได้คำนึงถึงความสำคัญข้อนี้เป็นอย่างดี จึงได้พยายามออกไปฉีดวัคซีนในหน้าแล้งให้ทุกปี เพื่อป้องกันมิให้โรคเกิดขึ้นในหน้านา เพราะจากสถิติทั่ว ๆ ไปแล้วกระบือมักจะเป็นโรคนี้ในหน้าฝนหรือหน้าทำนา แต่ชาวบ้านก็ไม่ให้ความสนใจ คงปล่อยกระบือออกไปหากินตามท้องทุ่งหรือชายป่า พอถึงหน้านากระบือเป็นโรค จึงจะติดต่อให้สัตวแพทยมาทำการฉีดวัคซีนให้

โรคปากและเท้าเปื่อยก็เป็นปัญหาที่สำคัญของกระบือในภาคนี้ จึงควรจะได้ให้การแนะนำชาวนาได้ทราบถึงความสำคัญของโรคนี้ ให้กว้างขวางกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

การตายของลูกกระบือเพราะพยาธิก็นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ การแนะนำให้ชาวนาได้รู้จักการใช้ยาถ่ายพยาธิบ้าง นอกจากจะเป็นการช่วยลดอัตราการตายของกระบือแล้ว ยังเป็นการทำให้กระบือที่เลี้ยงมีความสมบูรณ์และแข็งแรงกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ด้วย

ในท้องที่มีพื้นดินมีการขาดแร่ธาตุบางอย่างโดยเฉพาะธาตุเหล็ก ทองแดง, โคบอลต์ แมงกานีส, แมกนีเซียม, สังกะสี, ซิลิเนี่ยม และไอโอดีน ก็น่าจะได้ให้คำแนะนำให้ชาวนารู้จักใช้อาหารแร่ธาตุมาเลี้ยงกระบือรวมกับอาหารแร่ธาตุ พวกกระดูกป่น เปลือกหอยป่น และเกลือ

ปัญหาการเลี้ยงกระบือในภาคอิสาณ

ปัญหาที่สำคัญในการเลี้ยงกระบือของภาคอิสาณ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง ในขณะนี้ก็คือปัญหาเรื่องโจรหรือเรื่องขโมยกระบือ และปรากฏว่าทุกหมู่บ้านที่เข้าไปสำรวจมีเรื่องกระบือหายเพราะการถูกลักขโมยเป็นประจำ บางหมู่บ้านขโมยแม้แต่กระบือของผู้ใหญ่บ้าน

ดังนั้นการปรับปรุงการเลี้ยงดูกระบือในภาคอิสาณ จึงมิได้ขึ้นกับการปรับปรุงทางวิชาการเลี้ยงการผสมพันธุ์ การให้อาหาร การเลี้ยงดูและการป้องกันโรคเท่านั้น แต่ที่สำคัญที่สุดขึ้นอยู่กับความปลอดภัยของกระบือจากการถูกลักขโมย ซึ่งมีอยู่ทั่วไปทุกหมู่บ้านในภาคอิสาณ

หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่อำเภอ และตำรวจในท้องที่น่าจะได้ให้การพิจารณาเรื่องนี้เป็นพิเศษ และหากกรมหรือกระทรวงเจ้าสังกัดจะให้การพิจารณา ในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และกำชับเข้มงวดให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบได้ดำเนินการโดยเด็ดขาด และเข้มงวดแล้วก็คงจะทำให้การเลี้ยงกระบือของชาวนาโดยไม่เพียงแต่ในภาคอิสาณเท่านั้น แม้ในภาคอื่น ๆ ก็เช่นกันจะได้อยู่เย็นเป็นสุข และหันมาให้ความสนใจในการเลี้ยงกระบือมากขึ้น

ปัญหาอีกปัญหาหนึ่งที่ได้ทราบจากสัตวแพทย์ในท้องที่ และชาวบ้านก็คือกระบือได้ถูกลักลอบฆ่าเป็นจำนวนมาก โดยฉะเพาะกระบือตัวเมีย เพราะชาวบ้านมักจะให้ความสำคัญของกระบือตัวเมีย น้อยกว่ากระบือตัวผู้ ซึ่งเป็นกระบืองาน จึงมีการดูแลกระบือตัวผู้อย่างใกล้ชิด และเข้มงวดกวดขันตลอดเวลา ในขณะเดียวกันก็ปล่อยปละละเลยกระบือตัวเมีย มิได้เอาใจใส่เท่าที่ควร กระบือที่ถูกขโมยส่วนใหญ่จึงเป็นกระบือตัวเมีย และมักจะมีลูกติดด้วย เมื่อแม่กระบือถูกขะโมยไปก็มักมีลูกกระบือติดตามไปด้วย และจะถูกลอบนำไปฆ่าทั้งแม่และลูก เพราะเกรงเจ้าของจะตามมาพบ ปัจจุบันจำนวนกระบือจึงลดลงอย่างรวดเร็ว และไม่เพียงแต่จำนวนที่ถูกฆ่าจะเพิ่มขึ้นเท่านั้น จำนวนแม่กระบือที่จะให้ลูกก็มีจำนวนน้อยลง ดังนั้นในขณะที่จำนวนที่ถูกฆ่ามีมากขึ้น จำนวนลูกที่จะออกมาทดแทนก็น้อยลง จึงไม่เป็นปัญหาเกรงว่ากระบือไทยจะไม่มีจำนวนลดลง

อย่างรวดเร็ว มีชาวนาบางคนได้แสดงการห่วงใย ว่าอีกหน่อยกระบือคงหายากขึ้นราคาแพงขึ้น และอาจจะสูญพันธุ์ได้ เพราะไม่สามารถสู้กับขะโมยตามลำพังได้

จึงใคร่ขอเสนอให้หน่วยงานของราชการที่ได้อ่านรายงานนี้ได้กรุณาให้ความสำคัญของเรื่องนี้ด้วยว่าอันตรายของกระบือที่จะมีจำนวนน้อยลงอย่างรวดเร็ว จนอาจจะสูญพันธุ์ได้นั้นมิได้เป็นสิ่งที่เกินความเป็นจริงเลย ในระยะ 20–30 ปีข้างหน้า หากรัฐบาลมิได้จัดวางมาตรการในการป้องกัน เรื่องโจรและผู้ร้ายลักกระบือได้ลอบฆ่าให้รัดกุมและเข้มงวดกว่านี้ สักวันหนึ่งประเทศไทยอาจจะต้องสั่งซื้อกระบือเข้ามาเลี้ยงแทนที่จะส่งกระบือออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศเช่นที่เป็นอยู่ในเวลานี้ด้วย และกระบือไทยก็มีขนาดเล็กลงเรื่อย ๆ การปรับปรุงพันธุ์กระบือในทางวิชาการ ซึ่งกรมปศุสัตว์เป็นผู้รับผิดชอบจึงควรจะได้จัดทำโครงการนี้แน่นอน และควรที่จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านงบประมาณ และจัดหากำลังเจ้าหน้าที่อย่างจริงจัง ก่อนที่เหตุการณ์ต่างๆ จะสายเกินกว่าที่จะแก้ไขได้

ข้อเสนอแนะเรื่องการปรับปรุงการเลี้ยงกระบือในภาคอิสาณ

การเลี้ยงกระบือมีสิ่งที่ควรจะได้รับการปรับปรุงที่สำคัญอันดับแรกก็คือ เรื่องความปลอดภัยของกระบือจากโจร และผู้ร้ายลักกระบือดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในเรื่องปัญหาการเลี้ยงกระบือในภาคอิสาณ

สิ่งที่จะได้รับการปรับปรุง อันดับต่อมาก็คือการปรับปรุงทางด้านวิชาการ ซึ่งอาจจัดแบ่งออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้คือ:—

1. การปรับปรุงเลี้ยงพันธุ์กระบือ หรือการปรับปรุงด้านการผสมพันธุ์
2. การปรับปรุงเรื่องการเลี้ยงดู
3. การปรับปรุงเรื่องอาหาร
4. การป้องกันโรค
5. ตลาด

เพื่อสดวกแก่ผู้อ่านจึงใคร่ขอแบ่งออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้คือ:—

1. การปรับปรุงเรื่องพันธุ์ หรือปรับปรุงทางด้านการผสมพันธุ์ :– การปรับปรุงเรื่องนี้ควรจะได้คำนึงถึงลักษณะที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นอันดับแรกก่อนที่จะมีการปรับปรุงในลักษณะปลีกย่อยอื่น ๆ คือควรจะได้พิจารณาคือ

1.1. การให้ลูก กระบือไทยโดยทั่วไปให้ลูก 2 ตัว ต่อ 3 ปี แต่บางตัวก็ให้ลูก 1 ตัวต่อ 2 หรือ 3 ปี หรือนานกว่านั้น แต่ในขณะเดียวกันกระบือบางตัวก็ให้ลูกได้ปีละ 1 ตัว จึงควรจักได้มีการคัดเลือกสายเลือด หรือแม่กระบือที่ให้ลูกดก (ปีละ 1 ตัว) เป็นหลัก

1.2. ขนาดของกระบือ ปัจจุบันชาวนาและพ่อค้าต้องการกระบือที่มีขนาดใหญ่เป็นสำคัญ ดังนั้นในการจัดทำโครงการผสมพันธุ์จึงควรจะคำนึงขนาดเป็นสำคัญ คือจะต้องปรับปรุงให้กระบือไทยมีขนาดใหญ่ขึ้นหรือมีน้ำหนักมากขึ้น เพราะจากการสำรวจเรื่องกระบือของไทย ของผู้รายงานพบว่ากระบือที่โตเต็มที่แล้วจะมีน้ำหนักประมาณ 400 กก. ในตัวเมีย และ 450 กก. ในตัวผู้ การปรับปรุงที่จะต้องทำก็คือทำอย่างไรกระบือตัวเมียในภาคอิสาณจะมีน้ำหนัก 500 กก. และตัวผู้หนัก 600 กก. ในส่วนเฉลี่ยทั่วภาคอิสาณ ซึ่งเรื่องนี้อาจจัดทำได้เลย

(1) ทางราชการจัดหาซื้อพ่อกระบือ และแม่กระบือที่มีขนาดใหญ่มาทำการเลี้ยง และศึกษาปรับปรุงพันธุ์ให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่กระบือที่นำมาเลี้ยงอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีน้ำหนักดังกล่าวคือตัวเมีย จะต้องหนักมากกว่า 500 กก. และตัวผู้จะต้องหนักกว่า 600 กก จึงจะทำให้โครงการดังกล่าวประสพความสำเร็จ และการที่จะได้กระบือดังกล่าวมาเลี้ยง ก็จำเป็นต้องขออนุมัติซื้อเป็นกรณีพิเศษ โดยการออกไปคัดเลือกซื้อเป็นรายตัว และให้ราคาแพงในฐานะเป็นกระบือพันธุ์ ไม่ใช่ราคากระบืองานหรือกระบือส่งโรงฆ่า

(2) ทางราชการควรจักได้ออกแนะนำชาวนาให้กว้างขวาง ให้รู้จักการเก็บกระบือพ่อพันธุ์ที่ดีไว้ และหากเป็นไปได้ควรมีกฎหมายห้ามการตอนกระบือที่มีลักษณะดี โดยห้ามมิให้ชาวนาตอนกระบือเอง โดยถือว่าเป็นการผิด พ.ร.บ. การประ

กอบโรคศิลปทางสัตวแพทย์ กระบือจะตอนได้โดยเจ้าหน้าที่ของสัตวแพทย์เท่านั้น ผู้ใดลักลอบตอนเองโดยมิได้รับใบอนุญาตเป็นหลักฐานจะต้องมีความผิด แต่ทั้งนี้ไม่ใช่จะห้ามตอนทั้งหมด คงให้ตอนได้เป็นบางส่วนและเก็บไว้เฉพาะตัวดี ๆ บางตัวไว้ใช้ผสมพันธุ์ในหมู่บ้าน ส่วนกระบือตัวผู้ที่มีลักษณะไม่ดีหรือขนาดเล็กจัดการตอนให้หมด

หากรัฐบาลทำเช่นนี้ได้การสงวนพันธุ์กระบือดี และการปรับปรุงพันธุ์กระบือพร้อม ๆ กันไปจะทำให้ประเทศไทยมีกระบือดีหรือมีขนาดใหญ่ทั่วประเทศในระยะเวลาอันรวดเร็ว

แต่ข้อสำคัญที่จะต้องไม่ลืมก็คือ จะต้องให้อัตรากำลังผลิต (การให้ลูก) มีมากกว่าอัตราการสูญหายเพราะการถูกขโมยและลักลอบฆ่า มิฉะนั้นกระบือไทยแท้จะมีขนาดใหญ่ก็จะไม่มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของชาวนา ในด้านการใช้งานและการบริโภคของราษฎรทั่วประเทศ

2. การเลี้ยงดู การปรับปรุงเรื่องการเลี้ยงดูกระบือในขณะนี้รู้สึกว่าจะเป็นการยากที่จะแนะนำให้ทำการปรับปรุงแก้ไขได้เพราะปัญหาเรื่อง และโจรขโมยเป็นตัวการสำคัญชาวนาจึงนิยมกักขังกระบือของตนไว้ใต้ถุนบ้าน ซึ่งอับและสกปรกและไม่เพียงแต่ทำให้สุขภาพของกระบือที่เลี้ยงไม่ดีเท่านั้น ยังทำให้สุขภาพของเจ้าของไม่ดีอีกด้วย

การจะแนะนำให้ชาวนาเลี้ยงกระบือโดยปล่อยหากินในทุ่งหญ้าที่ปลูกหญ้าให้กินทั้งกลางวันและกลางคืนจึงเป็นการยาก นอกจากจะจัดทำเป็นทุ่งหญ้ารวมและให้ชาวบ้านในหมู่บ้านจัดแบ่งคนในหมู่บ้านเป็นยามเฝ้า พร้อมด้วยมีอาวุธที่จะใช้ป้องกันโจรหรือขะโมยได้ด้วย

วิธีจัดรวมกระบือเป็นฝูงใหญ่ และจัดให้มียามเฝ้าโดยมีคนเฝ้าจำนวนพอสมควรพร้อมกับมีอาวุธป้องกันกระบือในฝูงจะถูกโจรหรือผู้ร้ายปล้นหรือขโมยนั้น นับว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งที่น่าจะได้แนะนำชาวนาได้รู้จักใช้ช่วยตัวเอง ในขณะที่บ้านเมืองยังไม่อาจจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และตำรวจออกไปให้ความช่วยเหลือได้ในปัจจุบันนี้

3. เรื่องการให้อาหาร การเลี้ยงกระบือในภาคอิสาณก็คงเช่นภาคอื่น ๆ คือ ปล่อยให้หากินเองตามท้องนา, ข้างถนนและตามชายป่าสุดแล้วแต่จะหากินเองตามธรรมชาติ

หากจะมีการจัดทำแปลงหญ้าให้กระบือได้มีหญ้ากินตลอดปีก็คงจะทำให้สุขภาพของกระบือดีกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

หญ้าขนและหญ้ากินนี่น่าจะได้รับการพิจารณามากกว่าหญ้าอื่นๆ ในขณะนี้ เพราะว่าหญ้าทั้งสองปรากฏว่ามีความทนต่อการแห้งแล้งของอากาศในภาคอิสาณได้เป็นอย่างดี ยิ่งในท้องนาที่มีการชลประทานด้วยแล้ว หญ้าทั้งสองก็นับว่าเป็นหญ้าที่ควรจะได้รับการพิจารณาปลูกมากที่สุด เพราะเจริญงอกงามได้ดีและให้ผลผลิตสูงมาก มีการทดลองเบื้องต้นของสถานีพืชอาหารสัตว์ กองอาหารสัตว์กรมปศุสัตว์ว่าหญ้าขนที่ได้รับการดูแลอย่างดีและมีน้ำให้บ้างพอสมควร ในเนื้อที่ 1 ไร่จะเพียงพอสำหรับเลี้ยงกระบือใน 1 ตัว ซึ่งก็ควรจะพอสำหรับกระบือเช่นกันเพราะกระบือกินหญ้าได้หมดทุกส่วนไม่เหมือนกับวัวที่เลือกกินแต่ใบ และส่วนที่อ่อนๆ ของหญ้าคงเหลือก้านทิ้งไว้ ส่วนกระบือกินได้ทุกส่วนรวมทั้งก้านหรือลำต้นของหญ้าด้วย แม้ว่ากระบือจะกินหญ้ามากกว่าวัว 2–2½ เท่าก็ตาม

การให้อาหารผสมการให้ไวตามิน อาหารเกลือแร่นับว่าเป็นสิ่งที่อยู่ในอันดับต่อมาจากการปลูกหญ้าให้กระบือกิน แต่สิ่งที่น่าจะได้ให้คำแนะนำชาวนาในระยะนี้ก็คือ ลูกกระบือและกระบือรุ่นอาจรวมถึงกระบือพันธุ์ด้วย ควรจะได้จัดให้มีอาหารแร่ธาตุที่สำคัญคือ กระดูกป่น เปลือกหอยป่น และเกลือ ในอัตราส่วนประมาณ 1:2 ไว้ให้กินด้วย เพื่อป้องกันการป่วยเป็นโรคกระดูกอ่อน หรือโรคการขาดแคนเซียมและฟอสฟอรัสในกระบือ

4. การป้องกันเรื่องโรค: ปัจจุบันโรคระบาดที่สำคัญๆ ของกระบือมีอยู่ 3 โรคด้วยกัน คือ

1. โรคกาลีหรือแอนแทรกซ์
2. โรคเฮโมรายิกเซพติซีเมีย
3. โรคปากและเท้าเปื่อย

ควรจะให้ทำวัคซีนป้องกันทุกระยะเพื่อป้องกันโรคทั้งสาม

สำหรับโรคอื่นที่สำคัญรองลงมาก็ได้แก่ โรคพยาธิภายใน โรคพยาธิภายนอก และโรคขาดอาหารของกระบือซึ่งสมควรจะได้รับพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าที่แล้ว ๆ มา โดยฉะเพาะโรคพยาธิภายในของลูกกระบือซึ่งจากการสำรวจพบว่าทำให้ลูกกระบือมีอัตราการตายสูงถึง 30–40 เปอรเซนต์ควรจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

การแท้งลูกของกระบือหรือการตายของลูกกระบือหลังคลอดใหม่ ๆ นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เจ้าหน้าที่กองวิชาการ กรมปศุสัตว์น่าจะได้ศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ว่าการตายดังกล่าวเป็นเพราะโรคแท้งติดต่อหรือเนื่องจากโรคอื่นหรือเนื่องจากแม่กระบือขาดอาหารบางอย่างเช่น ไวตามิน เอ, และแร่ธาตุปลีกย่อยที่สำคัญ เช่น ไอโอดีน หรือเซเลเนี่ยม เป็นต้น

5. ตลาด ตลาดกระบือที่ได้สำรวจจากระยะเมื่อ 10 ปีที่แล้วมาจนถึงปัจจุบันนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเท่าไรนักทั้ง ๆ ที่ค่าครองชีพมีราคาสูงขึ้นหลายร้อยเปอร์เซ็นต์ ราคาซื้อขายกระบืองานมีราคาตั้งแต่ 1600–2000 บาท เป็นส่วนใหญ่ กระบือเนื้อส่งโรงฆ่าคงมีราคาประมาณ 1200–1600 บาทเป็นอย่างสูง และกระบือแม่คงมีราคซื้อขายกันระหว่าง 1200–1500 บาท ส่วนกระบือรุ่นอายุ 1–2 ปี คงมีราคาประมาณ 600–800 บาท

ในกรณีย์ที่ซื้อขายกันเป็นกิโลกรัมก็คงมีราคากิโลแรัมละ 4.00–4.50 บาท

รัฐหรือหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจึงควรจะได้มีการศึกษาถึงต้นทุนการผลิตและหากำหนดราคาจำหน่ายที่เป็นธรรมกว่านี้ให้แก่ชาวนา เพื่อชาวนาที่เลี้ยงกระบืออย่างเดียวจะสามารถใช้เป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ในอนาคต และจะเป็นหนทางที่นำไปสู่การส่งเสริมให้มีการเลี้ยงกระบืออย่างกว้างขวางเพื่อส่งไปตลาดต่างประเทศ เพื่อลดดุลย์การค้าที่ต้องเสียเปรียบต่างประเทศอยู่เป็นจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ นี้ใคร่จะขอให้รัฐ และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง โดยฉะเพาะ กรมปศุสัตว์ได้ปฏิบัติในขณะนี้ก็คือ ควรจะได้จัดทำโครงการศึกษาปรับปรุงกระบือไทยอย่างจริงจังและรวดเร็ว โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่และสถานีที่ฉะเพาะทำการศึกษาเรื่องกระบือขึ้น โดยขอให้รัฐบาลได้ให้เงินอุดหนุนในเรื่องนี้โดยฉะเพาะเป็นระยะเวลา 10–20 ปี

เป็นอย่างน้อย มิฉะนั้นแล้วจะเป็นการยากเหลือเกินที่จะมาคิดปรับปรุงพันธุ์กระบือใน 10 ปีข้างหน้า เพราะกระบือขนาดใหญ่และกระบือที่มีลักษณะดีถูกฆ่าไปหมดแล้ว และอาจไม่มีโอกาสทำการศึกษาปรับปรุงก็ได้ เพราะไม่มีกระบือที่จะให้ใช้ปรับปรุงได้แล้ว และก็ควรจะเป็นที่น่าเศร้าใจอย่างยิ่ง ที่ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศส่งกระบือออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศเป็นเวลาหลายสิบปี ต้องกลายเป็นประเทศที่ต้องสั่งซื้อกระบือเข้ามาเลี้ยงในประเทศแทน

คำนิยม

ผู้รายงานขอขอบคุณผู้ใหญ่เม็ก ไชยเดช แห่งหมู่บ้าน 6 ตำบลบ้านเดื่อ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย นายพัน กัลยาแก้ว แห่งหมู่บ้านนาข่า อ. เมือง จ. อุดรธานี และชาวนาอื่นๆ ที่ได้ให้รายละเอียดในการคัดเลือกลักษณะที่ดีของกระบือ ซึ่งชาวอิสาณได้ยึดถือมาแต่โบราณกาล และขอขอบคุณนายพักตร์ เลิศล้ำ สัตวแพทย์จังหวัดหนองคาย ผู้ช่วยสัตวแพทย์จังหวัดอุดรธานี และสัตวแพทย์อำเภอเมืองอุดรธานี และนายสุวรรณ พันธุ์สีบ หัวหน้าศูนย์หน่วยพันธุ์สัตว์อุดรธานี ที่ได้ช่วยเหลือในการสำรวจและศูนย์วิจัยเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ให้ ดร. สุนทราภรณ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต และยานพาหนะในการเดินทางออกไปสำรวจกระบือเพื่อใช้ในการวิจัยของศูนย์ ฯ ซึ่งทำให้รายงานนี้ได้สำเร็จลง ดังที่ท่านผู้อ่านได้ถืออยู่นี้ด้วยเป็นอย่างสูง.

ข้อสังเกตในการใช้กากเมล็ดนุ่นในอาหารสุกรขุน

โดย

เสาวคนธ์ โรจนสถิตย์, วิเชียร บำนวลทอง

ภาณุเดช สุทัศน์ ณ อยุธยา

●

กากเมล็ดนุ่นเป็นอาหารประเภทโปรตีนชนิดหนึ่งสำหรับสัตว์ มีโปรตีนสูงประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ เมื่อกะเทาะเปลือก (4) ซึ่งใกล้เคียงกับเปอร์เซ็นต์โปรตีนของกากถั่วเหลือง แต่การใช้กากเมล็ดนุ่นเป็นอาหารสัตว์ยังเป็นปัญหาอยู่ Morrison (5) รายงานว่า กากเมล็ดนุ่นใช้เป็นอาหารสุกรได้ประมาณหนึ่งในสามของจำนวน protein supplement ทั้งหมด และกากเมล็ดนุ่นอาจทำให้เกิด hard pork ซึ่งตรงข้ามกับกากถั่วเหลืองและกากถั่วลิสง ส่วน Seiden (6) กล่าวว่า กากเมล็ดนุ่นมี palatability ต่ำ มีกากสูงและสู้กากเมล็ดฝ้ายไม่ได้ อย่างไรก็ตามสุขุม อุตะเดช ได้รายงานผลการทดลองใช้กากเมล็ดนุ่นที่กะเทาะเปลือกแทนกากถั่วเหลืองทั้งหมดในสูตรอาหารของหนูขาว ซึ่งมีอัตราส่วนโปรตีนจากสัตว์ต่อโปรตีนจากพืชประมาณ 1:2 ว่าไม่ทำให้อัตราการเจริญเติบโตและปริมาณอาหารที่กินของหนูขาวแตกต่างทางสถิติ จากพวกที่ให้กากถั่วเหลือง และกากเมล็ดนุ่นไม่มีพิษที่จะเป็นอันตรายต่อหนูขาว (2) นอกจากนี้ นามศิริเสถียร และ ดร. สุชีพ รัตรสาร (1) ยังได้รายงานว่า การใช้กากเมล็ดนุ่น 10 เปอร์เซ็นต์ในอาหาร โดยใช้แทนกากถั่วเหลืองทั้งหมดและใช้เป็นอาหารโปรตีนร่วมกับปลาป่นและเนื้อป่น พอจะให้ผลดีในแง่เศรษฐกิจคือ ลดต้นทุนในการผลิตมีประสิทธิภาพของการใช้อาหารและการเจริญเติบโตของสุกรดีเท่าหรือดีกว่าสุกรที่เลี้ยงด้วยอาหารธรรมดาเพียงเล็กน้อย ส่วนการใช้กากเมล็ดนุ่น 15 เปอร์เซ็นต์โดยใช้แทนกากถั่วเหลืองและเนื้อป่นนั้นให้ผลดีเท่าหรือเลวกว่าสุกรที่เลี้ยงด้วยอาหารมาตรฐานเล็ก

น้อย ส่วนคุณภาพซากสุกรปรากฏว่าลักษณะต่าง ๆ ของซากสุกรทั้งที่เลี้ยงด้วยอาหารมาตรฐานและให้กากเมล็ดนุ่นไม่แตกต่างกัน ยกเว้นคุณภาพของ fat เท่านั้น คือสุกรที่เลี้ยงด้วยกากเมล็ดนุ่น 10 เปอร์เซ็นต์ และ 15 เปอร์เซ็นต์ จะมี fat เกาะติดตามบริเวณลำไส้มีลักษณะเป็นจุดเล็ก ๆ ทั่วไป ส่วน back fat ของสุกรที่กินอาหารเติมกากเมล็ดนุ่นซึ่งแข็งจนเป็นแท่ง และน้ำมันของสุกรที่กินกากเมล็ดนุ่นจะจับตัวกันแข็งอย่างรวดเร็วเมื่อทิ้งไว้ให้เย็น ทั้งนี้ได้ใช้กากเมล็ดนุ่นผสมในอาหารให้กินตั้งแต่สุกรมีน้ำหนักประมาณ 12 กิโลกรัม ถึงน้ำหนักประมาณ 90 กิโลกรัม

จากรายงานต่าง ๆ ดังได้กล่าวแล้ว แสดงว่า กากเมล็ดนุ่นอาจจะใช้เป็นอาหารประเภทโปรตีนสำหรับสัตว์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับสุกร ถ้าสามารถขจัดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องมันแข็ง ซึ่งไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคได้แล้ว ก็จะช่วยลดค่าอาหารลงได้มากอันเป็นผลดีสำหรับผู้เลี้ยงสุกรทั่วไป แต่จนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่ทราบว่าอะไรในกากเมล็ดนุ่นเป็นสาเหตุที่ทำให้มันแข็ง มีผู้เข้าใจว่าอาจจะเนื่องมาจาก amino acid pattern หรืออาจเนื่องมาจาก fatty acid composition ของกากเมล็ดนุ่น นอกจากนี้ยังสงสัยว่าการจำกัดปริมาณหรือเวลาที่ใช้เลี้ยงด้วย กากเมล็ดนุ่น อาจจะช่วยได้บ้างหรือไม่ ซึ่งปัญหานี้พอจะตอบได้รวดเร็วกว่า ฝ่ายทดลองอาหารสัตว์ร่วมกับสถานีพืชอาหารสัตว์ชัยนาทของกองอาหารสัตว์ จึงได้ทดลองใช้กากเมล็ดนุ่นแทนกากถั่วเหลืองในสูตรอาหารเลี้ยงสุกรขนาดน้ำหนัก 60 กิโลกรัมขึ้นไป ถึง 100 กิโลกรัม หรือใช้ในระยะขุน โดยใช้สุกรพวกละ 3 ตัว เพื่อสังเกตว่ากากเมล็ดนุ่นจะให้ผลอย่างไรบ้าง

ผลของการทดลองเพื่อสังเกตนี้ปรากฏว่า สุกรที่ได้รับอาหารประกอบด้วยกากเมล็ดนุ่น 10 เปอร์เซ็นต์ และสุกรที่ได้รับอาหารมาตรฐานซึ่งเป็นสุกรแม่เดียวกันทั้งหมด เจริญเติบโตได้เฉลี่ยวันละ 796 และ 750 กรัม เมื่อได้รับอาหารเต็มที่ตลอดระยะทดลอง feed conversion 3.35 และ 3.62 ตามลำดับ จะเห็นว่า กากเมล็ดนุ่นไม่ได้ให้ผลเสียต่ออัตราการเจริญเติบโตและ feed conversion และคุณภาพซากของสุกรในระยะขุนแต่อย่างใด ความหนาของ back fat เฉลี่ยของสุกรที่ได้รับอาหารประกอบด้วย

กากเมล็ดนุ่น และของสุกรที่ได้รับอาหารมาตรฐานคือ 1.83 นิ้ว และ 1.93 นิ้ว ตามลำดับ ซึ่งอาจ grade ซากได้ U.S. No.2 ทั้งสองพวกตาม Official United States Standards for Grades of Barrow and Gilt Carcasses ส่วนข้อเสียก็คือน้ำมันจากสุกรพวกที่ได้รับกากเมล็ดนุ่น แข็งเร็วกว่าของ สุกรพวกได้รับอาหาร มาตรฐาน เมื่อตั้งทิ้งไว้ให้เย็น ทั้ง ๆ ที่ Iodine Number ของน้ำมันของสุกรที่ได้รับอาหารมาตรฐาน และสุกรที่ได้รับกากเมล็ดนุ่นมีค่าใกล้เคียงกัน คือ 65.8 และ 62.7 ตามลำดับ (3) การที่น้ำมันแข็งตัวเร็วเป็นข้อรังเกียจของผู้บริโภคและตลาดไม่ต้องการ ส่วนลักษณะของมันแข็งเมื่อทิ้งไว้โดยไม่แช่เย็นปรากฏว่า มันแข็งของ สุกรที่ได้รับกาก เมล็ดนุ่น มีลักษณะคล้ายมันแข็งที่แช่เย็นแล้ว ส่วนมันแข็งของสุกรที่ได้รับอาหารมาตรฐานมีลักษณะนุ่มและเป็นมัน แต่เมื่อแช่เย็นไว้ประมาณ 4 ชั่วโมง มันแข็งสุกรทั้งสองพวกไม่มีลักษณะใดแตกต่างกัน

การที่จำนวน Iodine Number ของน้ำมันของสุกรทั้งสองพวกใกล้เคียงกัน ทำให้คิดได้ว่าการที่น้ำมันของสุกรที่ได้รับกากเมล็ดนุ่น แข็งตัวเร็วกว่านั้น คงจะไม่ได้มีสาเหตุจากจำนวน saturated หรือ unsaturated fatty acids ของกากเมล็ดนุ่น และการจำกัดเวลาที่ใช้กากเมล็ดนุ่นผสมในอาหารเลี้ยงสุกรเพียงชั่วระยะขุน คือจากน้ำหนักตัว 60 ถึงประมาณ 100 กิโลกรัม ก็ดูจะไม่สามารถช่วยแก้ปัญหานี้ได้ และการจำกัดเวลาให้สั้นกว่านี้ก็คิดว่าจะไม่ช่วยให้ผลดีในแง่เศรษฐกิจสำหรับผู้เลี้ยง การใช้กากเมล็ดนุ่นเป็นอาหารสุกรจึงควรจะได้ศึกษาต่อไปทั้งในด้านการทดลองหาระดับที่เหมาะสมและในด้านการแก้ปัญหาเรื่องมันแข็งที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภคด้วย

ตารางที่ 1 การเจริญเติบโต การใช้อาหารและคุณภาพซากของสุกรที่เลี้ยงด้วยกากเมล็ดนุ่นและอาหารเปรียบเทียบ

	อาหารมาตรฐาน	อาหารเติมกากเมล็ดนุ่น
จำนวนสุกรเข้าทดลอง, ตัว	3	3
จำนวนสุกรตาย, ตัว	–	–

น้ำหนักเฉลี่ยเริ่มทดลอง, กก.	60.33	59.83
น้ำหนักสิ้นสุดการทดลองเฉลี่ย, กก.	102.33	100.67
น้ำหนักเพิ่มเฉลี่ย, กก.	42.00	40.84
ระยะทดลองเฉลี่ย, วัน	56	51.33
การเจริญเติบโตต่อวันเฉลี่ย, กก.	0.750	0.796
จำนวนอาหารที่กินตลอดการทดลอง เฉลี่ย, กก.	152.00	136.89
feed conversion เฉลี่ย	3.62	3.35
ความหนาของ back fat เฉลี่ย, นิ้ว	1.93	1.83
Carcass grade	U.S. no.2	U.S. no.2
Iodine number ของน้ำมัน, เปอร์เซ็นต์	65.8	62.7

ตารางที่ 2 สูตรอาหารสำหรับสุกรน้ำหนัก 60 กิโลกรัมขึ้นไป

	อาหารมาตรฐาน	อาหารเติมกากเมล็ดนุ่น
รำละเอียด, กก.	20	20
ข้าวโพด, กก.	69	69
ปลาป่นจืด, กก.	4	4
กากถั่วเหลือง, กก.	6	–
กากเมล็ดนุ่น, กก.	–	10
เปลือกหอย กก.	1.5	1.5
เกลือป่น, กก.	0.5	0.5
ส่วนประกอบทางเคมีโดยการคำนวณ		
TDN, เปอร์เซ็นต์	75.27	74.19
protein, เปอร์เซ็นต์	12.92	13.26
Ca, เปอร์เซ็นต์	0.81	0.79
P, เปอร์เซ็นต์	0.74	0.70

เอกสารอ้างอิง

1. นาม ศิริเสถียร และ ดร. สุชีพ รัตรสาร การใช้กากเมล็ดนุ่นเป็นอาหารสุกร รายงานการประชุมทางวิชาการเกษตรศาสตร์สาขาสัตว์ ครั้งที่ 8 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2512
2. สุขุม อุตตะเดช การศึกษาเบื้องต้นในการใช้กากเมล็ดนุ่น กากเมล็ดปอแก้วเป็นอาหารหนูขาวรายงานการประชุมทางวิชาการเกษตรศาสตร์สาขาสัตว์ ครั้งที่ 8 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2512
3. รายงานการวิเคราะห์ iodine number ของน้ำมันหมู ของกรมวิทยาศาสตร์ สิงหาคม 2512
4. รายงานการวิเคราะห์ส่วนประกอบทางเคมีของกากเมล็ดนุ่นของฝ่ายวิเคราะห์ กองอาหารสัตว์ พฤษภาคม 2512
5. Morrison, F.B. 1959 Feeds and Feeding. The Morrison Publishing Company, Clinton, Iowa.
6. Seiden, R. and W.H. Pfander. 1957. Tne Handbook of Feedstuffs. Springer Publishing Company, Ind. N.Y.
7. Ziegler, P. Thomas. 1958 The Meat We Eat. The Interstate Printers and Publishers, Danville, Illinois.

หารายได้โดยปลูกหญ้าในสวนยาง

โดย

นายวิโรจน์ วีระเปรม

หัวหน้าฝ่ายสำรวจและเผยแพร่อาหารสัตว์

กรมปศุสัตว์

□

เมื่อเดือนพฤษภาคมศกนี้ ได้มีการแถลงข่าวของกระทรวงเกษตรแก่ หนังสือพิมพ์ตามปกติและมีเรื่องหนึ่งที่ชาวสวนยาง หรือผู้ที่คิดจะทำสวนยางน่าจะสนใจ ข่าวนั้นพอสรุปได้ว่าในปี พ.ศ. 2513 องค์การสงเคราะห์การทำสวนยางได้ทำการ ส่งเสริมแนะนำชาวสวนยางให้หันมาปลูกยางพันธุ์ ใหม่แทนต้นเก่า ซึ่งยางพันธุ์ ใหม่นี้จะได้น้ำยางถึงไร่ละ 230 ก.ก. สวนยางพันธุ์ เก่าที่มีอยู่เดิมนั้นได้น้ำยางเพียง 60 ก.ก. ต่อไร่เท่านั้น พร้อมทั้งในการตัดโค่นต้นยางเก่าทิ้งและปลูกต้นใหม่ ทางองค์การ ฯ ก็มีส่วนช่วยอุดหนุน คือออกเงินค่าใช้จ่ายให้เจ้าของสวนยางเพียงแต่เสียสละต้นยางเก่าเท่านั้น สำหรับปีนี้มีผู้ที่เข้าหลักเกณฑ์จะได้รับการอุดหนุนปลูกต้นยางพันธุ์ ใหม่เพียง 8,400 ราย ในเนื้อที่ 84,000 ไร่เท่านั้น ส่วนที่องค์การได้จ่ายเงินไปแล้ว กี่สิบล้านบาท และมีเงินเหลืออีกกี่ล้านบาทนั้น ข้าพเจ้าก็จำไม่ได้เสียแล้ว แต่ก็ช่างเถอะเพราะไม่ได้เป็นประเด็นสำคัญในการเขียนเรื่องนี้ ความจริงก็น่าจะมีผู้ที่เข้าหลักเกณฑ์สนใจมาขอรับเงินอุดหนุนกันมากกว่านี้เพราะอะไร ๆ ก็รู้สึกว่าจะง่ายแสนง่ายไปเสียทุกแง่ทุกมุม มองเห็นเงินกันตั้งแต่อยู่ในมุ้ง แต่เหตุที่ไม่มีผู้มาขอรับเงินอุดหนุนกันมาก ๆ ตามโครงการช่วยเหลือของคณะกรรมการองค์การสงเคราะห์การทำสวนยาง ก็เนื่องมาจากเหตุข้อเดียวคือยางต้นที่ปลูกใหม่นี้กว่าจะกรีดได้ยางแน่นอนก็ต้องรอต่อไปอีกถึง 7 ปี ใครจะรอไหว หากทำมาหากินด้วยทำการทำสวนยางแต่เพียงอย่างเดียว นี่แหละคือปัญหาที่สำคัญที่สุดละ สำหรับพวกที่มีที่ดินมาก ๆ ก็พอแบ่งที่ปลูกต้นใหม่ ได้บ้างให้

เหลือต้นเก่าบ้างชนิดที่เรียกว่าใช้ต้นเก่าเลี้ยงต้นใหม่ไปพลาง ๆ ก็คงจะไม่เป็นไรแต่สำหรับผู้ที่มีที่น้อยก็เห็นจะลำบากต้องออกไปหางานอื่นทำ แต่ก็เป็นนิสัยของคนไทยเราที่ไม่อยากละทิ้งถิ่นที่อยู่ มีส่วนราชการต่าง ๆ ในกระทรวงเกษตรได้ช่วยเหลือแนะนำวิธีหารายได้ในระหว่างที่ยังกรีดยางไม่ได้นี้ โดยให้ใช้ที่ว่างระหว่างต้นยางทำการปลูกผัก หรือถั่วลิสงไว้ขายหรือปลูกพืชล้มลุกที่ได้เงินเร็ว ๆ ส่วนราชการบางแห่งก็แนะนำให้ปลูกจำพวกผลไม้ เช่น ต้นเงาะ ทุเรียน ส้ม มะพร้าว และกาแฟเป็นต้น

เมื่อตรวจดูสภาพของการทำสวนยางในยุคปัจจุบันนี้ประกอบกับหลักเกณฑ์การให้ทุนขององค์การสงเคราะห์การทำสวนยาง จะเห็นได้ว่าไม่มีอะไรที่จะดีไปกว่าการปลูกหญ้าในสวนยาง เลี้ยงโค กระบือ เพราะจะถูกใจทั้งเจ้าของเงิน คือองค์การสงเคราะห์การทำสวนยางและเจ้าของที่ คือ เจ้าของสวนยางด้วยพร้อมกัน ทั้งนี้เนื่องด้วยการปลูกหญ้าในสวนยางแล้วตัดเอามาเลี้ยงสัตว์นั้นมีประโยชน์เห็นได้ทันตาดังนี้คือ

1. ไม่เปลี่ยนสภาพของการทำสวนยาง กิจการที่นำมาร่วมใหม่ด้วยนั้นเข้ากันได้ดีกับการทำสวนยาง
2. ได้เงินเร็ว
3. สิ่งที่ผลิตออกมานั้นขายได้ง่าย มีตลาดรอรับอยู่
4. ใช้เป็นหลักประกอบอาชีพได้อีกอย่างหนึ่ง
5. สามารถแก้ดุลย์การค้ากับต่างประเทศได้

ในการทำสวนยางสมัยใหม่หรือแบบใช้วิทยาศาสตร์เข้าช่วยนั้น เขาปลูกต้นยางกันเป็นแถวเป็นแนวห่างกว่าเมื่อก่อนนี้มาก คือ องค์การสงเคราะห์การทำสวนยางได้กำหนดไว้ให้มีระยะการปลูก 8×3 เมตร คือระยะระหว่างแถวห่างกัน 8 เมตร และระหว่างต้นห่างกัน 3 เมตร ซึ่งเป็นระยะที่ต้นยางจะให้ผลดีที่สุด ในระหว่างการเดินทางไปราชการทางภาคใต้ตั้งแต่อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ถึงอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อเร็ว ๆ นี้ ข้าพเจ้าได้ลองสุ่มวัดระยะการปลูกต้นยางดูปรากฏว่าสวนยางบางแห่งปลูกกันห่างมากกว่านี้ก็มี คือปลูกในระยะระหว่างแถวห่างกันถึง

10 เมตร โดยมีระยะระหว่างต้น 2 เมตร ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากที่ว่าง ระหว่างแถวปลูกพืชอื่นๆ ได้มากขึ้น ในการปลูกห่างกันระยะ 8 เมตร นี้ในปีที่ 5 หรือ 6 กิ่งต้นยางจะเข้ามาชิดกัน ทำให้แสงแดดส่องไปถึงพื้นดินไม่ได้ ข้าพเจ้าได้พบสวนยางหลายแห่งมีการตัดกิ่งที่อยู่ระหว่างแถวออก เพื่อให้โปร่งและมีแสงสว่างส่องถึงพื้นดินบ้าง สอบถามได้ความว่าเมื่อไม่มีแสงสว่างถึงพื้นดินก็จะทำให้พื้นดินชื้นแฉะตลอดเวลา และจะทำให้รากต้นยางเน่าด้วย ต้นยางที่เล็กกว่าจะถูกต้นใหญ่กว่าคลุมโตไม่ทันก็จะหันต้นออกนอกทาง เอนไปหาที่มีแสงสว่างทำให้ต้นคดงอไม่สะดวกแก่การกรีดยางในภายหลังตลอดจนเปลือกต้นยางที่งอกใหม่ ซึ่งจะกรีดได้ในรอบ 2 ก็จะเป็นตะปุ่มตะป่ำไม่เรียบ ข้อเท็จจริงจะเป็นอย่างไรโปรดได้ติดต่อถามผู้รู้ดูด้วย ตามธรรมดาต้นยางต้นหนึ่งจะแบ่งกรีดยางได้ 4 ด้าน ๆ ละ 6 ปี เมื่อครบรอบหนึ่งเป็นเวลา 24 ปีแล้ว ก็จะย้อนมากรีดในด้านแรกที่กรีดไปเมื่อปีที่ 1 ซึ่งขณะนี้เปลือกยางที่ถูกกรีดออกไปจะขึ้นมาเต็มหน้าแล้ว อายุของต้นยางต้นหนึ่งจะกรีดได้ 4 รอบเป็นเวลาถึ 96 ปี สำหรับส่วนดีในทัศนะของข้าพเจ้านั้นอยู่ที่ว่า เมื่อมีแสงสว่างถึงพื้นดินได้บ้างแล้วจะทำให้พืชคลุมดินที่ปลูกไว้นั้นเจริญงอกงาม อยู่เป็นประโยชน์ได้ตลอดไปตลอดจนกระทั่งไม่เป็นที่เพาะยุงด้วย ทำให้คนกรีดยางและคนเก็บน้ำยางได้รับความสะดวกสบายไปด้วย ในระหว่างแถวต้นยางที่ห่างกัน 8 เมตร ดังได้กล่าวมาแต่ต้นแล้วนั้น เขาได้ปลูกพืชตระกูลถั่วไว้รวม 3 ชนิด ได้แก่ถั่วแคลโลโปโกเนี่ยมเซนโตรซีม่า และเพอราเรีย ประโยชน์ของพืชตระกูลถั่วนี้มีมากมายนัก แต่จะขอกล่าวแต่เพียงย่อ ๆ เท่านั้น เช่น ป้องกันฝนตกชะหน้าดินซึ่งทำให้ดินพัง ป้องกันรากต้นยางลอยและต้นล้มเมื่อถูกน้ำฝนไหลเซาะมาก ๆ ในบริเวณที่ลาดเทและภูเขาที่สำคัญที่สุดได้แก่ประโยชน์ในการใช้เป็นพืชบำรุงดิน โดยที่ใบของมันจะร่วงสะสมลงไปในดินเป็นปุ๋ยและรากของมันยังช่วยถ่ายไนโตรเจน จากอากาศลงไปสะสมในดินอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ยังเป็นอาวุธสำคัญของชาวสวนยางในการปราบวัชพืช ๆ ต่าง ๆ เช่น หญ้าคา ซึ่งชาวสวนยางกลัวกันนักโดยมันจะพันกิ่งใบหญ้าคาลงแล้วขึ้นทับถมจนวัชพืชต่าง ๆ นั้น ไม่มีโอกาสเจริญงอกงามได้ต่อไป การปลูกพืชตระกูลถั่วดังกล่าวมาแล้วนี้ ถ้าเราไม่โกหกตัวเราเอง

เราก็ต้องยอมรับว่าเราลอกแบบมาจากประเทศมาเลเซีย ส่วนประเทศมาเลเซียจะลอกแบบมาจากอินโดนิเซียหรือเปล่า หรือใครลอกแบบใครนั้นถ้ามีเวลาข้าพเจ้าจะได้ศึกษาดูต่อไป แต่ตอนนี้ขออธิบายถึงพืชทั้ง 3 นี้ก่อนว่า มีประวัติความเป็นมาอย่างไร และมีคุณค่าทางอาหารสัตว์ได้อย่างไรบ้าง

1. แคลโลโปโกเนี่ยม

ชื่อสามัญ แคลโล หรือแคลโลโป หรือ แคลโลโปโกเนี่ยม

ชื่อภาษาอัง Calopo or Calopogonium

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ Calopogonium mucunoides

ถั่วแคลโลโปโกเนี่ยมเป็นพืชตั้งเดิมของประเทศในอเมริกาใต้แถบร้อน เช่น ในบราซิล และเปรู เป็นพืชค้างปีเถายาว ไม่ชอบอยู่ใต้ร่มเงาไม้ เมื่ออยู่ใต้ร่มเงาไม้จึงไม่งามและอยู่ได้ไม่นาน ลักษณะของใบก็เหมือนกับใบถั่วทั่วๆไป กล่าวคือมีใบอยู่ 3 ใบในกิ่งหนึ่ง (trifoliate) ใบค่อนข้างกลมมนส่วนกว้างประมาณ 6 ซ.ม. ส่วนยาวประมาณ 8 ซ.ม. ปลายใบแหลม ทั้งลำต้นและใบมีขนมากสัตว์จึงไม่ชอบกินนัก ในประเทศอเมริกาใต้และในออสเตรเลีย เขาใช้ปลูกปนกับต้นข้าวโพดหรือต้นหญ้าเพื่อเพิ่มรสชาดให้ดีขึ้น เมื่อสัตว์เคยกินเสียหนหนึ่งแล้วมันมักจะติดใจและกินได้ต่อไปเสมอ แคลโลโปโกเนี่ยมขึ้นเร็ว แข็งแรง ใบมาก จึงเหมาะแก่การใช้ปราบวัชพืชและบำรุงดินด้วย ขณะนี้ทราบว่าได้มีการผลิตพันธุ์ใหม่ขึ้นให้มีขนลดน้อยลงบ้างแล้ว

คุณค่าทางอาหารสัตว์ จากผลการวิเคราะห์ของฝ่ายวิเคราะห์ กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ปรากฏว่ามีน้ำ 71 % โปรตีน 7.12 % ไขมัน 2.16 % คาร์โบไฮเดรท 11.13 % เถ้า 3.21 % แคลเซี่ยม 607.66 มก/100 ก. ฟอสฟอรัส 112.25 มก/100 ก.

วิธีปลูก ใช้ปลูกด้วยเมล็ดหรือใช้ต้นปลูกก็ได้ เนื่องด้วยเมล็ดมีเปลือกหุ้มหนามากก่อนปลูกจึงควรแช่ด้วยน้ำร้อนหรือกรดกำมะถันเสียก่อน

ผลผลิตต่อไรต่อปี ประมาณ 3,000 ก.ก น้ำหนัก 1 ก.ก. จะมีเมล็ดประมาณ 70,000 เมล็ด

2. เซนโตรซีม่า

ชื่อสามัญ ถั่วลายหรือเซนโตร

ชื่อภาษาอังกฤษ Centro or Controsema

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ Centrosema pubescens

ถั่วเซนโตรหรือถั่วลายเรารู้จักกันมานานแล้ว มักพบข้างทางหรือริมรั้วในภาคใต้ทั่วๆไป ดอกของมันเหมือนดอกอันชัญ แต่เป็นสีม่วง รกรากดั้งเดิมของมันอยู่ในอเมริกาใต้เช่นเดียวกับถั่วแคลโลโป แต่ขณะนี้มีพบขึ้นอยู่ในประเทศเขตร้อนทั่วไป ถั่วเซนโตรเป็นพืชค้างปี ทนทาน แข็งแรง ลำต้นไม่แข็ง และไม่มีขน สัตว์จึงชอบกินมาก กองอาหารสัตว์ได้นำมาปลูกใช้เลี้ยงสัตว์และส่งเสริมเผยแพร่ไปเกือบ 20 ปีแล้ว ปรากฏว่าขึ้นได้ในดินทุกชนิด ทนต่อความแห้งแล้งได้ดี แต่ไม่ชอบขึ้นที่ชื้นแฉะ ถ้ามีน้ำขังจะอยู่ได้ไม่นานและจะตายไป ในประเทศไทยและในต่างประเทศใช้ปลูกปนกับหญ้ากินนีเนเบียร์ และมอริซัส ให้สัตว์กิน ถั่วเซนโตรนี้ทนต่อการเหยียบย่ำของสัตว์ได้ดีด้วย ลักษณะใบของเซนโตรซีม่าเป็นรูปยาวปลายแหลมส่วนกว้างประมาณ 5 ซ.ม. ส่วนยาวประมาณ 8 ซ.ม.

คุณค่าทางอาหารสัตว์ จากผลการวิเคราะห์ปรากฏว่ามีน้ำ 60.05% โปรตีน 5.66% ไขมัน 0.81% คาร์โบไฮเดรท 8.88% กาก 16.40% เถ้า 6.08% แคลเซี่ยม 659.78 มก/100 ก. ฟอสฟอรัส 165.49 มก/100 ก.

ผลผลิตต่อไร่ต่อปี ประมาณ 2000 ก.ก.

วิธีปลูก เช่นเดียวกับแคลโลโปโกเนี่ยม เนื่องจากมีเมล็ดมากจึงควรปลูกด้วยเมล็ดจะสะดวกกว่าปลูกด้วยต้น

น้ำหนัก 1 ก.ก. จะมีเมล็ดประมาณ 40.000 เมล็ด

3. เพอราเรีย

ชื่อสามัญ เพอโร หรือเพอราเรีย หรือคุดซู

ชื่อภาษาอังกฤษ Tropical Kudzu or Pueraria

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ Pueraria phaseoloides

ตรงข้ามกับพืช 2 อย่างที่กล่าวมาแล้ว เพอราเรียเป็นพืชดั้งเดิมของประเทศทางหมู่เกาะอินเดียตวันออก เช่น อินโดนิเซียและในหมู่เกาะแปซิฟิก เพอราเรียมีอยู่หลายชนิดด้วยกัน แต่ที่ใช้กันมากสำหรับบำรุงดินและใช้เลี้ยงสัตว์เขาใช้ชนิดที่เรียกว่า Tropicol Kudzu คุดซูขึ้นได้ในดินแทบทุกชนิดทั้งดินเป็นกรดและด่าง ขึ้นได้ดีทั้งในที่ชุ่มชื้นมีฝนตกชุก เช่นทางบักษ์ใต้หรือแห้งแล้งเช่นทางภาคตวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้เพราะมันมีรากยาวกว่าถั่วเซนโตรและแคลโลโป ที่มลายูและซีลอนเขาใช้คุดซูนี้ปลูกในสวนยางและสวนปาล์มออยส์ เพื่อปราบวัชพืชและบำรุงดิน ในทรีนิแดดใช้ปลูกเป็นพืชคลุมในสวนส้ม ในออสเตรเลียและทางอเมริกาใต้เขาใช้ปลูกปนกับหญ้ามอริชัส กินนี เนเปียร์แคลลิสฯ สำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ เมื่อใช้เป็นอาหารสัตว์ครั้งแรก ๆ นั้น สัตว์จะไม่กินแต่เมื่อหัดให้มันเคยชินสัก 2—3 ครั้งแล้วสัตว์จะติดใจ ลักษณะใบของเพอราเรียมีส่วนกว้างประมาณ 6 ซ.ม. ส่วนยาวประมาณ 7 ซ.ม.

คุณค่าทางอาหารสัตว์ จากผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า มีน้ำ 70% โปรตีน 5.89% ไขมัน 1.69% กาก 6.68% เถ้า 2.78% คาร์โบไฮเดรท 12.96% แคลเซียม 466.37 มก/100 ก. ฟอสฟอรัส 109.81 มก/100 ก.

ผลผลิต ต่อไร่ต่อปี ประมาณ 3000 ก.ก.

วิธีปลูก เช่นเดียวกับถั่วแคลโลโปโคเนียม

น้ำหนัก 1 ก.ก. จะมีเมล็ดประมาณ 80,000 เมล็ด

เมื่อเราได้ทราบแล้วว่าพืชตระกูลถั่วทั้ง 3 อย่างที่ปลูกในสวนยางนั้นล้วนแล้วแต่ใช้ประโยชน์ในการเลี้ยงสัตว์ได้ทั้งสิ้น ฉะนั้น ถ้าเราจะได้ปรับปรุงให้มีคุณสมบัติ

ในการเลี้ยงสัตว์ให้ดีขึ้นไปอีกโดยปลูกหญ้าลงไปร่วมด้วย เราก็จะสามารถเพิ่มจำนวนสัตว์เลี้ยงได้มากขึ้น เพราะพืชตระกูลถั่วทั้ง 3 นี้ แม้จะมีคุณค่าทางอาหารสูงก็จริงแต่ถ้าใช้มันเลี้ยงสัตว์อย่างเดียวสัตว์ก็จะไม่ใคร่ชอบรสชาติของมันประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งถ้ากินมากไปก็จะทำให้สัตว์ท้องเดิน ทำให้อ่อนเพลียไม่มีแรงเป็นช่องทางให้โรคอื่นติดตามมา นอกจากนี้โดยธรรมชาติของสัตว์ 4 กะเพาะ เช่น โค กระบือจำเป็นต้องมีอาหารที่เป็นกากและพวกเยื่อใยต่าง ๆ (fiber & cellulose) ด้วยเพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์เป็นโรคจุกเสียดและท้องอืดแน่น และเพื่อให้จุลินทรีย์ในกะเพาะที่ 1 – 2 ทำหน้าที่ย่อยเปลี่ยนพวกกากบางส่วน เป็นโปรตีนย่อยเข้าสู่ร่างกายต่อไป สาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ต้องปลูกหญ้าปนไปด้วยเนื่องจากมันให้ผลผลิตต่อไร่น้อยกว่าหญ้า หญ้าที่ข้าพเจ้าขอแนะนำให้ปลูกในสวนยางปนกับพืชตระกูลถั่วนั้นได้แก่หญ้ามอริชัสหญ้ากินนี และหญ้าเนเปียร์ หญ้าดังกล่าวมานี้ Dr. R. P. Jones ที่ปรึกษากรมปศุสัตว์ผู้ล่วงลับไปแล้วได้นำจากมาเลเซีย มาปลูกที่ปากช่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472 เป็นหญ้าเลี้ยงสัตว์ที่มีคุณค่าทางอาหารสูงและไม่มีอันตรายต่อการปลูกพืชหรือสวนผลไม้อื่น ๆ แต่อย่างใดเลยเพราะมีรากตื้นมากเพียงประมาณ 6 นิ้วการขยายพันธุ์ก็โดยทางลำต้นหรือหน่อเท่านั้นไม่แพร่หลายออกไปง่าย ๆ จะทำลายเสียเมื่อใดก็ได้ ฉะนั้นจึงไม่เป็นสิ่งที่น่ากลัวว่าจะเป็นอันตรายต่อสวนยางเหมือนหญ้าบางชนิด ตลอดระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมานี้ยังไม่ปรากฏว่าได้ทำความเดือดร้อนแต่อย่างไรเลยและในระหว่าง 10 กว่าปีที่ผ่านมานี้ข้าพเจ้าก็ได้เคยนำไปทดลอง ปลูกและส่งเสริมให้ชาวสวนยางนำไปปลูกเลี้ยงสัตว์ หลายแห่งเช่นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง เป็นต้น ก็ปรากฏว่าสามารถขึ้นได้ดีในสวนยางและเหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศของภาคใต้เป็นอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าขอแนะนำให้ท่านรู้จักกับหญ้าที่จะนำไปปลูก ในสวนยางแต่ละชนิดรวม 3 ชนิด ดังต่อไปนี้ คือ

หญ้ามอริชัส

ชื่อภาษาอังกฤษ Para grass

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ Panicum purpurascens. Brachiaria mutica

หญ้ามอริชัสเป็นหญ้าค้างปี ลักษณะเหมือนกับหญ้าขนเมืองไทยทุกอย่าง แต่ขึ้นบนที่ดอนและทนแล้งได้ดีกว่าหญ้าขนเมืองไทย ถ้าปลูกในที่ดอนจะทอดยอดออกไปได้ไกลและแตกต้นใหม่ที่ข้อ

วิธีปลูกในสวนยาง ถ้ามีพืชตระกูลถั่วปลูกอยู่ก่อนแล้ว ให้ถางที ๆ จะปลูกให้มีบริเวณหลุมปลูกสอาดเสียก่อน เมื่อเตรียมที่เสร็จแล้ว เอาหญ้ามอริชัสที่จะใช้ทำพันธุ์สับเป็นท่อน ๆ ให้ท่อนหนึ่งมี 2–3 ข้อ เอาตรงข้อฝังดิน 1 ข้อ ปลูกหลุมละ 2—3 ท่อนห่างกันหลุมละ 50 ซ.ม. ระหว่างแถวห่างกัน 1 เมตร และห่างจากต้นยาง 1.00 เมตร ถ้าปลูกในเนื้อที่น้อยใช้จอบขุดเป็นหลุม ๆ แล้วเอาหญ้าที่เตรียมไว้หยอดลง เอาเท้าเหยียบกลบให้แน่น ถ้าปลูกในเนื้อที่มาก ๆ ควรจะใช้ไถให้เป็นร่องแล้วใช้คนเดินตามปลูกก็ได้ถ้าเป็นที่ซึ่งยังไม่ได้ปลูกพืชตระกูลถั่วเลย ควรปลูกถั่วให้ห่าง ๆ หลุมหญ้าประมาณ 2 เมตร เพื่อป้องกันมิให้คลุมหญ้าเสียก่อนหญ้าโต

การตัดให้สัตวกิน ตัดทิ้งต้นถั่วและหญ้าหลังจากการปลูกแล้ว 3 เดือน และตัดได้ใหม่อีกทุก ๆ 50—60 วัน

คุณค่าทางอาหารสัตว์ มีน้ำ 73.95% ไขมัน 0.46% กาก 7.51% เถ้า 2.97% โปรตีน 2.10% คาร์โบไฮเดรท 13.01% แคลเซียม 37.67 มก./100 ก. ฟอสฟอรัส 49.93 มก/100 ก.

ผลผลิตต่อไร่ต่อปี ประมาณ 20.000 ก.ก.

5. หญ้ากินนี

ชื่อภาษาอังกฤษ Guinea grass

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ Panicum maximum

หญ้ากินนีเป็นหญ้าค้างปีแตกกอเป็นพุ่มคล้ายตะไคร้ มีใบกว้างประมาณ 3.5 ซ.ม. ยาวขนาด 30 – 75 ซ.ม. ออกดอกแล้วมีเมล็ดมาก มีความทนทานต่อความแห้งได้ดีมากและอยู่ใต้ร่มเงาไม้ได้ดีด้วย

วิธีปลูก ปลูกโดยแยกกอปลูกเพราะการปลูกด้วยเมล็ดมักไม่ได้ผล แต่ควรปลูกให้มีระยะห่างกัน 1 เมตร ส่วนวิธีปลูกในสวนยางและตัดให้สัตว์กินนั้นใช้วิธีเช่นเดียวกับหญ้ามอริชัส

คุณค่าทางอาหารสัตว์ มีน้ำ 75.22% ไขมัน 0.35% กาก 8.91% เถ้า 2.99% โปรตีน 1.54% คาร์โบไฮเดรท 10.99% แคลเซียม 44.61 มก/100 ก. ฟอสฟอรัส 33.18 มก/100 ก.

ผลผลิตต่อไร่ต่อปี 27,000 ก.ก.

6. หญ้าเนเปียร์

ชื่อภาษาอังกฤษ Napier grass

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ Pennisetum purpureum

หญ้าเนเปียร์เป็นหญ้าค้างปี ต้นคล้ายต้นข้าวโพด แม่มีใบลักษณะคล้ายต้นพงต้นสูงประมาณ 50—1.50 เมตร มีความทนทานต่อความแห้งแล้งดี

วิธีปลูก ปลูกด้วยต้น โดยใช้ต้นแก่สับให้เป็นท่อน ๆ ให้ท่อนหนึ่งมี 2—3 ข้อ เอาข้อหนึ่งฝังลงดินเอาปลายขึ้น ต้นใหม่จะแตกใหม่ที่ข้อ การปลูกควรปลูกหลุมละ 2—3 ท่อน เมื่อปลูกไว้นานจะแตกเป็นกอใหญ่มาก จึงควรปลูกห่างกัน 1 เมตร ส่วนวิธีปลูกในสวนยางก็ใช้แบบเดียวกับหญ้า 2 ชนิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การตัดให้สัตว์กิน ตัดต้นถั่วและหญ้าพร้อมกันหลังจากปลูกแล้ว 2 เดือน และจะตัดได้ใหม่อีกทุก ๆ 30 วัน

คุณค่าทางอาหารสัตว์ มีน้ำ 74.70% ไขมัน 0.61% กาก 8.41% เถ้า 1.47% โปรตีน 3.17% คาร์โบไฮเดรท 11.70% แคลเซียม 52.10 มก/100 ก. ฟอสฟอรัส 26.72 มก/100 ก.

ผลผลิตต่อไร่ต่อปี 56.000 ก.ก.

หญ้าเนเปียร์ลูกผสม

ชื่อภาษาอังกฤษ Hybrid Napier

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ Pennisetum purpureophoides

หญ้าเนเบียร์ลูกผสมหรือไฮบริดเนเบียร์เป็นหญ้าลูกผสม ระหว่างหญ้าพ่อพันธุ์เนเบียร์กับแม่พันธุ์ Pearl millet ลักษณะต้นเหมือนกับเนเบียร์ทุกอย่าง นอกจากจะมีใบและลำต้นอวบน้ำน่ากินกว่าหญ้าเนเบียร์ หญ้านี้แตกกอใหญ่กว่าหญ้าเนเบียร์ และทนแล้งได้ดีมากเหมาะกับการปลูกในสวนยาง วิธีปลูกและการตัดใช้เหมือนกับหญ้าเนเบียร์ทุกอย่าง

การปลูกหญ้าในสวนยางดีอย่างไร

1. ไม่เปลี่ยนสภาพของการทำสวนยาง

ดังได้กล่าวมาแต่ต้นแล้วว่า พืชตระกูลถั่วที่ปลูกในสวนยางนั้นเมื่อเอาหญ้าเข้าไปปลูกร่วมด้วย แล้วตัดเอาไปให้สัตว์กินก็สามารถเลี้ยงสัตว์ได้ ฉะนั้นจึงจะเห็นได้ว่าการเลี้ยงสัตว์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงสภาพของสวนยางแต่อย่างใดเลย พืชคลุมดินก็คงมีเป็นปกติหญ้าที่ปลูกก็ยังช่วยเป็นไม้ค้างให้พืชตระกูลถั่วอีกด้วย เมื่อตัดไปแล้วก็งอกขึ้นมาใหม่อีกไม่ทำให้สวนยางรกด้วยซ้ำไป ดีเสียอีกที่ชาวสวนยางยังจะได้ปุ๋ยสัตว์ไปปลูกผักปลูกต้นไม้หรือจะขายก็ยังได้ สำหรับแปลงหญ้าในสวนยางนี้คำนวนดูแล้วจะมีความสามารถเลี้ยงวัวเนื้อได้ 1 ตัว โดยใช้เนื้อที่ 2 ไร่

2. ได้เงินเร็ว

ในจังหวัดภาคใต้นั้นมีด่านท่าออกสำหรับส่งสัตว์ไปจำหน่ายต่างประเทศอยู่ 4 แห่งด้วยกัน คือ 1. ด่านท่าออกกันตัง จังหวัดตรัง 2. ด่านท่าออกปาดังเบซาร์ จังหวัดสงขลา 3. ด่านท่าออกปัตตานี จังหวัดปัตตานี 4. ด่านท่าออกสตูล จังหวัดสตูล ข้าพเจ้าจะขอยกตัวอย่างการหารายได้จากหญ้าเพียงแห่งเดียวก่อน คือที่จังหวัดตรังซึ่งมีส่วนราชการของกรมปศุสัตว์ตั้งอยู่ถึง 3 หน่วย คือ 1 สถานีพืชอาหารสัตว์ตรัง 2 สถานีผสมเทียม 3. ด่านท่าออกกันตัง ในการส่งสัตว์ไปขายยังมาเลเซียและบีนังในขณะนี้นั้น พวกพ่อค้าได้ซื้อสัตว์เป็นจากชาวบ้านมาโดยให้ราคาสำหรับโค ก.ก. ละ 5.39 บาท กระบือ ก.ก.ละ 5.24 บาท กระบือตัวหนึ่งหนักประมาณ 500 ก.ก. จะได้

เงิน 2,620 บาท โคตัว หนึ่ง หนัก 300 ก.ก. จะได้เงิน ประมาณ 1,617 บาท (ถ้าสัตว์น้ำหนักมากกว่านี้ก็จะก็จะได้เงินมากขึ้นไปอีก ที่กล่าวมานี้เป็นสัตว์ขนาดกลาง) ในการส่งออกไปนั้นจะต้องนำสัตว์มากักไว้ที่ด่านกักสัตว์กันตัง 10 วัน เพื่อรอตรวจดูอาการโรคก่อน และจะต้องอยู่ในเรือระหว่างเดินทางอีกประมาณ 3 วัน ฉะนั้นในระหว่างนี้พ่อค้าสัตว์จะต้องหาหญ้ามาให้สัตว์กินเพื่อ ไม่ให้สัตว์ผอมและน้ำหนักลดสำหรับหญ้าที่จะต้องใส่ไปในเรือให้สัตว์กิน 3 วันนั้น มีข้อบังคับว่าจะต้องใส่หญ้าสดไปไว้ให้สัตว์กินด้วยสำหรับโค 50 ก.ก. และสำหรับกระบือ 60 ก.ก. ต่อสัตว์ 1 ตัว หญ้าพื้นเมืองธรรมดาๆ ที่ขายกันในขณะนี้ราคาอย่างต่ำ ก.ก.ละ 25 ส.ต. ตัวหนึ่งจะต้องใช้เงินค่าหญ้าเฉพาะในเรือก็ 25 บาทแล้ว ถ้าคิดถึงหญ้าที่ต้องให้ในระหว่างสัตว์ยังถูกกักอยู่ที่ด่านกักสัตว์อีก 10 วันละ 40 ก.ก. ต่อตัว รวม 10 วัน เป็นเงิน 100 บาทด้วยแล้วก็จะรวมเป็นค่าหญ้าของสัตว์ตัวหนึ่ง 125 บาท และในปีหนึ่งทางราชการอนุญาตจำกัดให้ส่งสัตว์ออกทางด่านกันตังได้เพียง 15,000 ตัวคิดแล้วก็จะเป็นเงินค่าหญ้าถึง 1,875,000 บาท เงินจำนวนนี้จะเป็นของชาวสวนยางที่ปลูกหญ้าไว้ทั้งสิ้น ถ้าจะดูจากสถิติน้ำฝนของจังหวัดภาคใต้ในระยะ 6 ปีที่ผ่านมานี้ จะเห็นได้ว่ามีฝนตกชุกมาก และตกทุก ๆ เดือน ฉะนั้น ปัญหาเรื่องหญ้าไม่มีพอให้สัตว์กินนั้นเป็นอันเลิกคิดได้ อนึ่งขอแนะนำว่าในการปลูกหญ้าขายนี้–ชาวสวนยางควรจะต้องตั้งเป็นกลุ่มหรือเป็นสมาคมผู้ผลิตหญ้าขึ้นกำหนดให้สมาชิกหมุนเวียนตัดหญ้าส่งจะได้ไม่แย่งกันขาย ซึ่งจะทำให้หญ้าราคาถูก และพ่อค้าสัตว์ก็แน่ใจที่จะได้หญ้าจำนวนที่แน่นอน ดังได้กล่าวมาแล้วว่าพ่อค้าสัตว์ซื้อสัตว์โดยถือเอาน้ำหนักเป็นเกณฑ์ ไม่ได้ซื้อเหมาเป็นตัวเหมือนทางภาคกลาง ฉะนั้น ตัวไหนอ้วนมากก็ได้ราคาดีกว่าตัวผอม ชาวสวนยางอาจได้เงินเร็วอีกวิธีหนึ่ง โดยซื้อสัตว์ผอมมาขุนด้วยหญ้าให้อ้วนในระยะ 3 เดือน 6 เดือน หรือซื้อลูกวัวมาเลี้ยงในระยะ 1 ปี ก็จะได้เงินไม่ใช้น้อยโดยไม่ต้องลงทุนค่าอาหารเลย ลูกวัวพ่อพันธุ์แท้ แม่พื้นเมือง อายุ 1½ ปี จะมีน้ำหนักประมาณ 450 ก.ก.

3. มีตลาดแน่นอน

ในขณะนี้เป็นที่ยอมรับแล้วว่าตลาดข้าว และยางของเรากำลังประสบอุปสรรคในตลาดต่างประเทศ ไม่สามารถขายได้ดีเหมือนแต่ก่อน แต่ตลาดสัตว์ของเรา

ยังมีอยู่อย่างกว้างขวาง จนกระทั่งเรา ต้องจำกัดจำนวนสัตว์ส่งต่าง ประเทศแม้ว่าภาย ในประเทศของเราเองจำนวนสัตว์ก็มี ไม่พอใช้เป็นอาหาร ถ้าปล่อยให้มีการส่งสัตว์ไป จำหน่ายยังต่างประเทศ โดย เสรีและ ไม่บ้องกัน การลักลอบ ฆ่าสัตว์ให้ดีแล้ว เราอาจจะต้องสั่งเนื้อจากต่างประเทศมากินก็ได้ ท่านผู้ใหญ่บางคนที่เป็นห่วงโคกระบือของประเทศไทยเคยปรารถอยู่เสมอ ๆ ว่า อีกไม่ถึง 30 ปี เราอาจจะต้องปั้นวัวปั้นควายไว้ให้ลูกหลานดูก็ได้เพราะไม่มีสัตว์เป็น ๆ จะให้ดูแล้ว เนื่องจากเราเอาไปกินไปขายกันเสียหมด

4. เป็นหลักในการประกอบอาชีพ

ปัจจุบันนี้ทางกรมปศุสัตว์ได้วางหลักเกณฑ์บังคับไว้ว่า นับตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2512 อันเป็นวัน ที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ในหลักการจัดสรรโควต้าส่งโค–กระบือไปจำหน่ายต่างประเทศเป็นต้นไป ผู้ที่ทำการค้าสัตว์ที่ได้รับการจัดสรรโควต้าส่งสัตว์ไปจำหน่ายต่างประเทศอยู่แล้ว จะต้องทำการตั้งฟาร์มเลี้ยงสัตว์ด้วย จะไปเที่ยวซื้อจากชาวบ้านมาขายเหมือนแต่ก่อนนี้ไม่ได้ ถ้าไม่สามารถจัดตั้งฟาร์มได้ภายหลังเวลาดังกล่าวมาแล้ว 2 ปีก็จะต้องถูกตัดโควต้าลง 50% และถ้ายังไม่สามารถจัดตั้งฟาร์มได้ต่อไปภายใน 3 ปี ก็จะถูกตัดโควต้าทั้งหมด ส่วนพ่อค้ารายใหม่ที่ประสงค์จะส่งสัตว์ไปจำหน่ายต่างประเทศหากได้ดำเนินการจัดตั้งฟาร์มเลี้ยงโค กระบือ ตามหลักเกณฑ์ของกรมปศุสัตว์มีจำนวนสัตว์ที่ผลิตได้จากฟาร์มของตนเองแล้ว คณะกรรมการจะพิจารณาให้ส่งออกได้เป็นพิเศษ ทั้งนี้เนื่องจากมีแต่ผู้ขายไม่มีผู้ผลิตซึ่งจะทำให้สัตว์ในประเทศหมดลง ฉะนั้นจึงเป็นโอกาสอันดีของชาวสวนยางที่จะมารวมกลุ่มกันเลี้ยงสัตว์โดยอาจจะตั้งเป็นรูปสหกรณ์ก็ได้ แล้วทำการส่งสัตว์ออกจำหน่ายนอกประเทศเสียเอง ความ คิด ของคน ไทยที่เคยฝังแน่น อยู่เสมอ ว่าดิน แดนทาง ภาคตะวันออก เฉียงเหนือเท่านั้นเป็นแหล่งที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงโค กระบือ ปัจจุบันนี้เห็นจะต้องเปลี่ยนเสียแล้วเพราะโดยสภาพของดินฟ้าอากาศอันแท้จริงแล้ว ทางจังหวัดภาคใต้นั้นเหมาะกับการเลี้ยงโค กระบือด้วยเหมือนกัน หรือบางทีอาจจะดีกว่าด้วยซ้ำไปเพราะมีความชุ่มชื้นดีกว่ามีฝนตกทุก ๆ เดือน ปลูกพืชอาหารสัตว์ก็ได้ง่ายไม่แห้งแล้งเหมือนภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ความได้เปรียบข้อนี้อาจจะใช้เนื้อที่เพื่อเลี้ยงสัตว์เพียง 1 ต่อ 10 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้นที่สำคัญอันเป็นหลักใหญ่ในการเลี้ยงสัตว์ก็คือท่านจะนอนตาหลับ ไม่ต้องห่วงสัตว์เลี้ยงของท่านจะเป็นโรคระบาดตาย อันเป็นเรื่องที่ทำให้ผู้เลี้ยงสัตว์ล่มจมกันมามากต่อมากแล้ว อนึ่งราษฎรทางจังหวัดภาคใต้ก็มีความชำนาญในการเลี้ยงโคกันอยู่แล้ว เห็นได้จากการนิยมเลี้ยงโคชน จึงไม่เป็นการยากลำบากอะไรในการที่จะเลี้ยงโค กระบือ เป็นอาชีพกันต่อไป

5. แก้ดุลย์การค้าได้

ขณะนี้ไทยเรากำลังขาดดุลย์การค้ากับต่างประเทศอยู่มากมาย ดังที่ทราบกันอยู่แล้ว กระทรวงเกษตรและกระทรวงเศรษฐการก็ได้รับนโยบายจากรัฐบาลให้แก้ดุลย์การค้าที่เสียเปรียบกับประเทศอื่น ๆ ด้วยการเพิ่มผลผลิตทางสัตว์และส่งเป็นสินค้าออกแทนข้าว แร่ และยาง ซึ่งประเทศต่าง ๆ มีเพิ่มกันมาก ๆ จนไม่สามารถจะรับซื้อจากประเทศไทยได้เหมือนแต่ก่อน มีบางประเทศได้ติดต่อขอซื้อโคกระบือ จากประเทศไทยแล้วเหมือนกัน แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องเป็นสัตว์ที่อยู่ในเขตปลอดจากโรคปากเท้าเปื่อย (โรค F) เมื่อมองดูสถานการณ์ของโรคนี้และโรคระบาดสัตว์อื่น ๆ ในปัจจุบันก็จะเห็นมีแต่จังหวัดทางภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไปเท่านั้น ซึ่งเป็นเขตปลอดโรค โดยที่องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศก็ได้รับทราบ และกรมปศุสัตว์ก็ได้วางมาตราการควบคุมอย่างเข้มแข็งตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ขึ้นมา ไม่ให้สัตว์บ่วยผ่านลงไปได้ ฉะนั้น จึงแน่ใจได้ว่าสามารถเลี้ยงโค กระบือได้โดยปลอดภัย และเมื่อมีการเลี้ยงสัตว์กันมาก ๆ ในภาคนี้แล้วก็จะสามารถส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศทำให้ได้เงินตราต่างประเทศมาช่วยรัฐบาลท่านแก้ดุลย์การค้าที่เสียเปรียบได้สำเร็จภายในอนาคตอันใกล้นี้อย่างแน่นอน

สวัสดิ์

สถิติจำนวนน้ำฝนและวันฝนตก พ.ศ. 2507

		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
จังหวัดตรัง	วัน	4	8	1	8	24	11	24	24	18	24	17	11	174
	ม.ม.	20.7	15.3	3.6	73.5	522.3	83.7	218.2	194.0	452.2	192.2	302.5	138.7	2216.9
จังหวัดสงขลา	วัน	8	13	2	8	17	8	8	10	8	13	18	21	134
	ม.ม.	149.8	98.7	69.5	28.9	149.0	55.1	54.2	139.5	80.0	100.4	330.0	319.8	1574.9
จังหวัดปัตตานี	วัน	4	1	2	2	10	4	4	7	5	8	19	13	79
	ม.ม.	112.1	4.0	40.1	3.5	199.6	61.7	39.1	79.7	20.1	86.9	364.5	195.2	1206.5
จังหวัดสตูล	วัน	1	0	0	0	1	9	9	9	15	14	15	12	75
	ม.ม.	2.6	0.0	0.0	0.0	5.8	142.6	280.1	192.5	403.2	318.3	421.9	8.9	1775.9
จังหวัดนครศรีธรรมราช	วัน	15	17	2	5	25	15	17	11	11	16	20	19	173
	ม.ม.	245.6	129.8	36.2	30.9	267.7	98.0	176.9	106.3	80.6	99.5	332.2	486.1	2089.8

สถิติจำนวนน้ำฝนและวันฝนตก พ.ศ. 2508

		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
จังหวัดตรัง	วัน	1	6	5	14	20	18	20	24	26	24	22	20	200
	ม.ม.	1.6	36.4	33.9	127.5	335.5	153.0	309.5	502.8	392.2	408.2	223.2	182.6	2706.4
จังหวัดสงขลา	วัน	4	7	4	7	11	13	13	15	12	21	24	28	159
	ม.ม.	8.6	96.3	9.2	82.7	116.7	145.3	125.2	120.6	81.2	416.6	710.2	583.4	2496.1
จังหวัดปัตตานี	วัน	0	7	3	8	13	9	14	13	15	16	21	26	145
	ม.ม.	0.0	23.9	22.6	54.7	151.1	96.0	154.8	225.5	92.1	254.9	499.6	521.2	2096.4
จังหวัดสตูล	วัน	0	2	6	8	13	8	12	13	12	17	13	11	115
	ม.ม.	0.0	11.9	69.9	236.2	340.4	158.6	402.5	326.3	302.7	244.1	177.2	247.0	2522.8
จังหวัดนครศรีธรรมราช	วัน	13	9	3	7	24	8	14	13	14	20	24	23	172
	ม.ม.	44.2	31.8	32.7	151.4	271.4	56.1	98.4	169.7	75.9	387.0	612.2	652.4	2583.2

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา

สถิติจำนวนน้ำฝนและวันฝนตก พ.ศ. 2509

		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
จังหวัดตรัง	วัน	9	5	13	15	23	21	19	23	17	27	26	19	219
	ม.ม.	27.2	80.5	261.0	135.6	371.2	175.1	216.5	271.4	240.0	291.6	272.4	286.1	2628.9
จังหวัดสงขลา	วัน	15	3	7	7	16	11	12	13	14	23	23	22	166
	ม.ม.	410.1	66.9	68.8	68.7	190.0	148.2	147.1	77.0	189.9	527.8	542.6	917.3	3354.4
จังหวัดปัตตานี	วัน	12	6	2	5	17	16	9	19	19	23	19	19	166
	ม.ม.	314.8	77.1	22.8	77.0	168.1	111.8	60.9	129.8	213.6	371.5	460.8	628.3	2636.5
จังหวัดสตูล	วัน	5	4	7	8	20	8	7	13	13	–	13	10	–
	ม.ม.	14.9	26.4	86.9	158.9	533.5	158.7	148.5	370.6	303.2	–	289.0	249	–
จังหวัดนครศรีธรรมราช	วัน	13	3	10	6	10	9	12	10	15	24	24	23	159
	ม.ม.	180.8	54.1	74.6	16.5	48.3	107.0	136.9	113.7	330.4	346.5	327.6	870.1	3126.5

สถิติจำนวนน้ำฝนและวันฝนตก พ.ศ. 2510

		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
จังหวัดตรัง	วัน	12	6	2	12	23	20	19	22	16	22	18	9	181
	ม.ม.	278.7	49.6	21.5	139.4	153.1	194.7	188.5	371.0	203.3	325.6	222.9	28.5	2176 2
จังหวัดสงขลา	วัน	12	5	4	8	16	4	9	11	13	26	21	14	153
	ม.ม.	333.8	41.7	85.5	34.5	143.1	145.4	57.5	129.5	81.4	378.1	520.2	178.0	2128.7
จังหวัดปัตตานี	วัน	7	2	3	1	7	4	10	5	8	13	13	8	81
	ม.ม.	475.2	12.0	49.4	10.0	97.0	22.2	152.6	19.8	142.2	112.1	473.1	143.2	1708.8
จังหวังสตูล	วัน	6	4	0	9	12	16	2	9	15	18	11	1	103
	ม.ม.	165.2	26.6	00	172.4	148.2	487.1	149.3	221.7	484.4	459.5	256.8	2.6	2573 8
จังหวัดนครศรีธรรมราช	วัน	17	11	4	10	14	11	13	15	9	21	24	16	166
	ม.ม.	522.6	179.0	74.2	119.4	234.7	61.5	142.6	76.8	98.6	385.1	648.1	233.3	2775. 9

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา

สถิติจำนวนน้ำฝนและวันฝนตก พ.ศ. 2511

		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
จังหวัดตรัง	วัน	4	0	1	9	26	22	23	23	20	20	8	12	168
	ม.ม	2.2	–	10.4	167.3	371.4	294.8	199.5	219.1	277.2	237.2	152.7	95.0	2026.8
จังหวัดสงขลา	วัน	6	3	3	5	17	9	13	11	10	23	18	19	137
	น.ม.	27.8	12.2	13.3	43.7	185.0	97.1	169.9	40.0	29.2	412.9	231.4	291.4	1553.9
จังหวัดปัตตานี	วัน	2	0	0	1	10	5	6	9	8	16	9	12	78
	ม.ม.	5.7	0.0	–	39.8	175.1	106.0	112.3	87.8	116.9	361.0	201.6	279.3	1486.5
จังหวัดสตูล	วัน	2	2	4	9	12	15	13	18	14	19	6	8	122
	ม.ม.	3.4	23.6	54.2	115.9	183.5	258.3	206.0	499.2	217.2	428.7	107.7	132.4	2230.6
จังหวัดนครศรีธรรมราช	วัน	5	2	2	8	18	16	19	19	20	22	21	20	172
	ม.ม.	13.7	2.3	3.1	54.8	126.0	198.0	170.3	44.8	142.7	342.5	36.0	242.3	1700.5

สถิติจำนวนน้ำฝนและวันฝนตก พ.ศ. 2512

		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	รวม
จังหวัดตรัง	วัน	8	1	5	11	15	25	20	25	19	24	22	13	189
	ม.ม.	83.9	5.8	67.8	36.9	221.5	375.0	289.2	223.6	278.3	293.4	346.2	27.3	2248.9
จังหวัดสงขลา	วัน	14	3	1	2	12	15	15	14	11	21	28	24	160
	ม.ม.	132.0	10.8	1.5	8.7	120.2	185.4	72.3	130.2	69.1	254.0	1333.4	420.1	2737.2
จังหวัดปัตตานี	วัน	8	2	0	2	11	16	13	18	11	21	28	24	154
	ม.ม.	57.9	20.5	–	2.9	114.1	257.9	127.0	134.1	140.2	204.0	732.1	208.2	1998.9
จังหวัดสตูล	วัน	10	1	9	8	17	19	11	18	16	26	22	7	164
	ม.ม.	124.7	0.6	161.1	165.2	300.7	292.5	163.3	288.2	300.5	545.1	288.7	262	2656.8
จังหวัดนครศรีธรรมราช	วัน	12	9	1	11	21	11	13	11	20	24	25	25	188
	ม.ม.	163.9	22.1	14.6	50.6	139.1	39.9	38.4	53.2	142.5	407.4	898.6	417.9	2388.2

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา

จำนวนโคกระบือส่งจำหน่ายต่างประเทศทางด่านท่าออกต่าง ๆ เป็นมูลค่า

พ.ศ.	กรุงเทพ ฯ		กันตัง		ปาดังเบซาร์		รวม		มูลค่า (บาท)		รวมมูลค่า(บาท)
	โค (ตัว)	กระบือ (ตัว)	โค (ตัว)	กระบือ (ตัว)	โค (ตัว)	กระบือ (ตัว)	โค (ตัว)	กระบือ (ตัว)	โค	กระบือ	โคกระบือ
2506	2,812	32,371	–	2,255	–	5,756	2,812	40,382	4,218,000	75,484,385	79,702,385
2507	15,563	36,737	085	7,774	–	5,760	16,368	50,274	24,575,320	90,160,197	114,735,517
2508	8,830	33,034	1,045	9,611	100	5,187	10,035	47,834	15,509,434	89,247,978	104,757,412
2509	1,489	35,020	6,907	6,521	403	4,650	8,799	46,191	14,309,136	82,055,610	96,364,746
2510	484	30,663	8,615	6,557	1.303	3,071	10,440	40,291	18,124,186	93,288,734	111,412,920
2511	27	17,967	7,062	3,047	686	1,641	7,775	22,655	13,813,348	93,864,781	107,678,129
2512	–	18,345	7,448	3,601	1,166	2,171	8,614	24,117	15,534,886	98,361,159	113,896,075

ที่มา : แผนกสถิติ ฯ กรมปศุสัตว์

หญ้ามอริชัส ต้นสูง 50—120 ซ.ม.

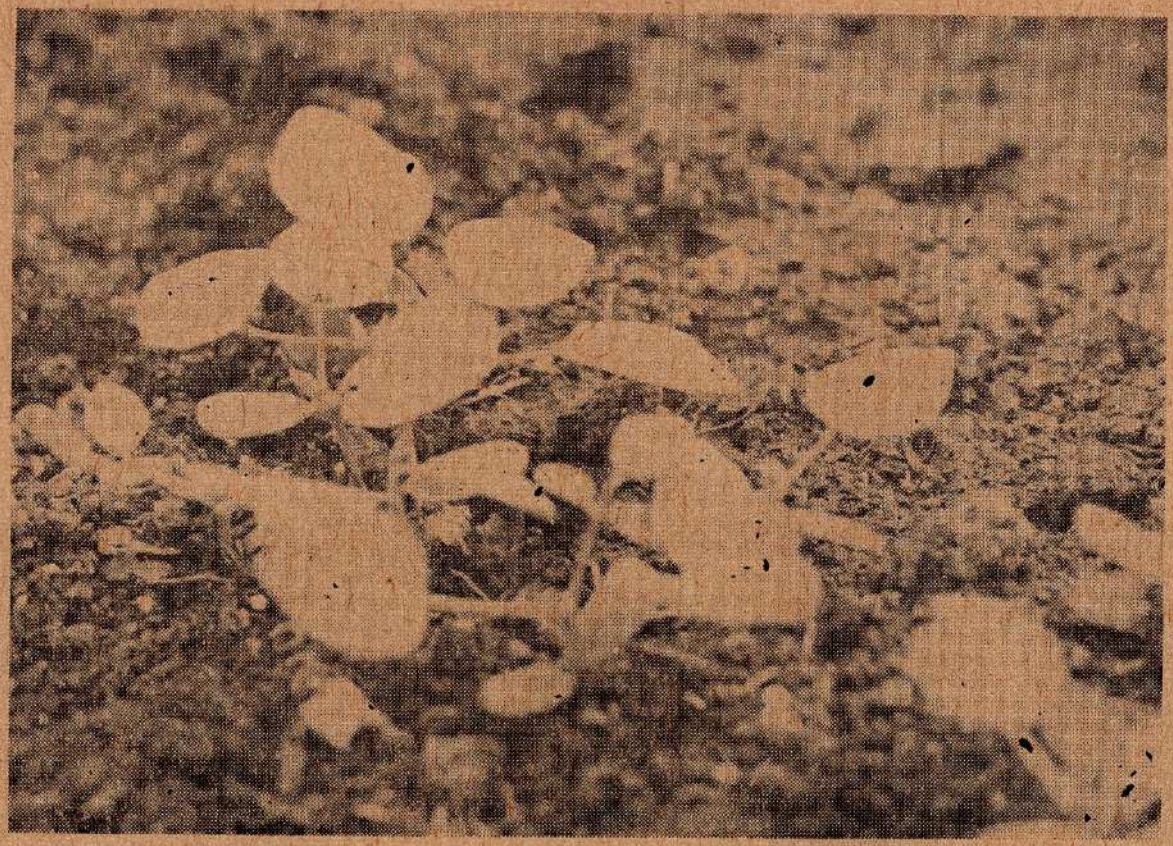
หญ้ากินนีเมื่อได้รับการบำรุงอย่างดีจะสูงถึง 175 ซ.ม.

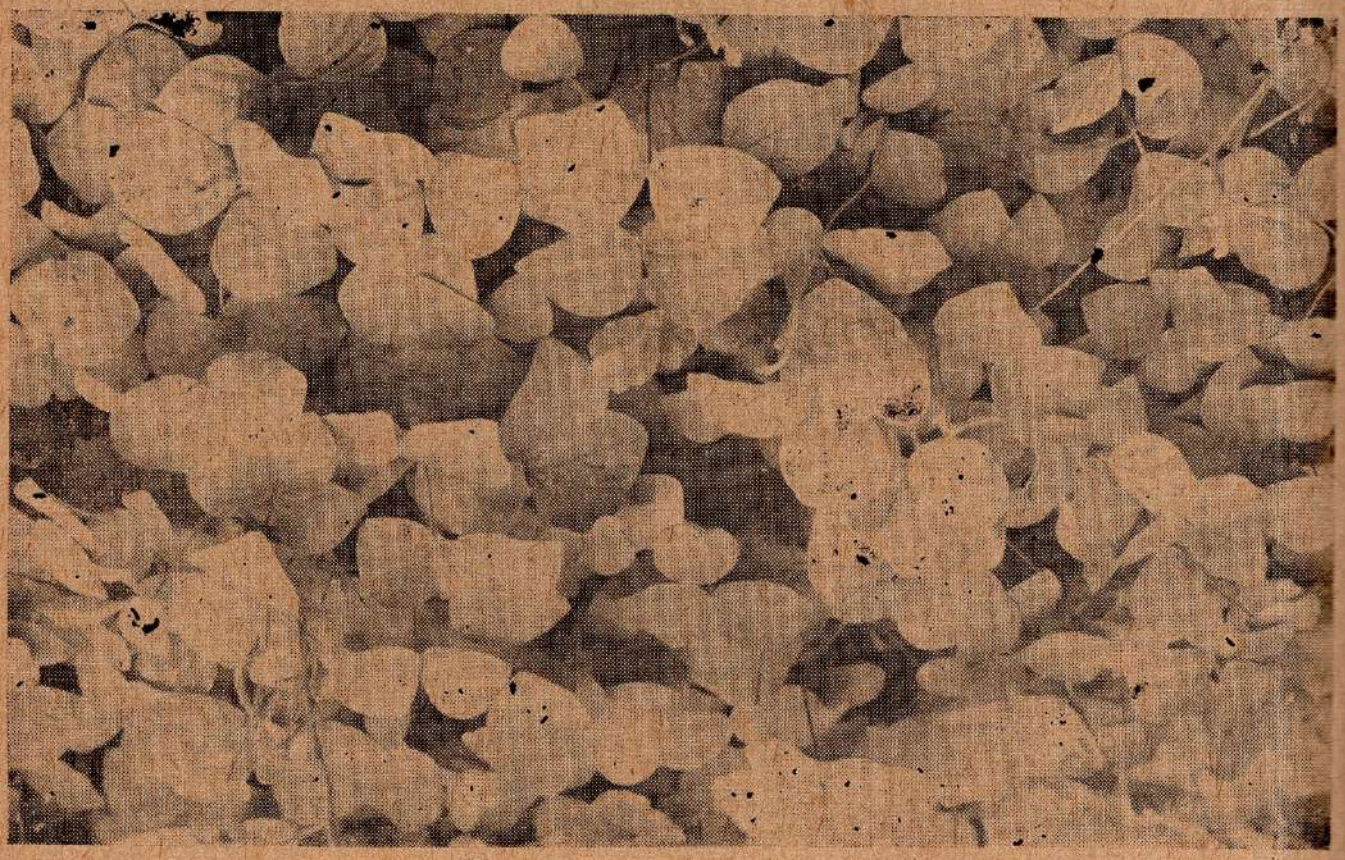
หญ้าเนเปียร์ หรือเนเปียร์ลูกผสมจะตัดให้สัตว์กินได้ตั้งแต่สูง 50 ซ.ม. ถึง 100 ซ.ม.

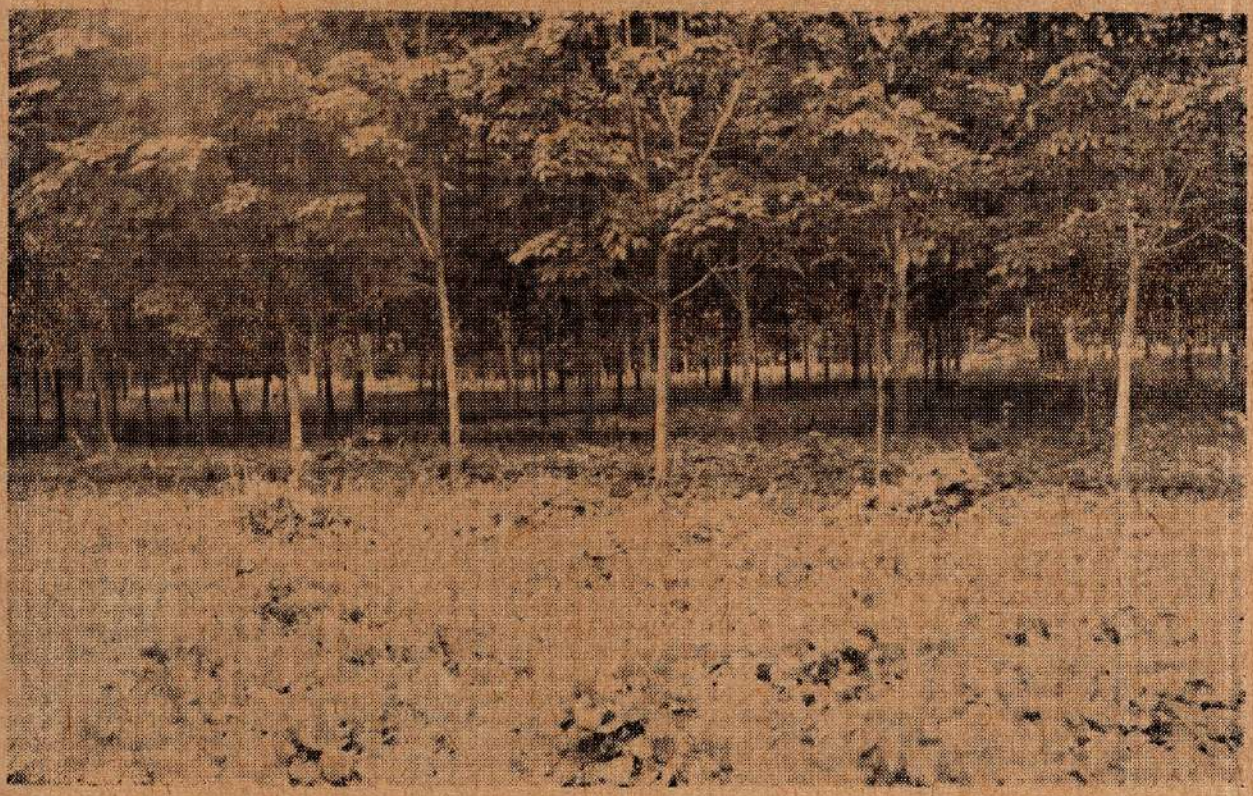
พืชตระกูลถั่วเซนโตรซีม่า

พืชตระกูลถั่วแคลโลโปโกเนี่ยม

พืชตระกูลถั่วเพอราเรีย หรือคุดซูเขตร้อน

ชาวสวนยางจะปลูกพืชตระกูลถั่วแคลโลโปโกเนียมเพอราเรีย และเซนโตร
ไว้ในระหว่างแถวต้นยางซึ่งควรจะเอามาใช้เลี้ยงโคกระบือ

การฝึกลูกช้าง

โดย

เชื้อ ว่องส่งสาร สต.บ., Dip. Bact.

ผู้อำนวยการกองวิชาการ กรมปศุสัตว์

□

เกือบจะกล่าวได้ว่าช้างเป็นสัญญลักษณ์ของชาวไทย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงใช้ธงช้างเป็นธงชาติไทย เรือสินค้าไทยที่ไปมาค้าขายใช้ธงช้าง ซึ่งรูปช้างยังมีอยู่ในธงของราชนาวีสมัยปัจจุบัน เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเสด็จต่างประเทศเป็นครั้งแรกที่สิงคโปร์เมื่อ 16 มีนาคม 2414 ก็ได้พระราชทานรูปหล่อช้าง ซึ่งเป็นสัญญลักษณ์ แสดงว่าพระองค์ได้เสด็จมาที่นี่ซึ่งปัจจุบันประดิษฐ์อยู่ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ประเทศสิงคโปร์

ช้างเป็นสัตว์ที่ได้ทำประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมาก ในสมัยโบราณได้ใช้ในสงคราม และเป็นราชพาหนะในการทำศึก พระมหากษัตริย์ทรงชนช้างกับข้าศึกได้ชัยชนะและยังความเป็นไทยจนทุกวันนี้ ราชอาณาจักรสุโขทัยตั้งขึ้นโดยอาศัยพ่อขุนรามคำแหง ชนช้างกับขุนสามชนได้ชัยชนะ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงชนช้างกับพระมหาอุปราชาได้ชัยชนะ พระเจ้าตากสินมหาราชใช้ทัพช้างตีเมืองจันทบุรีแตก และใช้เป็นขุมกำลังกอบกู้อิสสระภาพ ตราประจำจังหวัดระยองยังคงใช้ช้างก็เพื่อรำลึกถึงพระเจ้าตากสินมหาราชที่ได้พักช้างที่เมืองนี้ ก่อนตีเมืองจันทบุรี

ในยามหมดศึก บ้านเมืองสงบ มีการค้าขายทรัพยากรของชาติไทยส่วนใหญ่เป็นไม้สักอยู่ในป่าก็ได้อาศัยแรงงานจากช้างชักลาก จึงมีการฝึกช้างทำงานอยู่ตลอดมา ปัจจุบันการใช้ช้างไม่แพร่หลายเนื่องจากมีเครื่องทุ่นแรงเข้ามามาก ความจำเป็นในการใช้ช้างจึงน้อยลง การฝึกช้างก็น้อยลง และอาจจะเสื่อมหายไปในที่สุด

กองทำไม้ภาคเหนือขององค์การบำไม้จึงได้ตั้งศูนย์ฝึกลูกช้างขึ้นที่ปางละ กิโลเมตร ที่ 54 ถนนลำปาง—เชียงรายขึ้นเพื่อเป็นการรักษาการฝึกช้างไว้มิให้ศูนย์สลายไป

ก่อนจะเล่าถึงการฝึกช้าง ใคร่ขอเล่าเลยไปถึงตอนลูกช้างเกิดก่อนเพราะเป็นเรื่องที่แปลกและน่าสนใจมากกล่าวคือช้างแม่ที่ท้องแก่นั้น โดยสัญชาติญาณจะต้องหาช้างอื่น โดยมากเป็นช้างพังด้วยกันเป็นเพื่อนคอยช่วยเหลือเวลาคลอด และเลี้ยงดูลูกช้าง นายแอลลิส เจ้าหน้าที่สงวนพันธุ์สัตว์ป่าของลังกาได้เล่าว่าได้ไปแอบดูช้างป่าที่คลอดลูกริมทะเลสาป กุทสิลวะ มีช้างออกมา 9 เชือกด้วยกัน เชือกหนึ่งเป็นช้างพัง ซึ่งต่อมาได้คลอดลูกนั้น เริ่มคุกเข่า นอนตะแคง ช้างเชือกอื่นที่ยืนอยู่รอบ ๆ ใช้งวงลูบคลำไปทั่วตัวของช้างพัง ช้างพังก็ลุกขึ้นเดินไป 2—3 ก้าวก็ลงนอนในท่าเดิมอีก ช้างที่อยู่ก็เข้าป่าไป เหลือเชือกหนึ่งที่เฝ้าอยู่ตลอดเวลาช้างพังได้ลุกและนอนลงเช่นเดิมอีก คราวนี้มีถุงสีชมภูอ่อน ๆ โตประมาณ 2 ฟุต โผล่ออกมาจากอวัยวะสืบพันธ์ในระหว่างที่ถุงยังคาอยู่ นางช้างได้เดินกลับไปกลับมาและลงนอนอีก คราวนี้ถุงแตกมีวัตถุเหลวไหลออกมาจากถุงนั้น พร้อมกันนั้นช้างเชือกที่เป็นเพื่อนอยู่ก็ไปรวมกับช้างโขลงในป่า นางช้างยังนอนในท่านั้นประมาณ ครึ่งชั่วโมง สบัดและฟาดงวงไปมา ไม่มีเสียงร้อง ท้องกระเพื่อมไปมาเป็นระยะดูคล้ายหอบ จากนั้นมีช้าง 2 เชือกออกมายังนางช้างใช้งวงคลำบริเวณอวัยวะสืบพันธ์ แล้วก็พากันเดินเข้าป่าไป ต่อมาสักครู่ นางช้างได้ถ่างขาหลังกว้างออกไปแลเห็นหัวและเท้าหน้าของลูกช้างโผล่ออกมา และนางช้างยืนขึ้นทันทีที่ลูกช้างออกมาพ้นท้อง และเดินไปประมาณ 10 ก้าวมีโลหิตไหลออกมามาก นางช้างลงนอนตะแคงพลิกตัวไปมาลูกช้างที่ออกมาดิ้นอยู่ ตัวเต็มไปด้วยเมือก ประมาณ 15 นาทีต่อมา ช้างเชือกหนึ่งจากโขลง เดินมาหาลูกช้างยกลูกช้างด้วยงวง แล้ววางตามเดิม พร้อมกับแผดเสียงร้อง ช้างทุกเชือกในโขลงจึงพากันออกจากป่าแผดเสียง แล้วเข้าหาช้างเกิดใหม่ เอางวงพ่นทราย เอาเท้าเตะทรายลงบนตัวลูกช้าง ทำเช่นนี้ประมาณ ½ ช.ม. เมื่อหยุดแล้วลูกช้างจะลุกขึ้น เนื้อตัวแห้งสนิทพอลุกขึ้นก็แสวงหานมจากช้างตัวอื่น ส่วนแม่ช้างยังนอนอยู่จากรายงานของนายแอลลิส และจากวารสารแผนกไม้สักฉบับวิชาการเล่ม 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับช้าง พอสรุปได้ว่า ช้างเป็นสัตว์ที่ฉลาด และคอยช่วยเหลือกัน โดยเฉพาะเวลาจะออกลูก เป็นสัญชาติญาณของช้างเมื่อรู้สึกตัวว่าตนท้องแก่ จะต้องหาช้างอื่น โดยมากเป็นช้างพังด้วยกัน เป็นเพื่อนอยู่ตลอดเวลาช้างตัวที่เป็นเพื่อนนี้เรียกว่า "แม่รับ" จะทำหน้าที่ช่วยเหลือตลอดเวลา ทำหน้าที่เลี้ยงลูกช้างแทนแม่จริงบางเชือกรักและหวงแหนลูกช้างมากกว่าแม่จริง ๆ เสียอีก แม่รับมีความจำเป็นมากในการช่วยคลอดและช่วยลูกช้าง โดยเฉพาะในขณะคลอดใหม่ ๆ แม่ช้างทำอะไรไม่ได้ เพราะรกยังไม่ออก และยังเจ็บปวดเนื่องจากการคลอด แม่รับจะเป็นผู้ช่วยลูกช้างดันลูกช้างให้พลิกไปมา เพื่อให้เยื่อหุ้มตัวลูกช้างขาดพยุงลูกช้างให้ลูกขึ้น และกันให้ห่างจากแม่ช้าง เพราะแม่ช้างบางเชือกเมื่อคลอดลูกใหม่ ๆ จะกัดลูกช้างตายได้ ทั้งนี้อาจจะลืมตัวเนื่องจากการเจ็บปวดระหว่างคลอด แก่ช้าง (หัวหน้าควาญช้าง) เคยเล่าให้นายชื้น คันธพนิต สัตวแพทย์ของแผนกไม้สักฟังว่า ช้างพังขององค์การเชือกหนึ่งคลอดลูกที่เมืองงาว จังหวัดลำปาง โดยไม่มีแม่รับช่วยเหลือ เมื่อคลอดแล้วควาญช้างปล่อยลูกช้างเดินเข้าหาแม่ ปรากฏว่าแม่ช้างจับงวงลูกช้าง เข้าปากแล้วกัดทำให้ลูกช้างหายใจไม่ออกตายทันที

ช้างทุกตัวเกิดมาก็มีการตั้งชื่อ แผนกไม้สักได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการตั้งชื่อไว้รอบคอบ และรัดกุมดีคือตั้งชื่อตามสถานที่เกิด

ถ้าเป็นช้างพลายก็ตั้งชื่อดอยเขาที่ใกล้เคียง เช่นเกิดที่ใกล้ดอยยาแดงก็ชื่อพลายยาแดงถ้าเป็นช้างพัง ก็ตั้งชื่อ ลำห้วย หนอง เช่นเกิดที่หนองหวาย ชื่อพังหวาย

จะโดยบังเอิญหรืออย่างไรไม่ทราบ ลูกช้างที่เกิดที่ญี่ปุ่นนั้น เป็นช้างพลายก็ได้ให้ชื่อตามตำบลที่เกิดเหมือนกัน คือเกิดที่ลานใหญ่ในงาน เลยชื่อว่า Hirobachan ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า Young Mr. Plaza ถ้าแปลเป็นไทยก็เห็นจะแปลว่า "พลายลานน้อย"

ลูกช้างจะเริ่มหัดได้ เมื่ออายุประมาณ 5 ปีขึ้นไปอายุตั้งแต่คลอดถึง 5 ปี ยังคงติดตามแม่อยู่แต่ทั้งนี้ แล้วแต่สุขภาพของลูกช้างเป็นสำคัญขณะนี้ กองทำไม้

ภาคเหนือ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้จัดตั้งศูนย์ฝึกลูกช้าง โดยรวบรวมลูกช้างจากจังหวัดต่าง ๆ ขององค์การ มีโครงการจะนำแม่ช้างท้องมารวมเลี้ยงไว้ เพื่อให้ตกลูก ณ ที่ศูนย์เพราะสะดวกแก่การดูแล โดยเฉพาะลูกช้างถ้าอยู่ที่อื่นมักจะถูกงูกัดตาย ในเมื่ออายุประมาณ 2 ขวบ เพราะอายุขณะนี้ลูกช้างจะซนเที่ยวไกล บางทีแม่เรียกเป็นชั่วโมง ๆ ยังไม่กลับ ยิ่งกว่านั้นถ้าพบงูก็จะเล่นกับงูเสียอีก ถ้าเป็นงูพิษก็จะถูกกัดตายช่วยไม่ทัน

ขณะนี้มีลูกช้างได้รับการฝึกอยู่ 9 เชือกด้วยกัน เชือกที่เล็กที่สุดอายุ 4 ขวบ ชื่อพลายหยวก น่ารักมาก ขยันฝึก นอกจากนั้นอายุประมาณ 7–10 ปี มีทั้งช้างพังและช้างพลาย ช้างพังมี 5 ตัว ชื่อ พังสิน, พังเทิน, พังวังก์เจ้า พังหวาย และพังตาด โดยมีตารางฝึกคือ

ตารางฝึกสอนลูกช้าง

ของศูนย์ฝึกลูกช้าง กองทำไม้ภาคเหนือ อ.อ.ป. จังหวัดลำปาง

เวลาฝึกลูกช้าง ตามปกติเริ่มฝึกตั้งแต่เวลา 6.00 น. จนถึงเวลา 9.00 น.

วันหยุด หยุดฝึกทุก ๆ วันพระ และวันหยุดประเพณีนิยมทางพระพุทธศาสนา

การฝึกช้าง

ควาญช้างออกจากปางไปแก้ช้างในป่ามาอาบน้ำ เสร็จแล้วหลังอาหารเช้าจึงเริ่มฝึกเมื่อเวลา 07.00 น. พอดี การฝึกทำตามตารางดังต่อไปนี้:–

1. เข้าแถวเรียงหนึ่ง แก่ช้างจะตรวจตราสุขภาพลูกช้างทุกเชือก หากมีอาการเจ็บป่วยเกิดขึ้นก็ให้รีบรายงานทันที ให้เดินเรียงหนึ่งตามสนามฝึกโดยรอบด้วยความพร้อมเพรียง 1 รอบ
2. หลังจากเดินเรียงหนึ่งครบหนึ่งรอบ ให้แปรขบวนเป็นเดินเรียงสองอีก 1 รอบ
3. หลังจากเดินเรียงสองครบหนึ่งรอบ ให้แปรขบวนเป็นเดินเรียงหน้ากระดานอีก 1 รอบ

4. เดินหน้ากระดานครบหนึ่งรอบ ให้ยืนตรงแล้วก็แม็บลง แล้วให้ลุกขึ้นยืน
5. ผึกให้ควาญขึ้นลง โดยให้แต๊กให้ควาญลง แล้วแต๊กให้ควาญขึ้น และให้ลูกช้างยืนยกขาหน้าขึ้นรับควาญเพื่อลงจากหลัง แล้วยกขาขึ้นรับควาญเพื่อขึ้นขี่หลัง
6. ผึกให้เก็บของตกดินยื่นส่งให้ควาญ รวมทั้งให้แม็บเก็บของ ส่งของด้วย
7. ตั้งแถวหน้ากระดานเดินไปตบแต่งเครื่องอุปกรณ์การลากไม้ ณ ที่ ๆ เก็บเครื่องอุปกรณ์
8. ผึกลากไม้ โดยให้ลากเดี่ยว
9. ผึกลากไม้ โดยให้ลากติดสร้อย (สองเชือกติดตามกัน โดยให้ช้างพังเดินหลัง)
10. ผึกลากไม้ โดยให้ลากติดคู่ (สองเชือกต่างคนต่างลาก โดยติดขมูกซุงเดียวกัน)
11. ผึกลากไม้ โดยให้ลากติดเทียม (ติดลากข้างหน้า 1 เชือก หลังซุง 1 เชือก)

หมายเหตุ ข้อ 9–11 เนื่องจากการทำงานอาจต้องลากไม้ใหญ่ ไม่สามารถลากโดยเชือกเดียวได้ ประกอบกับระยะทางลากอาจเป็นอุปสรรคจึงต้องพลิกแพลงตามเหตุการณ์

12. ผึกหักให้แหนบไม้ ทั้งแหนบคู่และแหนบเดี่ยว
13. ตั้งแถวหน้ากระดาน ให้มารับรางวัล ส่วนมากให้อ้อย ทางมะพร้าว กล้วย มะขาม ฯลฯ
14. พังดนตรีพื้นเมือง
15. ให้ผึกหัดเดินไปตามถนนหลวงเป็นระยะทางประมาณ 10 ก.ม. อาทิตย์ละ 2 ครั้ง เพื่อให้คุ้นกับรถราต่าง ๆ

16. ฝึกหัดให้ขึ้นไปบนคอยสูง เพื่อฝึกการทำงานบนคอย อาทิตย์ละ 1 ครั้ง เนื่องจากลูกช้างก็มีนิสัยใจคอคล้าย ๆ กับเด็ก ๆ หรือสุนัข อุปกรณ์การสอนจึงมีความจำเป็นจะต้องให้รางวัล คือขนม กล้วย อ้อย ฯ เพื่อล่อใจให้ฝึกทำงานต่าง ๆ ได้ดีและมีความจดจำ บางครั้งหากดื้อมากก็อาจทำโทษบ้างเพื่อให้เข็ดหลาบ.

ภาษาที่ฝึกใช้ภาษาดั้งเดิมซึ่งเป็นภาษากะเหรี่ยง ๆ ใช้ช้างมาก เช่น

คำว่า แม็บ = ให้หมอบลง

แต๊ก = ยกขาหน้าให้ควาญช้างขึ้น เป็นต้นหลักสูตรการฝึกใช้เวลา 2 ปี

อย่างไรก็ตาม ช้างก็มีความรู้สึกใกล้คน เข้าไปมากเมื่อฝึกแล้วจะมีคนตรีพื้นเมืองให้พังมีการเล่นซึง (กีต้าร์พื้นเมือง) สะล้อ (ซอ) และขลุ่ย เห็นจะเป็นเพราะความเคยชินกระมัง ช้างไปแสดงที่ญี่ปุ่นไม่ยอมแสดงเมื่อเปิดเพลงญี่ปุ่นต้องโทรเลขมาเอาเทปเพลงไทย น่าชมเชยกองทำบ่าไม้ ที่ได้ริเริ่มฝึกลูกช้างไว้เพราะศิลปแบบนี้นับวันจะศูนย์ไป ในเมื่อช้างมีประโยชน์น้อยลง และจะหาดูได้ยาก

ที่มาของการเรียบเรียง

1. วารสารแผนกไม้สัก องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ฉบับวิชาการเล่ม 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับช้าง

2. Ceylow Veterinary Journal, March 1954

3. จากคำบอกเล่าของ นายชั้น คันธพนิต สัตวแพทย์แผนกไม้สัก องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ลำปาง.

ย่อเอกสาร

โดย

สมาน พิพิธกุล

กองวิชาการ กรมปศุสัตว์

△

โรคกลัวน้ำในลิง

ลิงตัวเมียตัวหนึ่ง (Macaca mulatta) ซึ่งส่งจากประเทศอินเดียเข้าไปในประเทศอังกฤษ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 1965 โดยทางเครื่องบิน เมื่อไปถึงห้องทดลองในประเทศอังกฤษได้ 47 วัน แสดงอาการป่วยโดยหมอบติดฝากรงด้านหลังอยู่ตลอดเวลาและกัดมือกัดนิ้วตัวเอง หลังจากนั้น 4 วันรอยแผลที่ลิงกัดตัวเองอักเสบรุนแรงขึ้นจึงจำเป็นต้องทำลาย อาการที่พบนั้นไม่ปรากฏว่ามีการเป็นอัมพาต ไม่มีอาการดุร้ายหรือกลัวน้ำ

การชันสูตรโรคกระทำโดยพบ Eosinophilic cytoplasmic inclusion bodies ในนิวรอนของฮิพโพแคมบัสของสมอง ในการฉีดสมองบดและต่อมน้ำลายใต้คาง (Submandibular salivary gland) เข้าสมองหนูขาวก็แสดงว่าลิงเป็นโรคกลัวน้ำ ยิ่งกว่านั้นยังทดลองยืนยันโดยทำ Serum neutralization Test โดยใช้สมองและต่อมน้ำลายผสมซีรั่มฉีดเข้าหนูขาว ในการผ่านเชื้อเข้าสมองหนูขาวต่อไปเป็นที่ยืนยันได้ว่าเป็นไวรัสของโรคกลัวน้ำ

อย่างไรก็ดีอัตราการเป็นโรคกลัวน้ำในลิงนั้นต่ำมาก แต่ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการนำลิงมาทดลองเพื่อการวิจัยค้นคว้า หรือทำวัคซีนตลอดจนความมุ่งหมายอย่างอื่น อีกประการหนึ่งสำหรับผู้ที่ชอบเลี้ยงลิงตลอดจนสัตวแพทย์ผู้มีหน้าที่ทำการรักษาจึงต้องระวังและนึกถึงเรื่องนี้เอาไว้บ้าง

— CDC Vet. Pub. Health Notes, May, 1966

ผลการทดสอบวัณโรคซ้ำในลิง

ในการทดสอบวัณโรคซ้ำในลิงโดยฉีดน้ำยาทูเบอร์คิวลิน (Mammalian Veterinary Type) ทำให้เจือจาง 1: 10 ใช้ขนาด 0.2 ซี.ซี เข้าในผิวหนัง (Intradermal) ที่หนังตา โดยทำในลิงชนิด Macaca mulatta จะปรากฏปฏิกริยาทำให้หนังตาบีดในชั่วโมงที่ 6 เมื่อฉีดทูเบอร์คิวลินในที่ซึ่งไม่เคยฉีดมาก่อน และอ่านผลในนาทีที่ 15 ชั่วโมงที่ 6 ที่ 24 และที่ 48 ปฏิกริยาปรากฏขึ้นในชั่วโมงที่ 24 ปฏิกริยาตอบโต้ต่อการที่เกิดขึ้นโดยการบีดของหนังตาในการทดลองซ้ำจะน้อยกว่าครั้งแรกของการทดสอบ มีลิงจำนวนมากโดยที่ทดสอบครั้งแรกเกิดปฏิกริยาบวก เมื่อทดสอบซ้ำอ่านผลในชั่วโมงที่ 6, 24 และ 48 ปรากฏว่าผลจากการตรวจซ้ำนี้เป็นลบ (ไม่มีปฏิกริยาหรือการเปลี่ยนแปลงที่บริเวณฉีดทูเบอร์คิวลิน) หรือผลอยู่ในขั้นสงสัยแต่ปรากฏการณ์นี้ไม่เกิดขึ้นเสมอไปในลิงตัวใดตัวหนึ่งและการทดสอบซ้ำทุกคราว

— J.T. Sinski and W.L. Pannier. Am. J. Vet. Res., 27, (March, 1966):606

สาเหตุของโรคเฮโมเรยิกเซพติคซีเมียในโคและกระบือ

ที่จริงโรคนี้มีชื่อกันอย่างกว้างขวาง ในสัตว์ทั่ว ๆ ไปอาจเรียกรวม ๆ ว่า Pasteurellosis แต่ในโคและกระบืออาจเรียกว่า โรค Barbone, Shipping Fever, Pasteurellosis bovis เป็นต้น

จากการวิจัยจากสถาบันหลายแห่งได้ลงความเห็นว่าโรค Pasteurellosis นี้ไม่ได้มีสาเหตุจากเชื้อ Pastuerella multocida แต่อย่างเดียว ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในการแยกเชื้อจาก Swab ที่หลอดคอของโคกระบือปกติก็พบเชื้อ P. multocida และพบประมาณ 5 เปอร์เซนต์ ซึ่งเรื่องนี้ทางกองวิชาการ กรมปศุสัตว์ก็ได้ทำการวิจัยอยู่

สาเหตุของโรคนั้นเกิดจาก 3 กรณีย์ด้วยกันคือ:—

1. ภาวะเครียด (Stress) – ภาวะเครียดนี้เกิดจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ถูกขังอยู่ในที่แออัด บรรทุกหรือขนส่ง อากาศเปลี่ยนแปลงเร็วเกินไป ร้อนมาก หนาวมาก ตกใจบ่อย ๆ หิว เหนื่อยและหมดแรงเป็นต้น ภาวะเครียดนี้เป็นสาเหตุที่ชักจูงให้เกิดโรคง่ายขึ้น (Predisposing cause)

2. ไวรัส–ไวรัสอย่างเดียวอาจทำให้เกิดมีไข้สูงถึง 104–107F ได้ แต่ไม่แสดงอาการภายนอกอื่น ๆ ไวรัสเหล่านี้ได้แก่ Myxovirus para–influenza 3, PPLO, IBR, Enteroviruses และ Psittacosis–lymphogranuloma venereum group อย่างไรก็ดี ไวรัสเหล่านี้ก็หาได้เป็นตัวการที่แท้จริง

3. เชื้อ Pasteurella spp. เป็นตัวการสำคัญรวมกับไวรัสทำให้เกิดอาการรุนแรงขึ้น

แม้ว่าโรคเฮโมเรยิกเซพติกซีเมียจะมีไวรัสเป็นสาเหตุร่วมด้วยแต่การรักษาด้วยยาปฏิชีวนะก็ได้ผลดี เพราะอย่างไรก็ดีสาเหตุสำคัญก็มาจากเชื้อ Pasteurella spp. นั่นเอง

I. A. Schipper, D.V.M., Dept. of Vet. Sc., North Dorkota Agricultural Callege, Fargo Biochemic Rev. 30 (2) 8–9, 1960 (Progress in Cattle and Sheep Practice p. 50–51)

การระบาดของโรค Pasteurellosis ภายหลังฉีดวัคซีน

ภายหลังฉีดวัคซีนป้องกันโรค Pasteurellosis เพียงเล็กน้อยปรากฏว่าโคเกิดโรค Pasteurellosis (เฮโมเรยิกเซพติคซีเมีย) ขึ้น ในการเกิดโรคแต่ละครั้งโคที่ไม่ได้ฉีดวัคซีนไม่เป็นโรค จากการทดลองเป็นที่พิสูจน์ได้ว่าวัคซีนเชื้อตายที่ทำให้ตกตะกอนและผสมฟอร์มาลิน (Precipitated formalinized vaccine) นั้นไม่ได้เป็นอันตรายแต่อย่างใด เคยมีสัตว์จำนวน 91 ตัว ได้รับการฉีดวัคซีนกลางแดดร้อนของเดือนสิงหาคม และปล่อยให้อยู่ในทุ่งหญ้า 3 ชั่วโมง ปรากฏว่าโค 58 ตัวในจำนวนนี้แสดงอาการโรค แต่ในอีกกลุ่มหนึ่งจำนวน 65 ตัว ให้อยู่ในร่มปรากฏว่ามีเพียงตัวเดียวแสดงอาการโรค ดังนั้นจึงพอลงความเห็นได้ว่าสัตว์เพิ่งฉีดวัคซีนนั้นควรให้อยู่ในร่มไม่กระทบความร้อนมากเกินไป และจากเหตุการณ์นี้คงเป็นข้อคิดสำหรับสัตวแพทย์ไปทำการฉีดวัคซีนกลางแดดร้อน ๆ จะได้ระมัดระวังอันตรายที่จะเกิดขึ้น–V.P. Shamatava, Veterinariya (Russia) 38 (7): 37, 1961 ใน Progess in Cattle and Sheep Practice : 175

ความคงทนของเชื้อไวรัสโรคปากและเท้าเปื่อยที่ติดบนหนังโค

ในการเก็บรักษาหนังสัตว์โดยใช้กรรมวิธีต่าง ๆ 4 วิธีด้วยกัน คือ (1) หมักด้วยเกลือ (2) แช่ใน Brine solution ซึ่งมีส่วนผสมของเกลือโซเดียมคลอไรด์ และโซเดียมไฮโปคลอไรท์ (3) ตากแห้งในที่ร่ม (4) ทาเกลือและตากในที่ร่ม หนังโคที่เก็บรักษาด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวแล้วถูกนำมาทดสอบหาเชื้อโรคปากและเท้าเปื่อยปรากฏว่าวิธีการเก็บรักษาหนังสัตว์ต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ทำลายเชื้อโรคปากและเท้าเปื่อย คือเชื้อไวรัสยังมีชีวิตอยู่ได้

หนังโคที่เป็นโรคปากและเท้าเปื่อยนำมาหมักเกลือแล้วเก็บในที่อุณหภูมิ 15 องศาเซนติเกรด เชื้อไวรัสมีชีวิตอยู่ได้ 90 วันแต่ถ้า เก็บ 4 องศาเซนติเกรด เชื้อมีชีวิตอยู่ได้ถึง 352 วัน

หนังโคที่เก็บโดยใช้ Brine solution เมื่อเก็บที่อุณหภูมิ 15 องศาเซนติเกรด มีชีวิตอยู่ได้ 4 สัปดาห์

หนังตากแห้งในร่มที่อุณหภูมิ 20 องศาเซนติเกรดและความชื้น 40 % มีชีวิตอยู่ได้ 42 วัน

หนังที่หมักเกลือไว้ 7 วัน แล้วผึ่งให้แห้งในร่มอุณหภูมิ 20 องศาเซนติเกรด เชื้อโรคปากและเท้าเปื่อยมีชีวิตอยู่ได้ 21 วัน

อย่างไรก็ดีเชื้อไวรัสอาจอยู่ได้นานกว่าที่ได้ทำการทดลองมาแล้ว การทดสอบได้กระทำจากหนังโคเป็นโรคปากและเท้าเปื่อย 33 ตัว โดยเกิดจากเชื้อไวรัส Type O และ Type C เชื้อไวรัสที่แยกได้จากหนังที่เก็บรักษาไว้นี้ เมื่อแยกได้แล้วนำมาฉีดเข้าโคทดลองปรากฏว่าทำให้เกิดโรค เชื้อที่แยกได้มีความรุนแรงอันตรายมากขึ้น Pyl และ Klenk * พบว่าถ้าเก็บเชื้อโรคปากและเท้าเปื่อยไว้ในน้ำยา 25 % โซเดียมคลอไรด์ ซึ่งมีส่วนผสมของแอลบูมินจะมีชีวิตอยู่ได้ถึง 2 ปี — Peter Gailiunas, D.V.M., and George E. Cattral, D.V.M., M.S. in A.J. Vet. Res. Vol. 28, July 1967, No. 125 : 1047–1053

ข่าวสมาคม

รายงานการประชุมคณะกรรมการสัตวแพทย
สมาคมแห่งประเทศไทย ฯ

ครั้งที่ 1/2513

วันที่ 4 มิถุนายน 2513

ณ ห้องประชุม กรมปศุสัตว์

□

รายนามกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

1.	นายจักร พิชัยรณรงค์สงคราม	นายกสมาคม ฯ
2.	พ. อ. (พิเศษ) พนัศ เกษแม่นกิจ	เลขาธิการ
3.	นายเมธี สิมะเสถียร	ผู้ช่วยเลขาธิการ
4.	พ. อ. พจน์ บียะรัตน์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
5.	นายจำลอง ภุชงค์สมุทร	ปฏิคม
6.	นายเชื้อ ว่องส่งสาร	นายทะเบียน
7.	ดร. ทิม พรรณศิริ	บรรณารักษ์
8.	นายทศพร สุทธิคำ	กรรมการกลาง
9.	นายพจน์ พุฒรังษี	กรรมการกลาง

รายนามกรรมการที่ติดราชการมิได้ร่วมประชุม

1.	ร.ต. ศิริ สุภางคเสน	อุปนายก
2.	นายละเอียด ดวงดี	เหรัญญิก
3.	ศาสตราจารย์มานิตย์ พยัฆพนันท์	ผู้ช่วยเหรัญญิก
4.	นายรำพึง ดิสสะมาน	กรรมการกลาง

5. ร.ท. ประสิทธิ์ โพธิบักษ์ กรรมการกลาง

6. ม.ร.ว. อำนวยพร เกษมสันต์ ,,

เริ่มประชุม เวลา 13.30 น.

ระเบียบวาระประชุม

1. แถลงงบดุลย์ปี 2512

นายกสมาคม ฯ ขอให้ผู้ช่วยเลขาธิการแถลงงบดุลย์ของสมาคมประปี 2512 ซึ่งผู้ช่วยเลขาธิการได้อ่านรายละเอียดของงบดุลย์ประจำปี 2512 ให้ที่ประชุมทราบในรายละเอียด (ดังที่แนบท้ายรายงานการประชุม)

สำหรับงบดุลย์ที่ผู้ช่วยเลขาธิการแถลงให้ที่ประชุมทราบ ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดทักท้วงเป็นอันว่าที่ประชุมรับรองงบดุลย์

นายก ฯ ได้แจ้งให้ที่ประชุมได้ทราบว่า Dr. ROSS Cockrill ได้มอบเงินจำนวน 400 บาทสมทบทุน ดร. อาร์. พี. โจน. ขอให้เจ้าหน้าที่สมาคม ฯ ได้รับไปดำเนินการต่อไปให้ด้วย

นายเชื้อ ว่องส่งสาร ได้แจ้งให้ที่ประชุมได้ทราบว่าสำหรับงบดุลย์ที่แถลงมานั้น จะเห็นได้ว่าการจัดทำวารสาร "สัตวแพทย์สาร" ของสมาคมที่ ดร.ทิม พรรณศิริ เป็นบรรณาธิการนั้น มีเงินรายได้จากค่าโฆษณาพอเพียงที่จะใช้ดำเนินการได้อย่างพอเพียง ไม่จำเป็นต้องใช้เงินของสมาคม

สำหรับค่าโฆษณานั้นผู้ช่วยเลขาธิการได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าขณะนี้ยังมีเงินค้างอยู่ที่ ม. ร. ว. อำนวยพร เกษมสันต์ อีกจำนวนหนึ่งซึ่งยังไม่ได้จัดส่งให้สมาคม และได้เร่งรัดมาหลายครั้งแล้วก็ยังมิได้รับมอบจาก ม. ร. ว. อำนวยพร ฯ

นายเชื้อ ว่องส่งสาร นายทะเบียนรับว่าจะไปติดตามทวงเงินดังกล่าวให้สมาคม ฯ ต่อไป

นายทิม พรรณศิริ ได้เสนอให้ที่ประชุมทราบว่าได้มีสมาชิกหลายท่านค้างเงินค่าสมาชิกเป็นเวลา 4 ปีแล้ว เมื่อติดตามทวงก็ไม่ยอมจ่ายจะให้ยังคงเป็นสมาชิกหรือให้ตัดออกจากสมาชิกไปเลย

ที่ประชุมเห็นควรให้ยืดระยะเวลาอีก 1 ปี คือเป็น 5 ปี ถ้าค้างเกิน 5 ปี และติดตามทวงแล้วไม่ยอมจ่ายก็ให้ตัดออกจากการเป็นสมาชิกได้

2. การกำหนดการประชุมใหม่

ผู้ช่วยเลขาธิการ ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่าในปี 2512 สมาคมมิได้จัดมีการประชุมใหญ่ และปีนี้เป็นปีที่สอง จึงเห็นสมควรให้จัดให้มีการประชุมใหญ่ขึ้น เพื่อให้มีการเลือกตั้งกรรมการใหม่ เพราะตามระเบียบของสมาคมฯจะต้องมีการเลือกตั้งกรรมการทุกปี

พ.อ.พจน์ ปิยะรัตน์ ผู้ช่วยเหรัญญิก เสนอว่าคณะกรรมการสมาคมฯควรจะมีอายุคราวละ 2 ปี เพราะปีเดียวยังไม่มีโอกาศได้ทำงาน

ที่ประชุมเห็นว่าการแก้ไขเรื่องนี้จะต้องนำเสนอเข้าที่ประชุมใหญ่ และเห็นสมควรกำหนดให้มีการประชุมใหญ่ของสมาคมฯ ในวันศุกร์ที่ 17 กรกฎาคม 2513 เวลา 13.30 น. ณ กรมปศุสัตว์

3. การรับสมาชิกใหม่

ผู้ช่วยเลขาธิการได้แจ้งให้ที่ประชุมได้ทราบว่า ในปี 2512 ได้มีสมาชิกใหม่ขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกสัตวแพทยสมาคมรวม 16 ท่าน คือ

1. นายวิเศษ ประเสริฐ
2. นางเสริม อากาศฤกษ์
3. นายประโชติ จันสกุล
4. นายบรรเทิง เทพยสุวรรณ
5. นายวิชัย รัตนศิริ
6. นายอดิศักดิ์ ศักดิ์สิทธิ์วิวัฒนา
7. นายประพันธ์ เกษสังข์
8. น.ส. นิตย์ คำอุไร
9. นายระบิล รัตนพานี

10. นายพยัตรา ตันติริยกร
11. นายณรงค์ศักดิ์ ชัยบุตร
12. นางประภา ลอยเพชร
13. นายนิสิต ตั้งตระการพงศ์
14. นายสุวิทย์ ผลลาภ
15. นายเทอดพล เทศประทีป
16. นายมานพ ม่วงใหญ่

ซึ่งได้ตรวจดูใบสมัครของแต่ละท่านแล้ว เห็นว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะเป็นสมาชิกของสมาคมฯ ได้

ที่ประชุมลงมติให้รับผู้สมัครทั้ง 16 ท่านเป็นสมาชิกของสมาคมฯ

4. บรรณาธิการสัตวแพทยสารขอลาออก

ผู้ช่วยเลขาธิการได้แจ้งให้ที่ประชุมได้ทราบว่า ดร. ทิม พรรณศิริ ได้ทำหนังสือถึงนายกสมาคมฯ ขอลาออกจากบรรณาธิการสัตวแพทยสาร เพื่อสมาคมฯ จะได้พิจารณาบุคคลที่เหมาะสมเข้ามาปรับปรุงกิจกาจของสัตวแพทยสารให้ดีขึ้น ประกอบกับ ดร. ทิม พรรณศิริ มีภาระทางราชการและทางสมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่อยู่เป็นอันมาก นายกสมาคมฯ จึงมีบันทึกให้นำเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาแต่งตั้งให้ผู้รับผิดชอบต่อไป

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรแต่งตั้งให้คุณสมาน พิพิธกุล ซึ่งเป็นผู้ช่วยบรรณาธิการเดิมเป็นผู้ที่รู้งานทางด้านนี้บ้างแล้ว ให้เป็นบรรณาธิการแทน โดย ดร. ทิม พรรณศิริ รับจะช่วยดำเนินการเรื่องจัดทำวารสารต่อไปด้วย

5. การลาออกจากสมาคมสัตวแพทย์โลก

นายกสมาคมได้เสนอที่ประชุมว่าปัจจุบันสมาคมฯ ต้องเสียเงินค่าบำรุงเป็นสมาชิกสมาคมสัตวแพทย์โลกเป็นประจำ แต่ผลที่ได้รับไม่มีอะไรเลย จึงเห็นควรลาออกจากสมาคมสัตวแพทย์โลก เพื่อเป็นการสงวนเงินรายได้ของสมาคมไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นที่ดีกว่า

ที่ประชุมเห็นชอบด้วยในการลาออกจากสมาคมสัตวแพทย์โลก

6. การประชุมทางวิชาการ

พ.อ. (พิเศษ) พนัศ เกษแม่นกิจ เสนอว่าสมาคมฯ น่าจะได้จัดการประชุมทางวิชาการบ้างเป็นบางครั้งบางคราว และไม่จำเป็นจะต้องจัดการประชุมขนาดใหญ่ทำในหมู่สมาชิกก็พอ ซึ่งจะเป็นประโยชน์มาก

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นดีด้วยตามเสนอ และจะได้พิจารณาดำเนินการต่อไป เมื่อมีโอกาส

7. การเก็บเงินสมาชิก

ดร. ทิม พรรณศิริ เสนอให้ที่ประชุมทราบว่าในปี 2512 สมาคมฯ ได้เก็บเงินค่าสมาชิกและค่ารับวารสารรวมทั้งสิ้น 7,242 บาท ซึ่งการเก็บเงินค่าสมาชิกควรจะเป็นหน้าที่ของเหรัญญิก เท่าที่ต้องออกไปเก็บก็เพราะเกรงว่าสมาคมฯ จะไม่มีเงินค่าทำวารสารสัตวแพทยสาร หากทางเหรัญญิกจะช่วยดำเนินการเก็บให้ได้ก็จะเป็นการดี เพราะขณะนี้ สมาคมก็มีผู้ช่วยเหรัญญิกถึง 2 คน ทั้งทางทหารและคณะสัตวแพทย์

พ.อ. พจน์ บียะรัตน์ แจ้งว่าที่ไม่ได้เก็บให้ก็เพราะมีเรื่องต่อว่าเก็บไปแล้วก็ไม่เห็นมีใบเสร็จให้เป็นหลักฐาน จึงใคร่ขอให้เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์ไปเก็บเองโดยตรงจะสะดวกกว่า

ที่ประชุมตกลงให้เจ้าหน้าที่ของสมาคมออกไปเก็บเงินค่าสมาชิกเอง โดยขอให้ พ.อ. พจน์ บียะรัตน์ ได้ช่วยเหลือติดต่อในการเก็บให้ด้วย

การจ้างเจ้าหน้าที่ของสมาคม ฯ

ดร. ทิม พรรณศิริ เสนอว่าขณะนี้การดำเนินงานของสมาคมเป็นการฝากงานให้กับเจ้าหน้าที่ของกองอาหารสัตว์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของกองก็มีภาระการปฏิบัติงานทางราชการประจำอยู่แล้ว การเร่งรัดงานสมาคมฯ ให้ดำเนินไปได้ดี จึงทำได้ยากแต่เมื่อคิดถึงเงินค่าสมณาคุณและค่ารางวัลเจ้าหน้าที่ของสมาคมฯ ในงบดุลย์ปี 2512 แล้ว

จะพบว่าเงินค่าสมณาคุณและค่ารางวัลเจ้าหน้าที่ที่จ่ายไปในปี 2512 เป็นเงินถึง 5,740 บาท ซึ่งถ้ารวม–กับเงินค่าเปอร์เซนต์โฆษณา 20 เปอร์เซนต์ของค่าโฆษณา ซึ่งเป็นเงินทั้งสิ้น 9,740 บาท ซึ่งเงินจำนวนนี้พอที่จะจ้างเจ้าหน้าที่ของสมาคมฯ มาดำเนินการเองในอัตราเดือนละ 500–600 บาท

ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วเห็นด้วยตามที่ ดร. ทิม พรรณศิริ เสนอและเห็นให้ควรจ้างในอัตราเดือนละ 600 บาท โดยให้เจ้าหน้าที่ของสมาคมได้มีสำนักงานที่ตึกชั้นล่าง กองวัคซิน เซรั่ม ร่วมกับสมาคมส่งเสริมการเลี้ยงไก่ฯ และสมาคมผู้บำรุงพันธุ์สุกรแห่งชาติ

ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องอื่น ๆ อีกจนถึงเวลา 14.35 น. ถึงเลิกประชุม

รายชื่อและที่อยู่สมาชิกวิสามัญ

□ □ □

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
1	นายเกริกฤทธิ์ วงศาโรจน์	ส.อ. อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี
2	นายกำธร ดาวเศรษฐ	สัตวแพทย์ประจำจังหวัดปราจีนบุรี
3	นายก้าน อุ่นภาภรณ์	แผนกสัตวแพทย์จังหวัดปราจีนบุรี
4	นายกวี วีรกิจพานิช	ส.อ. ท่าเรือ จ.พระนครศรีอยุธยา
5	นายกมล คณฑีวงค์	ส.อ. บางเขน จ.พระนคร
6	นายขจร เฉลิมลาภ	—
7	นายเขื่อน สืบเหล่า	—
8	นายแคล้ว ทองหุ่น	ด่านตรวจสัตว์ห้วยยาง จ.ประจวบคีรีขันธ์
9	นายเจือ ภิญญรัตน์	ส.อ. ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี
10	นายจันทร์ จรรยากุล	ส.อ. พิมาย จ.นครราชสีมา
11	นายจินดา ภูลวรรณ	ผู้ช่วย ส.จ. จ.กาฬสินธุ์
12	นายจำรูญ ยังเทียน	ก.ส.ร.
13	นายจิตติ เทพรัตน์	ส.อ. เมือง จ.เชียงใหม่
14	นายจำนรร ชูอำนาจ	ส.อ. โคกสำโรง จ.ลพบุรี
15	นายจรัส พรหมพันธ์	ส.อ. สำโรงทาบ จ.สุรินทร์
16	นายเจริญ บุญบุตร์	—
17	นายจรัล กู้วัฒนะ	—
18	นายเจตน์ ไม้พุ่ม	—
19	นายเจิม สุขะตงคะ	—
20	นายจำรัส เทียมพล	—

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
21	นายจีระ กลีนพิบูลย์	—
22	นายจำนงค์ ดารารักษ์	ส.อ. ยะโสธร จ.อุบลราชธานี
23	นายฉาย พุทธเทศ	—
24	นายฉลอด จูฑะพันธ์	ส.อ. มีนบุรี จ.พระนคร
25	นายชั้น ทับแสง	—
26	นายชัช ไทรทอง	แผนกสัตวแพทย์จังหวัด จ.ตาก
27	นายชัยวัฒน์ อิ่มทรัพย์	ส.อ. โพธาราม จ.ราชบุรี
28	นายชาติ ลัดดาหอม	ส.อ. พร้าว จ.เชียงใหม่
29	นายชน หวังนิยิง	—
30	นายชนันท์ ชะเอมเทศ	—
31	นายเชื้อ ทิพโกมล	—
32	นายชื้น เกตุมาโร	—
33	นายชิน คำทอง	—
34	นายชมเอี้ยง มณีพงษ์	—
35	นายณรงค์ จาฏามระ	—
36	จ.ส.อ. ดิเรก เยื้อนแย้ม	กรมการสัตว์ทหารบก
37	นายแดง ชำนิกล้า	—
38	นายเติม กวางทอง	ผู้ช่วย ส.อ. สมุทรปราการ
39	นายต่วน จันณรงค์	—
40	นายถนัด ภู่ระยับ	ผู้ช่วยสัตวแพทย์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
41	นายถาวร ศรีบุญลือ	ผู้ช่วย ส.จ. จ.ศรีสะเกษ
42	นายถวิล ยุราวรรณ	ส.อ. โพธิ์ทะเล จ.พิจิตร
43	นายทิม หวังดี	ส.อ. บางบ่อ จ.สมุทรปราการ
44	นายทวีศักดิ์ ท้วมประถม	—

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
45	ร.อ. ทองเพชร์ ทองพิทักษ์	63 ถนนดอยสะเก็ดใหม่ ต.วังเกษ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
46	นายทองพูน เจ้ามาตย์	—
47	นายทองใบ วงค์วาณิช	—
48	นายเทียบ กลฉนเอี่ยม	—
49	นายทอง ตราชู	—
50	นายทรงยุทธ พูลพิพัฒนาการ	ส.อ. สูงเนิน จ.นครราชสีมา
51	นายเทียน ไตรธรรม	—
52	นายทองสุก ทิมศิริกุล	—
53	นายนิกร วงค์วานิช	ส.อ. สวรรคโลก จ.สุโขทัย
54	นายนิพัธ บุญนาค	เทศบาลเมืองตรัง จังหวัดตรัง
55	นายหนู เขตต์สมุทร	—
56	นายหนู ดวงงาม	—
57	นายนิติ สันติสวัสดิ์	—
58	นายบัณฑิตย์ ลำยอง	—
59	นายบุญส่ง หว่างเพียร	ส.อ. ลำลูกกา จ.ปทุมธานี
60	นายบุญลือ โสภาพงค์	—
61	นายบุญเลี่ยม รัตนวงค์	—
62	นายบัญญัติ ทั่งหิรัญ	—
63	นายบวร จุลรัตน์	—
64	นายบรรลือ ภุชงคกุล	—
65	นายบุญสม ทัพวงศ์	—
66	นายบุญจันทร์ ไชยาคำ	—
67	นายบุญล้อม กุมรัมย์	—

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
68	นายบำรุง ศิริสร้อย	—
69	นายบุญมา กิ่งสุวรรณ	—
70	นายประยุทธ ศรีรส	ส.อ. กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ
71	นายประยูร รื่นสราญ	ส.อ. ชาณุมาน จ.อุบลราชธานี
72	นายประจักษ์ เมฆกระจาย	เหนือ ร.ร.วัดท่าง้ว ต.ท่าง้ว อ.บรรพตพิศัย จ.นครสวรรค์
73	นายประเยี่ยม คุ้นอินทาร์	ก.ว.ช. ปากช่อง
74	นายประดิษฐ์ เจริญพร	ส.อ. อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี
75	นายประสิทธิ์ วิเศษชลหาร	ผู้ช่วย สจ. จ.ลพบุรี
76	นายปราโมทย์ โชโตชนะ	—
77	นายบัญญา ฉิมพลีวัฒน์	เทศบาลเมืองหาดใหญ่ จ.สงขลา
78	นายประสาท โชติสุต	—
79	นายประเวศ ชูนามัย	—
80	นายปรีดี วรสาร	ส.อ. ท่าบ่อ จ.หนองคาย
81	นายปรีชา เกิดศรี	—
82	นายประจวบ เพลินหัด	—
83	นายประวิทย์ ทองศุกผล	—
84	นายประมาณ ทรัพย์พันแสน	—
85	นายประพันธ์ ไพริน	หน่วยควบคุมโครงการ กรมปศุสัตว์
86	นายประเสริฐ หาญชนะ	ส.อ. พระพุทธบาท จ.สระบุรี
87	นายประณต พลชาติ	ส.จ. ธนบุรี —
88	นายปลด เดชอนันต์	ส.จ. ร้อยเอ็ด
89	นายประโชติ จั่นสกุล	—

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
90	นายประเสริฐ สุวรรณพินิจ	667/2 ถนนอิสสระภาพ อ.บางกอกน้อย จ.ธนบุรี
91	นายผ่อนเพียร เทพหัสดินทร์ฯ	ส.จ. สมุทรสาคร
92	นายผดุง เวทยานุกูล	ส.อ. ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี
93	นายแผ้ว ช่วงอรุณ	สัตวแพทย์เทศบาลนครกรุงเทพฯ ร.ง. ฆ่าสัตว์พระโขนง
94	นายเผื่อน เสริมนธา	—
95	นายผิน กฤษณยุทธ	ส.อ. เชียงคำ จ.เชียงราย
96	นายเพทาย ชาติบุญเกิด	แผนกสัตวแพทย์จังหวัด ลพบุรี
97	นายพิชัย จตุพร	ส.อ. ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด
98	นายพนัส พงษ์เสรี	—
99	นายพานิช ยอดอุส่าห์	ส.อ. เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี
100	นายพันทิพย์ วานิชกุล	—
101	นายพร พันธ์วงศ์	—
102	นายเพิ่ม ยิ่งรุ่งโรจน์	—
103	นายพูน สุขพลับพลา	—
104	นายเพียรชัย ผลศักดิ์	—
105	นายพริ้ม ไข่มุก	ส.อ. เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
106	นายฟุ้ง รุ่งเรือง	ส.จ. น่าน
107	นายมนตรี อุปถัมภ์	ส.อ. ท่าวุ้ง จ.ลพบุรี
108	นายมานิตย์ ชธะสุนทร	ส.อ. บ้านนา จ.นครนายก
109	นายแม้น แตงจันทึก	ก.ว.ช. ปากช่อง
110	นายมานัส พุกบุญมี	—
111	นายมโนมัย มัลลิกมาจย์	—

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
112	นายมานิตย์ ม่วงมณี	ส.อ. น้ำปาด จ.อุตรดิตถ์
113	นายมนัส ตะกรุดทอง	สถานีอนามัยชั้น 1 อ.เสนา จ.อยุธยา
114	นายมนต์ชัย ลิ้มพัฒนะกุล	28/6 ถนนวิวิธสุรการ อ.มุกดาหาร จ.นครพนม
115	นายเยี่ยม จารุปาณฑุ	ก.ค.ร. (หน่วย 4) (48 ถนนอินทภาษา อ.พนัสนิคมชลบุรี)
116	นายยุวัลย์ สเลลานนท์	ส.อ. บ้กธงชัย จ. นครราชสีมา
117	นายยศ มีทองหลาก	—
118	นายยุทธ เวชชัย	—
119	นายเรือง สืบสายพันธ์	ส.อ. แสวงหา จ.อ่างทอง
120	นายแรม จิตต์ฤกษ์	—
121	นายเหรียญชัย สมพงษ์	—
122	นายละออ เปรมปรีชา	ส.อ. เมืองหนองคาย จ.หนองคาย
123	นายเหลือง จันทร์โสดา	—
124	นายวัลลภ บุญลาก	—
125	นายวงค์ ศรีสวัสดิ์	สัตวแพทย์เทศบาลนครกรุงเทพ ฯ ร.ง.ฆ่าสัตว์ พระโขนง
126	นายวิชัย แสงช่วงโชติ	—
127	นายวีระ ชนะปลื้ม	—
128	นายวิจิต แสงช่วงโชติ	—
129	นายวิชัย สมใจ	—
130	นายวิชิต สกุณะสิงห์	—
131	นายวิบูลย์ แก้วประพาพ	—
132	นายวิเทพ กุลฑลจินดา	—
133	นายวีระชัย ธีรางสุ	ผ่าน ส.จ. จ.นครพนม

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
134	นายไว โพธิบัติ	จ. พิจิตร
135	นายเวียง บริพันธ์	ผ่าน ส.จ. ตรัง
136	นายวิโรจน์ กุศลวุฒิ	ผู้ช่วยสัตวแพทย์จังหวัด นครนายก
137	นายวิชัย รัตนศิริ	ธนาคารกรุงไทยจำกัด สาขาหนองคาย
138	นายศิริ เคนวิเศษ	ส.อ. จตุรพักตร์พิมาน จ.ร้อยเอ็ด
139	นายศุภชัย สรรพรชัยพงษ์	ส.อ. วัดสิงห์ จ.ชัยนาท
140	นายศิริพงษ์ พานชวบุษย์	ก.ว.ซ. ปากช่อง
141	นายศิริ โพธิเอม	—
142	ร.อ. ศักดิ์ บัญญาภรณ์	75/3 กส.ทบ.
143	นายศิลป เปรมฤทัย	ส.อ. บำเหน็จณรงค์ จ.ชัยภูมิ
144	นายศิริ พันธ์เสือ	ผู้ช่วย ส.จ. จ.อุทัยธานี
145	นายสมชาย หิรัญรัศมี	—
146	นายสนิท ศุภวงค์	นายอำเภอครสาร จ. ชัยภูมิ (29/2 ซอยอินทิมา 7 ลาดพร้าว)
147	นายสว่าง เมฆินทะ	—
148	นายสุชาย วนะภูติ	ส.อ. บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา
149	นายเสน่ห์ พึ่กฟูม	ส.อ. หนองฉาง จ.อุทัยธานี
150	นายสัมฤทธิ์ ปาตินนท์	ผู้ช่วย ส.จ. จ.ระยอง
151	นายสุนทร คงพิรุณ	—
152	นายสุดจิตร์ บุญล้อม	—
153	นายเสรี นวรัตน์	—
154	นายสมมติ เพชรรุ่ง	—
155	นายสันทัด ทัพศาสตร์	ส.อ. พนมทวน จ.กาญจนบุรี
156	นายสวัสดิ์ ศรรักษ์	ส.อ. ชุมพวง จ.นครราชสีมา

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
157	นายโสภณ อุณานันท์	ส.อ. นครไทย จ.พิษณุโลก
158	นายสงวน กฤษณธรณิศ	ผู้ช่วย ส.จ. จ.ชลบุรี
159	นายสงัด กลิ่นเกษร	—
160	นายสมบูรณ์ วัฒนวิทย์กิจ	ส.อ. หนองขาหย่าง จ.อุทัยธานี
161	นายสม คำมณี	ส.อ. โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม
162	นายสุกิจ พัวโสภิต	ด่านตรวจสัตว์ชะอำ จ.เพชรบุรี
163	นายเสนาะ สุขะวงค์	25/5 หมู่ 3 ต.บางไผ่ อ.ภาษีเจริญ จ.ธนบุรี
164	นายสมจินต์ บุญมงคล	—
165	นายเสงี่ยม เพชรสุมุทร	ส.อ. บางละมุง ชลบุรี
166	นายสอิ้ง พั่งสูงเนิน	ส.อ. ท่าสองยาง จ.ตาก
167	นายสมศักดิ์ มกรเสน	เทศบาลนครกรุงเทพฯ
168	นายเสน่ห์ สันตธีรกุล	ส.อ. ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา
169	นายสมัคร ย่อมเยาว์	ส.อ. จักราช จ.นครราชสีมา
170	นายเสมอ ควรสมาน	ส.อ. แก่งคอย จ.สระบุรี
171	นายสุรชาติ สีพร	—
172	นายแสง ไชยนันท์	—
173	นายเสรี อาจสาลี	64 ซอย 45 หมู่บ้านเศษฐกิจ ธนบุรี
174	นายสนม วสนาท	—
175	นายสุทิน ชมกลิ่น	—
176	นายสมจิตร สมัครการ	—
177	นายสำเภา สาภิมล	—
178	นายสังเวียน แตงรัตนา	—
179	นายสัมการ จูอ่อง	—
180	นายสิน ชำนิกำจร	—

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
181	นายสุวรรณ ผลอุดม	—
182	นายสุวิทย์ พลชัย	—
183	นายสุเทพ มินปรานี	—
184	นายสุนทร ดาระสวัสดิ์	ส.อ. พนัสนิคม จ.ชลบุรี
185	นายสงบ โปร่งจิตต์	—
186	นายเสนอ จันทร์แสง	ก.ส.ส.
187	นายสมชัย รัตนกุล	ส.อ. บางสะพาน จ.ประจวบคีรีขันธ์
188	นายสังเวียง เจริญผล	—
189	นายสมศักดิ์ หนูแก้ว	—
190	นายสมฤทธิ์ ฤทธี	—
191	นายสวัสดิ์ ทองเผือก	—
192	นายสุเทพ กระจาย	—
193	นายสว่าง จิตต์ไพบูลย์	—
194	นายสง่า พิพัฒน์สำราญ	—
195	นายเสน่ห์ มังคังสง่า	—
196	ร.ต.สุทธิลักษณ์ วงษ์สิงห์	ส.อ. บ้านหมี จ.ลพบุรี
197	นายสง่า พระชนีย์	—
198	นายโสภา อุทรา	—
199	นายแสน ภาคสุโพธิ์	—
200	นายสวย บัวภา	—
201	นายเสงี่ยม ทัพเพชร์	—
202	นายสุทธิ์ ธนสิทธิ์	ผ่าน ส.จ. อุดรธานี
203	นายสุริยัน เวียงคำ	ส.อ. โนนสัง จ.อุดรธานี

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
204	นายสุพงษ์ นิโลบล	674/1 ถนนลำปาง ห้างฉัตร ต.เวียงเหนือ จ.ลำปาง
205	นายโสภณ พันธุโฆสิต	—
206	นายสาโรจน์ มหาพันธ์	ผู้ช่วย ส.จ. จ.พังงา
207	นายสุบรรณ กาญจนสิน	ส.อ. ด่านซ้าย จ.เลย
208	นายสมศักดิ์ เสาวดี	ส.อ. บางละมุง จ.ชลบุรี
209	นายสุเมธ บุญพานิช	—
210	นายสงัด เวชชรังษี	ผู้ช่วย ส.จ. นครศรีธรรมราช จ.นครศรีธรรมราช
211	นายสำเริง รุกขชาติ	สัตวแพทย์อำเภอแม่ใจ จ.เชียงราย
212	นายหวน บุญมา	67 ในคลองบางกรวย ต. บางไผ่ อ. เมือง จ.นนทบุรี
213	นายอุทัย สาระจูฑะ	ส.อ. พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี
214	นายอุทัย ดิษฐอำนาจ	—
215	นายอารี ฤทธิณธงค์	—
216	นายเอื้อเฟื้อ วราห์สิน	สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ลำพญากลาง จ.นครราชสีมา
217	นายอาญัติ นาวิมทรานนท์	—
218	นายเอก หอมวงษ์	—
219	นายอ้อน ยอดคุณ	—
220	นายอำนาจ หาญณรงค์	—
221	นายอิง จันทะพันธ์	—
222	นายอนันต์ สุวรรณพฤกษ์	
223	ส.ต.อ. อนุสรณ์ เตชะสุข	

อันดับ	ชื่อ	ที่อยู่
224	นายอนุกูล ดาวกระจ่าง	ส.อ. ศรีขรภูมิ จ.สุรินทร์
225	นายอำพล สุวัฒนพันธ์	ส.อ. บรบือ จ.มหาสารคาม

หมายเหตุ:— สมาชิกวิสามัญที่ชื่อ นามสกุล และที่อยู่ผิด หรือ ไม่มีชื่อในรายชื่อสมาชิก โปรดแจ้งให้สัตวแพทยสมาคมทราบ

— สมาชิกวิสามัญ ที่เว้นช่องที่อยู่ไว้แสดงว่าไม่ทราบที่อยู่ ซึ่งเป็นความบกพร่องในการทำทะเบียนสมาชิก จึงขอความร่วมมือให้แจ้งที่อยู่ใหม่ด้วยจะขอบคุณมาก.

ข้อบังคับ

สัตวแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พ.ศ. 2502

□

หมวด 1

ข้อความทั่วไป

ข้อ 1. สมาคมนี้ให้ชื่อว่า "สัตวแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ใช้อักษรย่อว่า "ส.พ.ท." เรียกตามภาษาอังกฤษว่า "The Thai Veterinary Medical Association" ใช้อักษรย่อว่า "T.V.M.A."

เครื่องหมายของสมาคมเป็นรูปงูสีเขียว 2 ตัว พันเข็มสีแดง มีบึกสีทอง มีอักษร "ส" สีน้ำเงินหม่นอยู่กลางเครื่องหมายนี้ ให้คณะกรรมการอำนวยการสมาคมดำเนินการจัดทำเพื่อจำหน่ายแก่สมาชิก และเพื่อเป็นตราประทับบนเอกสารทุกชนิดของสมาคม ส่วนรูปกรอบนั้นให้คณะกรรมการอำนวยการพิจารณาเลือกด้วยความเห็นชอบของสมาชิกส่วนมาก

ข้อ 2. สำนักงานของสมาคมตั้งอยู่ที่กรมปศุสัตว์ ถนนพญาไท จังหวัดพระนคร

หมวด 2

วัตถุประสงค์

ข้อ 3. สัตวแพทยสมาคมแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์คือ

(1) เพื่อส่งเสริมอาชีพสัตวแพทย์ของประเทศไทยให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น

(2) เพื่อส่งเสริมความสามัคคีแลกเปลี่ยน และเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ของสมาคมนี้ ไม่มีการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

หมวด 3
คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นสมาชิกและประเภทสมาชิก

ข้อ 4 สมาชิกของสมาคมนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

(1) สมาชิกสามัญ ได้แก่บุคคลที่สำเร็จวิชาสัตวแพทย์ชั้นสูง (คือผู้ที่ได้ปริญญาและผู้ที่ได้ประกาศณียบัตร ก่อนคณะสัตวแพทย์ได้เปิดการสอนวิชาสัตวแพทย์ชั้นปริญญาขึ้น) หรือสัตวแพทย์ที่ได้เลื่อนวิทยะฐานะเป็นข้าราชการสัญญาบัตร หรือ ข้าราชการที่เป็นสัตวแพทย์ ตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไป หรือพนักงานเทศบาลที่เป็นสัตวแพทย์ เทียบเท่าชั้นตรีขึ้นไป

(2) สมาชิกวิสามัญ ได้แก่นิสิตสัตวแพทย์นักเรียนสัตวแพทย์ ทั้งทหารและพลเรือน หรือผู้ที่ได้รับประกาศณียบัตรสัตวแพทย์ และรับราชการต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือชั้นตรี

(3) สมาชิกกิติมศักดิ์ คือบุคคลที่คณะกรรมการอำนวยการของสมาคมเห็นสมควรเป็นเอกฉันท์เชิญมาเป็นผู้อุปถัมภ์หรือเป็นเกียรติแก่สมาคม

หมวดที่ 4
การเข้าเป็นสมาชิก

ข้อ 5 ผู้ประสงค์จะเป็นสมาชิก ให้ทำคำขอสมัครตามแบบที่สัตวแพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ได้กำหนดไว้ยื่นต่อเลขาธิการโดยมีสมาชิกของสมาคมรับรอง 1 นาย แล้วให้เลขาธิการประกาศนาม ที่อยู่และอาชีพของผู้สมัครไว้ ณ สำนักงานสมาคมไม่น้อยกว่า 15 วัน ก่อนนำเสนอคณะกรรมการอำนวยการ เมื่อครบกำหนดแล้วให้นำเสนอคณะกรรมการอำนวยการพิจารณา และเมื่อคณะกรรมการอำนวยการได้ลงมติรับผู้ใดเข้าเป็นสมาชิก ให้เลขาธิการแจ้งให้ผู้นั้นทราบเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมด้วยสมุดข้อบังคับ 1 เล่ม เมื่อผู้สมัครได้ทราบ ต้องนำค่าบำรุงมาชำระภายใน 1 เดือน พร้อมทั้งเงินค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งต้องเสียตามประเภทสมาชิกดังนี้

ก. สมาชิกสามัญ คนละ 30 บาท

ข. สมาชิกวิสามัญ คนละ 15 บาท

สมาชิกวิสามัญ ที่มีสิทธิที่จะเปลี่ยนเป็นสมาชิกสามัญ ต้องนำเงินค่าเปลี่ยนประเภทสมาชิกมาเพิ่มอีก 15 บาท ซึ่งเลขาธิการจะแจ้งให้ทราบ และนับแต่เปลี่ยนประเภทสมาชิกแล้วนั้น ให้มีสิทธิและหน้าที่ดังเช่นสมาชิกสามัญทุกประการ

หมวด 5

สิทธิของสมาชิก

ข้อ 6. สมาชิกมีสิทธิคือ

(1) สมาชิกมีสิทธิประดับเครื่องหมายของสมาคม ซึ่งสมาคมเป็นผู้จำหน่ายให้

(2) สมาชิกย่อมเสมอภาคในอันที่จะได้รับอุปกรณ์จากสมาคม ในพฤติการณ์ปกติ

(3) สมาชิกมีสิทธิที่จะพาหรือเชิญบุคคลภายนอกเข้ามายังสมาคม หรือสถานที่ตั้งของสมาคมได้คราวหนึ่งไม่เกิน 2 คน โดยลงนามในสมุดเยี่ยมและสมาชิกผู้พามานั้นจะต้องลงนามรับรองด้วย ถ้าเกิดการใด ๆ ไม่สมควรขึ้น หรือจะต้องเสียทรัพย์สินของสมาคมแล้ว สมาชิกผู้พามานั้นต้องรับผิดชอบทั้งสิ้น

(4) สมาชิกจะเสนอความเห็นใด ๆ ซึ่งเกี่ยวเนื่องในกิจการของสมาคมยื่นต่อคณะกรรมการอำนวยการ เพื่อความก้าวหน้าของสมาคมย่อมทำได้การเสนอนั้นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร มีสมาชิกรับรอง 2 นาย ยื่นต่อเลขาธิการสมาคม

(5) สมาชิกสามัญเท่านั้นมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนได้ คนละ 1 คะแนนในญัตติหนึ่ง ๆ และมีสิทธิที่จะเป็นกรรมการบริหารกิจการของสมาคม

(6) สมาชิกมีสิทธิขอดูหลักฐาน หรือไต่ถามในเรื่องเกี่ยวกับกิจการของสมาคมได้ในเวลาอันควรหรือในที่ประชุมใหญ่

หมวด 6

ค่าบำรุง

ข้อ 7. สมาชิกสามัญเสียค่าบำรุงปีละ 25 บาท สมาชิกวิสามัญเสียค่าบำรุงปีละ 15 บาท สมาชิกตลอดชีพเสียค่าบำรุงรวดเดียว 300 บาท เว้นแต่สมาชิกกิติมศักดิ์ไม่ต้องเสียค่าบำรุง เงินจำนวนนี้เป็นสิทธิของสมาคมสมาชิกจะเรียกคืนไม่ได้

หมวด 7

การขาดจากสมาชิกภาพ

ข้อ 8. สมาชิกภาพขาดลงเมื่อ

(1) ประพฤติให้เสื่อมเสียความนิยม ในวิชาชีพ หรือการใด ๆ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแห่งสมาคมนี้ และคณะกรรมการอำนวยการพิจารณาลงมติเห็นสมควรให้ออก

(2) ลาออกโดยชำระหนี้สินแก่สมาคมเรียบร้อยแล้ว

(3) มรณะ

ข้อ 9. ให้นายทะเบียนจำหน่ายชื่อผู้ขาดสมาชิกภาพตามข้อ 8 ออกเสียจากทะเบียนและให้ประกาศนามผู้นั้นไว้ ณ สำนักงานของสมาคม เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 15 วัน

หมวด 8

คณะกรรมการอำนวยการ

ข้อ 10. คณะกรรมการอำนวยการของสมาคมมี 15 นาย คณะกรรมการอำนวยการของสมาคมนี้ให้เลือกจากสมาชิกสามัญ

ข้อ 11. ให้คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่อำนวยการของสมาคม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสมาคม ตลอดจนการออกระเบียบข้อบังคับวิธีปฏิบัติและบทมารยาทเพื่อดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ของสมาคมด้วยความไว้วางใจของที่ประชุมใหญ่ และคณะกรรมการอำนวยการนี้ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ คือ

นายก 1	ปฏิคม 1
อุปนายก 1	นายทะเบียน 1
เลขาธิการ 1	บรรณารักษ์ 1
เหรัญญิก 1	กรรมการ 8

ข้อ 12. ให้นายกสมาคม เป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง

ข้อ 13. ให้คณะกรรมการอำนวยการ มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินการของสมาคมได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ 14. นายกสมาคมมีหน้าที่เป็นประมุข ในการพิจารณากิจการของสมาคมให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ เป็นประธานในที่ประชุม มีหน้าที่ทำการติดต่อกับรัฐบาล องค์การต่าง ๆ หรือบุคคลทั่วไปเพื่อประโยชน์ของสมาคม และมีอำนาจจ่ายเงินเพื่อดำเนินกิจการของสมาคม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการอำนวยการ

ข้อ 15. อุปนายก มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายกสมาคมในกิจการต่าง ๆ และทำหน้าที่แทนนายกสมาคมในขณะที่นายกสมาคมไม่อยู่

ข้อ 16. เลขาธิการ มีหน้าที่ดังนี้

(1) รับผิดชอบให้กิจการทั้งปวงดำเนินไปตามข้อบังคับ และระเบียบของสมาคม

(2) เป็นเจ้าหน้าที่โต้ตอบหนังสือของสมาคมและติดต่อกับสมาชิก และบุคคลภายนอกในกิจการทั่วไป

(3) เป็นเลขาธิการในที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการ

(4) จัดการประชุมประจำเดือน และเสนอรายงานกิจการของสมาคมต่อที่ประชุมใหญ่ประจำปี

ข้อ 17. เหรัญญิกมีหน้าที่ดังนี้

(1) รับผิดชอบการเงิน และบัญชีของสมาคมทุกแผนกรวบรวมงบประมาณประจำปีเสนอคณะกรรมการอำนวยการ ควบคุมค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ได้รับอนุมัติแล้ว และเสนอรายงานการเงินของสมาคมต่อที่ประชุมใหญ่ทุกปี

(2) รับผิดชอบการพัศดุของสมาคม

(3) ดูแลรับผิดชอบผลประโยชน์รายได้อื่น ๆ ด้วย

ข้อ 18. ปฏิคมมีหน้าที่ดังนี้

(1) ต้อนรับแขกของสมาคม

(2) รักษาสถานที่ และทรัพย์สมบัติของสมาคมให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ

(3) รับผิดชอบดูแลกิจการแผนกกีฬา และบรรเทิง

ข้อ 19. นายทะเบียนมีหน้าที่คือ จัดการลงทะเบียนรับสมาชิกเข้าสมาคมเมื่อได้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎของสมาคม และจำหน่ายออกจากสมาคมตามที่ระบุไว้ในข้อ 8

ข้อ 20. บรรณารักษ์มีหน้าที่ดังนี้

(1) เก็บรักษาหนังสือของห้องสมุด ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และอยู่ในสภาพอันดี

(2) จัดการค้นคว้าหาหนังสือต่าง ๆ ที่มีประโยชน์มาบำรุงห้องสมุด

(3) วางระเบียบการอ่าน และยืมหนังสือของสมาชิก

หมวด 9

การเลือกตั้งกรรมการ และอายุของกรรมการ

ข้อ 21. ให้ที่ประชุมใหญ่ ซึ่งมีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสามัญเป็นนายกสมาคม 1 นาย และเป็นกรรมการอีก 14 นาย ในจำนวนกรรมการนี้ ให้นายกสมาคมเลือกเป็นอุปนายก 1 เลขาธิการ 1 เหรัญญิก 1 ปฏิคม 1 นายทะเบียน 1 และบรรณารักษ์ 1

การจัดตั้งกรรมการอำนวยการย่อมสมบูรณ์ต่อเมื่อที่ประชุมใหญ่ ซึ่งมีสิทธิลงคะแนนอนุมัติ

ข้อ 22. คณะกรรมการอำนวยการอาจเชิญบุคคลใด ๆ เข้าช่วยเหลือกิจการของสมาคมหรือเชิญเป็นที่ปรึกษาได้

ข้อ 23. คณะกรรมการอำนวยการมีอำนาจเก็บรักษาเงินสดไว้ใช้เพื่อกิจการของสมาคมไม่เกิน 500 บาท นอกนั้นให้ฝากธนาคารไว้เป็นหลักฐานในนามของสมาคม

ข้อ 24. นายกสมาคมมีอำนาจสับเปลี่ยนหน้าที่กรรมการ ได้ตามแต่จะเห็นสมควรและมีอำนาจเลือกตั้งกรรมการอำนวยการ เป็นกรรมการเจ้าหน้าที่ซึ่งว่างลงด้วยเหตุใด ๆ ก็ตามจนครบ แต่กรรมการซึ่งเข้าแทนที่นั้น ให้อยู่ในตำแหน่งได้เท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ข้อ 25. คณะกรรมการอำนวยการของสมาคมอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 1 ปี แต่ไม่ขัดที่จะได้รับเลือกตั้งใหม่ ให้คณะกรรมการอำนวยการชุดเก่าส่งงานให้คณะกรรมการอำนวยการชุดใหม่ ให้เรียบร้อยภายในกำหนดไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการการอำนวยการชุดเก่าหมดอายุแล้ว

ข้อ 26. กรรมการอำนวยการย่อมสิ้นสุดลงโดย

(1) มรณะ

(2) ลาออก

(3) ที่ประชุมใหญ่ลงมติไม่ไว้วางใจโดยลงคะแนนลับ มติไม่ไว้วางใจต้องไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกที่ประชุม

(4) ถึงวาระ

หมวด 10

การประชุม

ข้อ 27. ในการประชุมคณะกรรมการอำนวยการของสมาคม จะต้องมีกรรมการอย่างน้อย 5 นาย จึงจะเป็นองค์ประชุมได้

ข้อ 28. ให้มีประชุมวิชาการปีละครั้ง

ข้อ 29. การประชุมใหญ่แบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ

(ก) การประชุมใหญ่สามัญได้แก่การประชุมตามปกติ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(ข) การประชุมใหญ่วิสามัญ ได้แก่การประชุมใหญ่ตามปกติมีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ได้เมื่อเห็นสมควร หรือเมื่อมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 15 นาย แจ้งความประสงค์ไปยังเลขาธิการขอให้มีการประชุมก็ได้ การกำหนดนัดแจ้งระเบียบวาระของการประชุมใหญ่ ต้องทำเป็นหนังสือ และแจ้งให้สมาชิกทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน ก่อนวันประชุม

ข้อ 30. ในการประชุมใหญ่ทุกคราว ต้องมีสมาชิกสามัญมาประชุม ไม่น้อยกว่า 40 นาย จึงจะเป็นองค์ประชุมได้ ถ้าไม่ครบองค์ประชุม ให้นัดประชุมอีกภายในเวลาไม่เกิน 30 วัน

ข้อ 31. ให้สมาชิกที่ไม่สามารถมาประชุมได้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกคณะกรรมการอำนวยการในที่ประชุมใหญ่ได้โดยทางหนังสือ

ข้อ 32. ที่ประชุมใหญ่มีอำนาจและหน้าที่คือ

(1) เลือกตั้งกรรมการอำนวยการของสมาคม

(2) ลงมติไม่ไว้วางใจกรรมการอำนวยการสมาคม เป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ แต่การลงมตินั้นจะต้องมีมติไม่ไว้ใจไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกที่มาประชุม และต้องลงมติโดยลงคะแนนลับ

(3) ปรึกษากิจการอื่น ๆ ทั่วไปของสมาคม

ข้อ 33. การลงมติในข้อปรึกษาใด ๆ นั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากของสมาชิกที่มาประชุม นอกจากกรณีที่ระบุไว้เป็นอย่างอื่น สมาชิกคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมลงมติชี้ขาด

ข้อ 34. ในกรณีใด ๆ ที่ข้อบังคับนี้มิได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ให้ที่ประชุมใหญ่เท่านั้นที่จะลงมติได้

หมวด 11
การเลิกสมาคม

ข้อ 35. เมื่อที่ประชุมใหญ่เลิกสมาคม โดยมีคะแนนเสียงให้เลิก 4 ใน 5 ของสมาชิกทั้งหมด โดยวิธีลงคะแนนลับ สมาคมก็เป็นอันล้มเลิก

ข้อ 36. ในการชำระหนี้สินเมื่อเลิกสมาคมแล้วให้ปฏิบัติตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่เลิกสมาคมหากเหลือทรัพย์สินเท่าใด ให้ยกเป็นสิทธิบำรุงการศึกษาในคณะสัตวแพทยศาสตร์

หมวด 12
วันใช้บังคับ

ข้อ 37. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2502 เป็นต้นไป.

บันทึกท้ายเล่ม

□

ในสัตวแพทยสารฉะบับนี้ ได้นำรายชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสามัญมาลงไว้ด้วยภายหลังที่ลงสมาชิกสามัญมาแล้วในเล่มก่อนคือเล่มที่ 1 มีนาคม 2513 สำหรับรายชื่อสมาชิกสามัญที่ลงในเล่มก่อนนั้นไม่ค่อยเรียบร้อยนัก คือมีการพิมพ์ผิดมากและที่อยู่บางรายไม่ถูกต้อง บางรายก็ไม่ทราบที่อยู่เอาเลยจึงได้ขอร้องไปยังสมาชิกถ้ามีทางทราบได้ หรือท่านที่เป็นมิตรสหายหรือเพื่อนร่วมงานคงให้ความร่วมมือช่วยแจ้งให้ทางสมาคมทราบเพื่อจะติดต่อกันได้ในโอกาสต่อไป

เรื่องที่ไม่อยากกล่าวถึงให้กระทบกระเทือนใจกันบ่อย ๆ ก็คือเรื่องเงินค่าบำรุง บางท่านแจ้งว่าไม่ได้รับหนังสือจะให้เสียค่าบำรุงได้อย่างไรเมื่อไปตรวจสอบในบัญชีการส่งสัตวแพทยสารก็พบว่าส่งให้ทุกครั้ง แต่ไม่ได้รับและทางสมาชิกก็ไม่ได้แจ้งให้ทางสมาคมทราบตั้งแต่ต้นจึงเลยไม่ทราบอุปสรรคเป็นประการใด หนังสืออาจสูญหายกลางทาง หรือสมาชิกอาจย้ายที่อยู่โดยไม่แจ้งให้สมาคมทราบก็เลยไม่ได้รับหนังสือและเมื่อทำเฉยเสียทางสมาคมก็คิดว่าคงได้รับหนังสือโดยสม่ำเสมอ เรื่องนี้จึงอยากขอเรียนชี้แจงอีกหน่อยหนึ่งว่าเงินค่าบำรุงสมาคมนั้น ก็คือค่าบำรุงสมาคมไม่ใช่เป็นเงินค่าบอกรับหนังสือ การที่สมาคม ฯ ออกสัตวแพทยสารนั้นก็เพื่อเป็นการบริการแก่สมาชิกเป็นการเผยแพร่วิชาการ และข่าวต่าง ๆ ของสมาคมรวมทั้งเป็นสื่อกลางในกรณีย์ต่าง ๆ การที่ไม่ได้รับหนังสือไม่ว่ากรณีย์ใด ๆ ก็ตามก็หาใช่เป็นข้อหลีกเลี่ยงที่จะไม่เสียค่าบำรุงแต่ประการใดไม่ นี่พูดกันตามหลักเกณฑ์ และเมื่อไม่ได้รับหนังสือสมาชิกก็ย่อมมีสิทธิที่จะทวงถามหรือจะติจะชม ให้คำแนะนำอะไรก็ย่อมทำได้ อย่างไรก็ดีตามความรู้สึกส่วนตัวแล้วก็อย่าได้แต่คอยถือสาหาความกันอยู่เลย เรื่องจะขาดจะ

เกินไปบ้างย่อมมีขึ้นเป็นของธรรมดา ขณะนี้เราก็มีการปรับปรุงอะไรต่ออะไรขึ้นแล้ว ไม่ช้าจะเข้ารูปเข้ารอยและเหตุการณ์ต่าง ๆ จะดำเนินไปด้วยดี อย่างไรก็ดีทั้งนี้ก็ต้องขอความร่วมมือจากสมาชิกด้วย คือช่วยกันติช่วยกันชม ถ้าเห็นมีอะไรบกพร่องไม่ถูกไม่ควรก็อย่าได้นิ่งเฉยขอให้ช่วยกันแก้ไข

ในเล่มนี้ได้นำข้อบังคับของสมาคมมาลงไว้ด้วย เพราะบางท่านเป็นสมาชิกมาตั้งนานแต่ไม่เคยเห็นและไม่เคยทราบว่าข้อบังคับของสมาคมมีอะไรบ้าง หวังว่าคงเกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและผู้ที่กำลังจะสมัครเป็นสมาชิกด้วย

เรื่องเงินค่าบำรุงที่ค้างนั้น ได้ปรึกษากับกรรมการผู้ใหญ่หลายท่านก็ให้คำแนะนำว่าถ้าจะสมัครเป็นสมาชิกสามัญตลอดชีพคือเสียครั้งเดียว 300 บาท (สามร้อยบาทถ้วน) ก็ให้อนุโลมรวมเงินที่ยังค้างอยู่รวมเข้าเป็นค่าบำรุงสมาชิกสามัญตลอดชีพเสียทีเดียว บางท่านอาจค้างอยู่ถึง 8 ปี คิดเป็นเงินถึง 200 บาท ดังนั้นถ้าเพิ่มเงินไปอีก 100 บาท ก็จะได้เป็นสมาชิกตลอดชีพเสียเลยสะดวกดี อย่างไรก็ดีเรื่องนี้ยังไม่มีมติในที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการ ทั้งนี้เพราะยังไม่ได้มีการประชุมกันสักทีแต่กรรมการส่วนใหญ่ก็ให้คำแนะนำและเห็นด้วยในเรื่องนี้ ตั้งแต่ออกข่าวนี้ไปก็มีสมาชิกยื่นความจำนงค์เป็นสมาชิกตลอดชีพหลายราย ยิ่งกว่านั้นยังมีการผ่อนผันให้ชำระเป็นงวด ๆ ก็ได้ แต่ควรจะเป็นงวดละ 50 บาท ขึ้นไป

สำหรับสมาชิกวิสามัญที่เลื่อนเป็นข้าราชการสัญญาบัตรแล้ว ก็เปลี่ยนเป็นสมาชิกสามัญได้โดย เสียค่าธรรมเนียมแรกเข้าเพิ่มอีก 15 บาท และเสียค่าบำรุงปีละ 25 บาท หรือจะสมัครเป็นสมาชิกสามัญตลอดชีพเสียเลยก็ย่อมทำได้

ในที่สุดนี้ก็หวังว่าสมาชิกทุกท่านคงให้ความร่วมมือด้วย ดีทางสมาคมจะได้มีเงินทุนหมุนเวียนดำเนินกิจการต่าง ๆ รวมทั้งออกหนังสือสัตวแพทยสารเพื่อบริการต่อสมาชิกได้เรื่อยไป

บ. ก.

อาริซิล

ตำหรับยาที่มีส่วนผสม
ธาตุสารหนู สำหรับ
กระตุ้นและบำรุงสุขภาพ

- อาการโลหิตจาง อ่อนเพลียหมดแรง
- อาการซูบผอมเนื่องจากโรคต่างๆโดย
  เฉพาะโรคพยาธิทั้งภายนอกและภายใน
- บำรุงผิวหนัง ขน บำบัดอาการขนร่วง
- ย่นระยะพักฟื้นในสัตว์ป่วย

BAYER

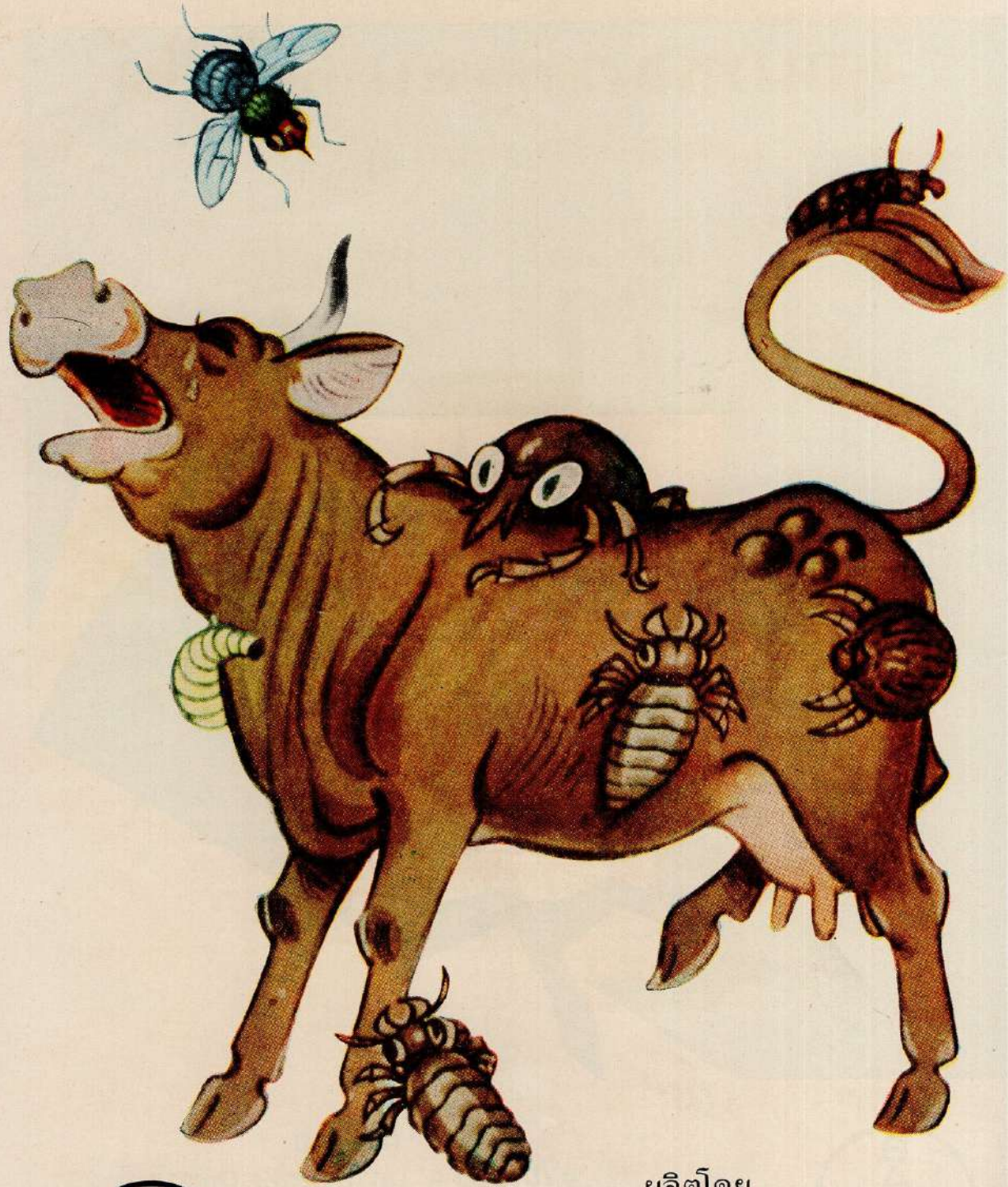
ผลิตโดย
»*ไบเออร์*« เลเวอร์คูเซ่น เยอรมันนี
ผู้แทนจำหน่าย
บริษัท เวชภัณฑ์ไบเออร์ (ไทย) จำกัด
1136 ถนนเจริญกรุง พระนคร ตู้ ป.ณ. 1631 โทร. 37570-71

กำจัดและป้องกัน

- เห็บทุกชนิด รวมทั้งเห็บที่ต้านยา
- หมัด เหา ทั้งชนิดกัดและดูดเลือด
- ขี้เรื้อน และแมลงต่างๆ
- หนอนใชแผล (Screw worm and blow flies larvae)
- หนอนใต้หนัง (Cattle grubs, warbles)

BAYER

อาซุนโทล

ผลิตโดย
»ไบเออร์« เลเวอร์คูเซ่น เยอรมันนี
ผู้แทนจำหน่าย
บริษัท เวชภัณฑ์ไบเออร์ (ไทย) จำกัด
1136 ถนนเจริญกรุง พระนคร ตู้ ป.ณ. 1631 โทร. 37570-71

BAYER

อาหารสัตว์ พี.วี.เอ็ม. ของรวมทอง

P.V.M.

PROTEIN - VITAMINS - MINERALS

คุณภาพมาตรฐานเชื่อถือได้

ผลิตโดยโรงงานอาหารสัตว์เก่าแก่ที่สุดโรงงานหนึ่งของไทย

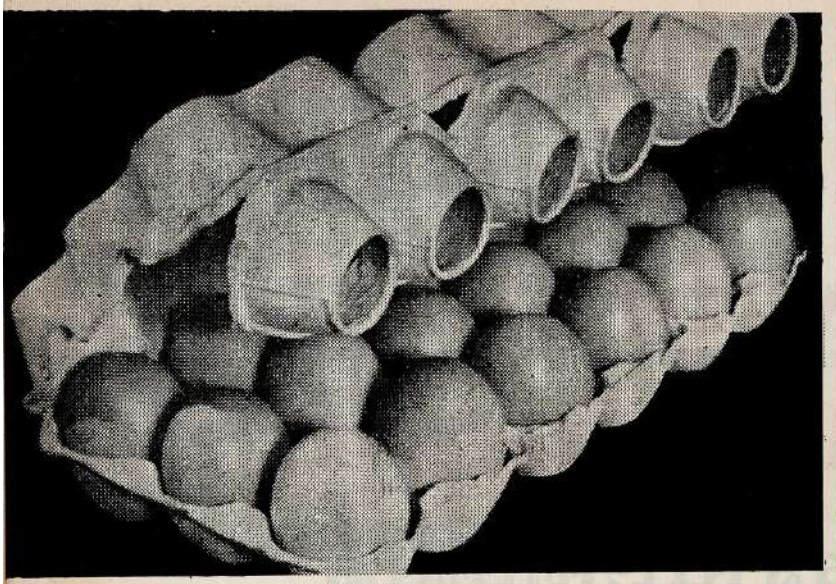

ผลิตจำหน่ายทั้งหัวอาหารและอาหารสำเร็จรูป

ติดต่อสั่งซื้อและเป็นผู้แทนจำหน่ายได้ที่

รวมทอง

47 ปากซอยเกษมสันต์ 2 พระราม 1 ปทุมวัน พระนคร โทร.56758

ถาดไข่ ๓๐ฟอง

และ

กล่องบรรจุไข่๒พับ

(บรรจุไข่ได้ ๑ โหล)

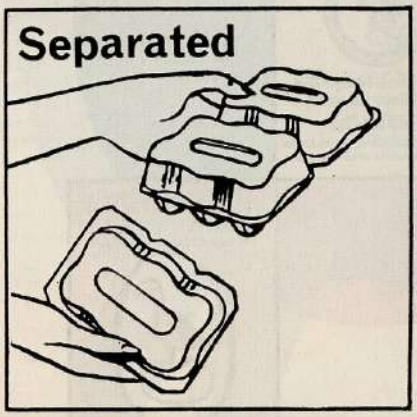
สั่งจากประเทศอังกฤษ

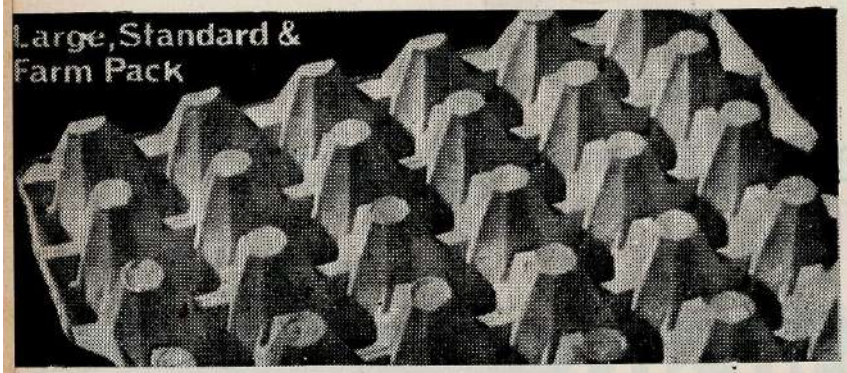
คุณภาพสูง ทนทาน ราคาไม่แพง

มีสำรองอยู่ในสต๊อกเสมอ

ไม่มีการขาดตลาด

ติดต่อสั่งซื้อได้ที่.....

รวมทอง

47 ปากซอยเกษมสันต์2 พระราม1 ปทุมวัน พระนคร โทร.56758

เจริญโภคภัณฑ์ก้าวทันโลกเสมอ

วิวัฒนาการทางวิชาการและเทคนิคในสาขาต่างๆ ย่อม เจริ
รุดหน้าอยู่เสมอโดยไม่มีที่สิ้นสุด เช่นเดียวกับสาขาทางเ
กรรม

แม้ว่า **บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อุตสาหกรรม จำกัด** จะเป็นผู้นำ
ด้านการผลิตอาหารสัตว์ ยาสัตว์ และกิจกรรมฟาร์มในการเลี้
ไก่, เป็ด, สุกรในประเทศไทย ความเป็นผู้นำดังกล่าวก็ยังไม่
จะหยุดยั้งการใฝ่แสวงหาวิชาการที่ทันสมัยที่สุดในโลกมาเผย
แก่ผู้เลี้ยงในเมืองไทยได้

คุณธนินท์ เจียรวนนท์ ผู้อำนวยการของบริษัท ฯ ได้เดินทางไปยุโรปและสหรัฐอเมริกา เดือนพฤษภาคม
ตามวิชาการใหม่เอี่ยมในด้านการผลิตอาหารสัตว์, ยาสัตว์ และเทคนิคต่าง ๆ ในการเลี้ยงไก่, เป็ด, สุกร ฯลฯ

ภาพข้างบนเป็นภาพที่ถ่ายขณะเยี่ยมชมกิจการของฟาร์มอาร์เบอร์เอเคอร์ ซึ่งเป็นฟาร์มเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อที่ใหญ่ที่สุดในอ

จากซ้าย Mr. Donald P. Corbett รองประธานกรรมการจัดการฟาร์มอาร์เบอร์เอเคอร์

Mr. Henry Saglio ประธานกรรมการฟาร์มอาร์เบอร์เอเคอร์

คุณธนินท์ เจียรวนนท์ ผู้อำนวยการ บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อุตสาหกรรม จำกัด

คุณเชิดชัย เจียรวนนท์ กรรมการ บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อุตสาหกรรม จำกัด

Mr. Willis Arndt รองประธานฟาร์มอาเบอร์เอเคอร์